


1996. június 1. évfolyam 1. szám

GRAMMON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 244,-Ft



Charlie



Daniel Barenboim
és Hèctor Console



Tina Turner



Schiff András

A hónap interjúja

Panasonic



A Képek Királya
Akció! Rendkívüli
kedvezmények

GAOO - egy japán szó.

Annyit jelent:

A Képek Királya.

Ez a **Panasonic**

televíziók

csúcsmodelljeinek

védjegye szerte a

világon. Az utánozhatatlan

színvilág, a lenyűgöző hangvisszaadás

és a különleges



szolgáltatások teszik

a **GAOO** készülékeket

a televíziók nagy

családjának királyává.

És most itt egy újabb

GAOO csoda, a széles

képernyőjű televízió.

Még több kép, még kitűnőbb

hang - még nagyobb élmény:

GAOO WIDE

Panasonic / Technics

Bemutatóterem és mintabolt Bp. VIII. Rákóczi út 1-3.



Retkes Attila
Főszerkesztő**Bősze Ádám**
Lapigazgató**Pataki Andrea**
Szerkesztő**Szanyi Szilvia**
Lapmenedzser**Human Telex Kft.**
Lapterv és tipográfia**Aradi Varga István**
Művészeti igazgató**Novák Gábor**
Tipográfia**Herbák Ágnes**
Szerkesztőségi titkár**Rovatok:****Bősze Ádám**
Retkes Attila
Interjú, Klasszikus,
Pop-rock**Zipernovszky Kornél**
Jazz**Szentmártoni**
Gergely
Hi-Fi**Pataki Andrea**
Kiadói panoráma,
Gramofon posta**Szerkesztőség címe:**1085 Budapest
Blaha Lujza tér 3.
Tel./fax: 118-9923**Kiadja:****Pelikán Kiadó****Tarján Miklós**
Felelős kiadó1081 Budapest,
Kiss József u. 8. 1/8.
Tel./fax: 133-5140**Nyomatás:****Közlönynyomda**Felelős vezető:
Burján Norbert
igazgató

ISSN 1416-1109

Tisztelt Olvasó!

Örömmel értesítjük, hogy **Gramofon** címmel új havilap indul. Az egy hónappal ezelőtti próbaszám után immár teljes terjedelemben, 48 oldalon jelentkezünk. A **Gramofon** - címének megfelelően - a hanglemezipiacról kíván foglalkozni. Ez a terület az utóbbi években rohamos fejlődésnek indult Magyarországon. Létrejöttek a multinacionális kiadók hazai képviselői, s ennek köszönhetően a világpiacon megjelenő hanglemezek döntő többsége már itthon is hozzáférhető. A sokszínű magyar sajtópalettáról ennek ellenére mindeddig hiányzott egy olyan hanglemez-szaklap, amelynek legfontosabb műfaja a tárgyilagos hangvételű, de időnként markáns egyéni véleményt is megfogalmazó kritika. A **Gramofon** erre vállalkozik: cikkeivel, ajánlataival, recenzióival szeretné megkönnyíteni a lemeztárlást és állandó társ szeretne lenni a zenehallgatásban.

A **Gramofon** minden műfajban az értéket állítja a középpontba, de semmiképpen sem a szó negatív értelmében vett "elitlap", hiszen az újdonságok, a megszokottól eltérő zenei irányzatok felé is nyitott. A **Gramofon** - reményeink szerint - olvasóbarát lap lesz, amely áttekinthető struktúrát, világos profilú rovatokat és gazdag illusztrációs anyagot kínál. **A hónap interjúja** rovatban exkluzív beszélgetések olvashatók világhírű vagy Magyarországon elismert muzikusokkal. Az interjúk mindig új hanglemezek megjelenéséhez kapcsolódnak. **Kritika** rovatunkban górcső alá vesszük a hónap lemezüjdonságait, a **klasszikus**, **jazz** és **pop-rock** műfajban. Első számunk az idei tavasz általunk legfontosabbnak ítélt lemezeit értékeli. A hanglemez-recenziók mellett esetenként - lényegesen kisebb terjedelemben - zenei tárgyú könyvekkel, videókkal, multimédia-kiadványokkal is foglalkozunk. **Hi-fi** rovatunk a zenehallgatási kultúra technikai-műszaki hátterét elemzi, és igyekszik közelebb hozni a hi-fi bonyolult világát, amely tudomány, technika, művészet és tradíció sajátos ötvözete. **A Kiadói panoráma** rovat a hanglemezipiachoz - elsősorban a kiadókhöz és sztárjaikhoz - kapcsolódó újdonságokat és közérdekű információkat közöl.

Tisztelt Olvasó! Várjuk leveleit, észrevételeit, javaslatait a szerkesztőség címére. Reméljük, hogy lapunk megnyeri tetszését, és hamarosan előfizetőink között üdvözölhetjük Önt is. Tartson velünk, és olvassa hónapról hónapra a magyar hanglemez-szaklapot, a **Gramofont**.

Retkes Attila
főszerkesztő**Bősze Ádám**
lapigazgató**Tartalom**

A hónap interjúja...	3
Kritika.....	7
Hi-fi.....	35
Kiadói panoráma.....	44
Gramofon posta.....	48

Gramofon előfizetés

Pelikán Kiadó
1081 Budapest, Kiss József utca 8. 1/8.
Az előfizetés díja egy évre: **2.400,- Ft**
1.300,- Ft

Hirdetésfelvétel

Prestige Médiaügynökség
Szanyi szilvia lapmenedzser
Tel./Fax: 220-5784, 220-5785



BUDAPEST RÁDIÓ

96.4 FM STEREO

Már több mint 350.000 ember hallgatja Budapesten!

1022 BUDAPEST, BIMBÓ ÚT 7., FAX.: 212-4968, TELEFON: 212-4507



AKTÍV EST.
1011A KONCIKÉPZŐ
1033 MÁNDULA UTCA
TEL./FAX: 312-4782 ADÓSZÁM: 10648791 212-4507 1996

TOKODY ILONA GULYÁS DÉNES KOCSIS ZOLTÁN

MOZART, BACH, HÄNDEL, LISZT

1996

TÁMOGATÓK:

GRAMFON HUMAN TELEX *Helia-D* **96** **H3-ALL** AIRLUM HYATT

JEGYEK: MUSIC MIX 33 TICKET SERVICE
1052 BUDAPEST, VÁCI U. 33. TEL.: 266-7070 TEL./FAX: 138-2237

BACH-EST	KOCSIS ZOLTÁN	OPERA-SZTÁROK	LISZT ORGONAMŰVEI	HÄNDEL-MOZART EST	STABAT MATER	MOZART-EST
CAPELLA SAVARIA MAGYAR KAMARAKÖRUS ZÁDORI MÁRIA FERS MÁRTA TURJÁNYI MIKLÓS MUKK JÓZSEF MÖLDVAY JÓZSEF NÉMETH PÁL	RAHMANINOV: LITURGY BUDAPESTI TOMKINS ENEKEGYÜTTES	TOKODY ILONA BUDAY LIVIA GULYÁS DÉNES BÁTOR TAMÁS	BARÓTI ISTVÁN ORGONA	KERTESI INGRID MEGYESI SCHWARTZ LÚCIA	PERGOLESI: STABAT MATER	W.A. MOZART: VESPERÁS, KORONÁZÁSI MISE
JÚNI 15. 20.00	JÚNI 22. 20.00	JÚLI 13. 20.00	JÚLI 20. 20.00	AUG 3. 20.00	AUG 10. 20.00	AUG 18. 20.00
	MŰVÉSZETI VEZETŐ: DOBRA JÁNOS	ROSSINI: PETITE MESSE SOLENNELLE		BŐSZE ÁDÁM	KERTESI INGRID TURJÁNYI MIKLÓS VASHEGYI GYÖRGY	A MÁTYÁS TEMPLOM ÉNEK- ÉS ZENEKARA TARDY LÁSZLÓ

HUMAN TELEX

Schiff András

Az 1979 óta külföldön élő, világhírű magyar zongoraművész, Schiff András idén tavasszal hosszabb időt töltött Budapesten. A Zeneakadémián szólóesteket adott Haydn és Bartók műveiből, a Budapesti Fesztiválzenekarral pedig lemezre vette Bartók három zongoraversenyét. Schiff András a felvételek megkezdése előtt két nappal, budai lakásán exkluzív interjút adott a Gramofonnak.

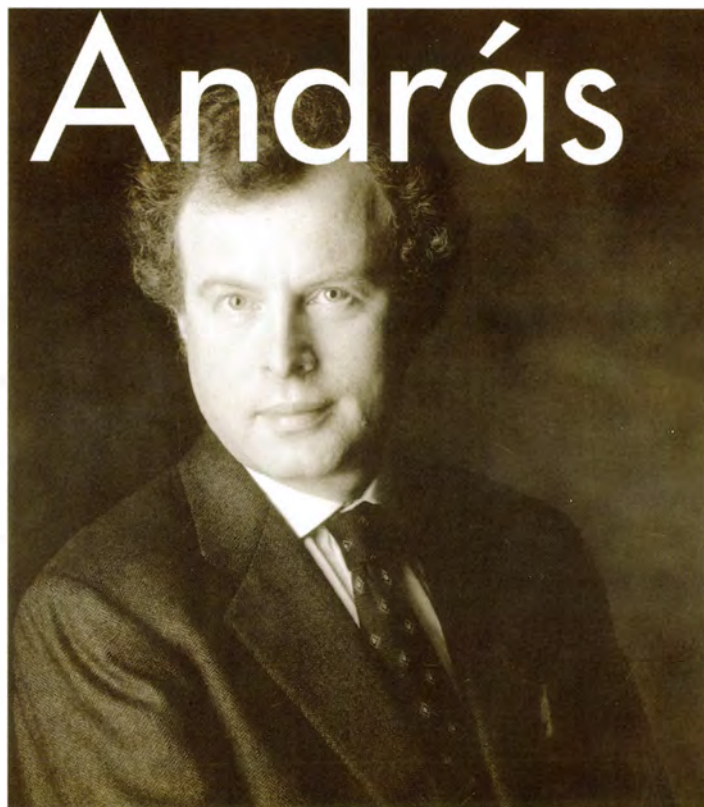
Gramofon: Ön néhány éve a HVG-ben azt nyilatkozta, hogy a művészeket külföldi fellépésre nem küldeni, hanem hívni szokták. Az ön pályáján mikor jött el a pillanat, amikor már hívták? Az 1968-as Ki mit tud? megnyerése után, a Csajkovszkij-versenyt követően vagy esetleg később?

Schiff András: Egy ideig engem is küldtek, mert aki az akkori Magyarországon a Filharmónia szólistája volt, annak járt bizonyos számú fellépés, és külföldi lehetőség is, amit az Interkoncert menedzselte. Ez a rendszer korántsem volt ideális, de az tény, hogy az én generációmnak könnyebb, szervezettebb volt a pályakezdése, mint a mai fiataloknak, akik — még a legnagyobb tehetségek is — sajnos a levegőben lógnak. A kérdésre visszatérve: a Ki mit tud? megnyerése szakmailag nem sokat számított, bár a televíziós közvetítés miatt az országon belül ismertté tette a nevemet. Amikor tizennégy évesen, soron kívül bekerültem a Zeneakadémiára és Kadosa Pál növendéke lettem, évekig tartó „zárlat” következett; egyáltalán nem léphettem fel, mert nem voltam eléggé felkészült. Rá kellett döbennem, hogy milyen keveset tudok, és ez komoly törés volt az életemben, bár tudtam, hogy Kadosának igaza van. A Ki mit tud? miatt ráadásul az akadémián ellenséges légkör fogadott, ami nagyon nehezen oldódott, sőt talán soha nem is múlt el teljesen.

Tizennyolc-tizenkilenc éves koromban kezdtem újra rendszeresen koncertezni itthon, és aztán lassan külföldön is. Először a Filharmónia és az Interkoncert szervezett rövid turnékat a környező országokba: voltam Csehszlovákiában, az NDK-ban. Általában rossz hangszereken és gyenge zenekarokkal játszottam, de ez mégis nagyon hasznos időszak volt: egyrészt azért, mert tapasztalatot, komoly színpadi gyakorlatot és repertoárt szereztem, másrészt pedig a sok rossz zenekar és hangszer után később könnyebben fel tudtam ismerni az igazi értéket. Nem tudom meghatározni a pillanatot, amikor től már „hívtak”; ez inkább egy folyamat volt.

R: Ön 1979-ben elhagyta Magyarországot, és ezután itthon sokáig a nevét sem lehetett kiejteni. Tizenhét év elteltével hogyan látja a távozás okait, és hogyan változott az elmúlt időszakban a Magyarországhoz fűződő viszonya?

S: Belső kényszer volt, hogy el kellett mennem. Nem politikai okokból távoztam tehát, bár egy művész sohasem lehet apolitikus. A hetvenes évek lég-



Fotó: Teildac C. I. GmbH — Thomas Müller

köre már sokkal kellemesebb és liberálisabb volt Magyarországon, mint a korábbi két évtizedé; szakmai szempontból mégis hihetetlen hátrány volt Magyarországon élni, mert nem tudtam részt venni a nemzetközi körforgásban. Kátyúba kerültem: itthon már elértem egy bizonyos pozíciót, de nem láttam lehetőséget a továbblépésre, nem éreztem a motivációt. Sokan persze úgy döntenek, hogy bármennyire is belterjes a magyar zenei élet, mégis inkább itthon maradnak, mert külföldön még bizonytalanabb minden. Ezt megértem, de én másképp gondolkodtam, még akkor is, ha kint a nullpontról kellett elindulnom. Az, hogy elhagytam Magyarországot, határozottan jót tett a személyiségemnek. Magyarországon, sőt — mivel hosszabb ideig Ausztriában éltem, tapasztalatból tudom — az Osztrák–Magyar Monarchia területén nagy hagyománya van az irigységnek, a rosszindulatnak. Ha sokáig itthon vagyok, ideges és feszült leszek, mert érzem a rosszindulatot, ami negatívan hat az alkotó munkára. Ugyanakkor az Osztrák–Magyar Monarchia tápláló talaj is egyben; nem véletlen, hogy ilyen komoly jelentősége van az európai kultúrtörténetben.

1986-is egyáltalán nem jöttem haza; hívtak ugyan, de nem mertem jönni, mert félttem, hogy nem engednek vissza. '86 óta egyre gyakrabban jövök, mert a budapesti közönség csodálatos. Pesten egészen más atmoszférája van egy koncertnek, mint máshol a világban. Magyarországon vannak a gyökereim, a hátterem, a barátaim. Nagyon határozottan érzem, hogy európai — s ezen belül közép-európai — vagyok. Csodálom Amerikát, de elképzelhetetlennek tartom, hogy ott éljek. Európa és kultúrája fontos nekem, és az szinte mindegy, hogy éppen Londonban, Bécsben, Budapesten, Prágában vagy Firenzében éleke.

„Nem kötöttem kompromisszumokat”

R: Ön egyszerre kezdte pályáját Kocsis Zoltánnal és Ránki Dezsővel, és egyikük sem szerette az örökös összehasonlítást. Mennyire élő a kapcsolatuk napjainkban? Vannak-e közös témáik, gondolataik?

S: Valóban határtalanul idegesített, hogy mindig együtt emlegettek minket, mert nem bírom a letörölhetetlen címkéket. Egyébként nagyra becsülöm Kocsist és Ránkit, és elismerem, hogy nem csupán egy generációt képviselünk, hanem mesterünk, Kadosa Pál neve is összeköt minket, bár én legalább annyit tanultam Kurtág Györgytől és Rados Ferentől is. Kadosának talán az volt a legnagyobb érdeme, hogy minden növendékével másképp foglalkozott: semmi közöset nem találok Kocsis, Ránki, Jandó Jernő vagy az én zenélési módomban, és a repertoárunk is teljesen eltérő. Szerintem nincs magyar zongoraiskola: nincs Kadosa-iskola és nem volt Dohnányi-iskola sem, mert akkor mi a helyzet Fischer Annie-val, aki teljesen öntörvényű művész volt. Ha egyáltalán van Magyarországon zenei „iskola”, akkor az Weiner Leó nevéhez köthető. Kurtág és Rados egyaránt tanult Weiner Leónál, és később, amikor más Weiner-tanítványokkal — Fenyves Lóráddal, Végh Sándorral, Banda Edével — zenéltem együtt, világosan éreztem, hogy hiába tartoznak ők más generációhoz, közös nyelvet beszélünk. Összegezve: magyar pályatársaimmal jó, távoli, kollégialis viszonyban vagyok. Nincs köztünk sem barátság, sem ellentét. Ez jó is így, mert a zongorázás nehéz és magányos dolog. Zenei barátságaim inkább karmesterekkel, énekesekkel és más hangszerekkel alakultak ki, mert velük tudok kamarazenélni, ami nagyon fontos számomra. Zon-

gorista kollégáim között is vannak olyanok — például Radu Lupu, Murray Perahia vagy Alfred Brendel —, akikkel kifejezetten jó viszonyban vagyok, de ez nem mérhető olyan barátságokhoz, mint amilyen például Heinz Holligerhez vagy Peter Schreierhez fűz.

Q Egy világszerte koncertező és multinacionális cégeknél lemezfelvételeket készítő művész óhatatlanul is kapcsolatba kerül a zene üzleti vonzataival. Ön mennyire ismeri ezt a területet, és mennyire bízik meg a menedzserekben?

A Menedzserre mindenkinek szüksége van; nekem pedig különösen, mert nem vagyok praktikus ember. A művészi pálya gyakorlati vonzataival persze kell foglalkoznom, de a zene üzletszerű részét kifejezetten utálok. A „három tenor”-típusú produkcióktól például iszonyodom, bár néhány éve a Decca munkatársai elmagyarázták nekem, hogy ezek a lemezek hatalmas bevételt hoznak, és a nyereségből vehettem fel két lemeznyi Bartók- és Janacek-kamarazenet. Nagy baj, hogy a zenét (különösen a hanglemezipart) az eladási adatok, a statisztikák határozzák meg. A számok ugyanis nem reálisak. A három tenor lemezéből több millió is elkelhet, egy Beethoven-vonósnégyesnél pedig hússzezer eladott példány is fantasztikus, ahhoz viszonyítva, hogy Beethoven mindössze egy szobányi hallgatóságra számított, amikor megírta a darabokat. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy egy szóló- vagy kamarafelvétel nagyságrendekkel olcsóbb, mint például egy opera.

Nagyon veszélyesnek tartom azt a gyakorlatot is, amikor marketing-szakemberek határozzák meg, hogy ki kivel jótsszon együtt. Az ő receptjük ugyanis az, hogy két ember feje jól mutasson együtt a borítón. Olyanról is hallottam már, hogy egy produkcióhoz hegedűst kerestek, és az volt a fő szempont, hogy ne legyen nő és távolkeleti. Ez szerintem elképesztő, és határozottan tiltakozom is az ilyen megoldások ellen. Ugyanígy káros a marketing jelenléte a repertoárválasztásban. Schumann és Grieg zongoraversenye például több évtizeddel ezelőtt, néhány lemezen együtt szerepelt, és azóta mindig erőltetetten össze akarják kapcsolni. Ilyenkor a művésznek tiltakoznia kell, és ha elég erősek az érvei, akkor a lemezkiadó vagy a menedzser úgysem tudja meggyőzni.

Q A világutazó művésznek nem csak a menedzserekkel és marketing-szakemberekkel kell megküzdenie, hanem a kritikusokkal is, hiszen tevékenysége folyamatosan a reflektorfényben van. Mi a véleménye korunk zenekritikájáról, és mennyire érdeklik a bírálókat?

A Nem találkoztam még olyan művésszel, akit ne érdekelt volna a kritika, bár ezt sokan megpróbálják titkolni. A kritikai reakciók mindenképpen fontosak, bár a rosszindulatú, jogosulatlan bírálatok sok bosszúságot okoznak. A kritika súlya, jelentősége persze különböző. Ha koncertet adok egy városban, és utána másnap elutazom, akkor a később megjelenő bírálat már nem nagyon érdeklik. Egy bérlétsorozatnál viszont már fontosabb, hogy az első koncertről mit írnak. A legkomolyabb hatása a hanglemezkritikának van, és



Fotó: TELDEC C. I. GmbH — Thomas Müller

ez tud a legjobban felidegesíteni, mert úgy érzem, nincsenek kritikusai alapértékek; ugyanarról a lemezről szélsőségesen eltérő recenziók jelenhetnek meg. Bach Angol szvitjeiből készült felvételem például Amerikában Grammy-díjat kapott, Európában viszont keményen bírálták. Schubert-szonátáimról a legtöbb országban szépeket írtak, egy New York-i szaklapban viszont nemrég olvastam, hogy a B-dúr szonáta az én előadásomban egy katasztrófa. Ez már veszélyes, mert nemzetközi hatása van. A CD-piacon ugyanis túlermelési válság alakult ki; a fiatal művészek már úgy osztogatják a felvételeiket, mint régen a névjegyet. A lemezboltok polcai roskadoznak a jó, közepes és szemét felvételektől, és ebből a hatalmas halmazból a vásárló nem tud válogatni, a hanglemezszaklapok pedig gyakran félreinformálják. Most vesszük például lemezre a Teldecnél a Fesztiválzenekarral Bartók három zongoraversenyét (a beszelgetés április végén készült — a szerk.), és már előre tudom, hogy a világlapok az Anda—Fricsay-féle felvételhez fogják hasonlítani, és az lesz a jobb. Anda Géza nagyszerű zongorista volt, Fricsay Ferenc remek karmester, de ez a felvételük nem sikerült túl jól. Mégis ez lett az etalon. Ki tudja, miért?

Q Ön tizenhárom évet töltött el a PolyGram-csoporthoz tartozó Decca lemezkiadó exkluzív művészeként, majd a Warner-érdekeltségű Teldechez szerződött. Mi a véleménye a hanglemezfelvételekről, és milyen tapasztalatai vannak a multinacionális kiadókkal kapcsolatban?

A Nagyon nehezen szoktam meg a hanglemezfelvételeket; az első időben egy steril laboratóriumban éreztem magam. Az élő zenélést soha nem is fogom abbahagyni, ebben tehát nem értek egyet az általam egyébként nagyon tisztelt Glenn Goulddal. A koncertezés és a felvételkészítés szerintem ugyanaz a tevékenység, ezért én sohasem stúdióban, hanem üres koncertteremben, imaginárius közönséggel dolgozom. Lemezfelvétel közben is megpróbálok folyamatosan kommunikálni. Az évek során megszerettem a felvételekre jellemző koncentrált munkát; azt pedig nem bánom, hogy közben nincsenek zavaró mozzanatok: nincs zaj, nincs köhögés, nem zörögnek a cukorpapírok. A lemezfelvétel az önkontrollnak is jó eszköze: elejétől végéig felveszem a darabot, utána egyszer meghallgatom, ebből levonom a következtetéseket, és még egyszer-kétszer felveszem. Nem szeretem a montírozást, az utólagos javításokat, ezért ezt nagyon ritkán alkalmazzuk. Gyakran több órai munka után a legelső verzió mellett döntünk, mert a spontaneitás is komoly érték.

A multinacionális kiadókkal nem voltak komoly problémáim. Eddig még nem kötöttem kompromisszumokat. A Deccánál mindig én dönthettem a repertoárról, és a velem együtt játszó hangszeresekről, énekesekről is. A Teldecnél még az első, hároméves szerződésemet tart. Kapcsolatunk kezdetén közösen — de az én ötleteim alapján — kidolgoztunk egy felvételi tervet. Persze a kiadónak is voltak ötletei: főleg olyan darabok, amelyek eddig még nem szerepelnek a Teldec-

katalógusban. Beethoven öt zongoraversenyéből például meglepő módon még nincs Teldec-felvétel, és nagyon örültem a felkérésnek, mert most már elég érettnek érzem magam ahhoz, hogy eljátszam ezeket. El is kezdődtek a felvételek, Bernard Haitink vezényletével. Az öt Beethoven- és három Bartók-versenymű alkotja az első hároméves Teldec-programom gerincét; ehhez társulnak a szóló- és kamarafelvételek. Egyelőre semmit sem szeretnék ismétetni azokból a művekből, amiket a Deccánál már rögzítettem. Egyrészt azért nem, mert még rengeteg olyan értékes darab van, amit nem játszottam lemezre (például Schumann szólókompozícióinak jelentős része); másrészt azért sem, mert nem tagadom meg a régi felvételeimet. Ma már persze sok mindent másképp játszom, de ez természetes. Teldec-felvételeim producere egyébként ugyanaz, mint a Deccánál, mert számomra nagyon fontos a zenei rendező, aki segít, inspirál és akinek megbízható ízlése van.

Ön szólísta-ként, kamaramuzsikusként és a Mondsee-i fesztivál alapítójaként is tudatosan küzd a sablonok, a „jól bevált” koncertműsorok ellen. Milyen szempontok határozzák meg repertoárválasztásait?

Zongoristának lenni egyszerre rossz és jó dolog. Rossz, mert a zongora technikai adottságai bizonyos zenei megoldásokat nem tesznek lehetővé: az énekhang hű utánzása, a tökéletes legato például csak illúzió. Kárpótol viszont a hatalmas repertoár, a rendelkezésre álló remekművek nagy száma. A bachi billentyűs zene számomra meghatározó. Minden napot Bach-játékkal kezdek. Az Angol szvit, a Partiták, a Goldberg-variációk vagy a Wohltemperiertes Klavier olyan spirituális zene, amely képes egy időre megváltoztatni a világot. Az európai zenetörténetnek szinte minden fontos későbbi eseménye visszavezethető Bachra. Nem véletlen, hogy Schumann és Debussy számára is Bach zenéje volt a legfontosabb.

Az egyes műfajok (a szóló, a kamarazene, a dalkísé-

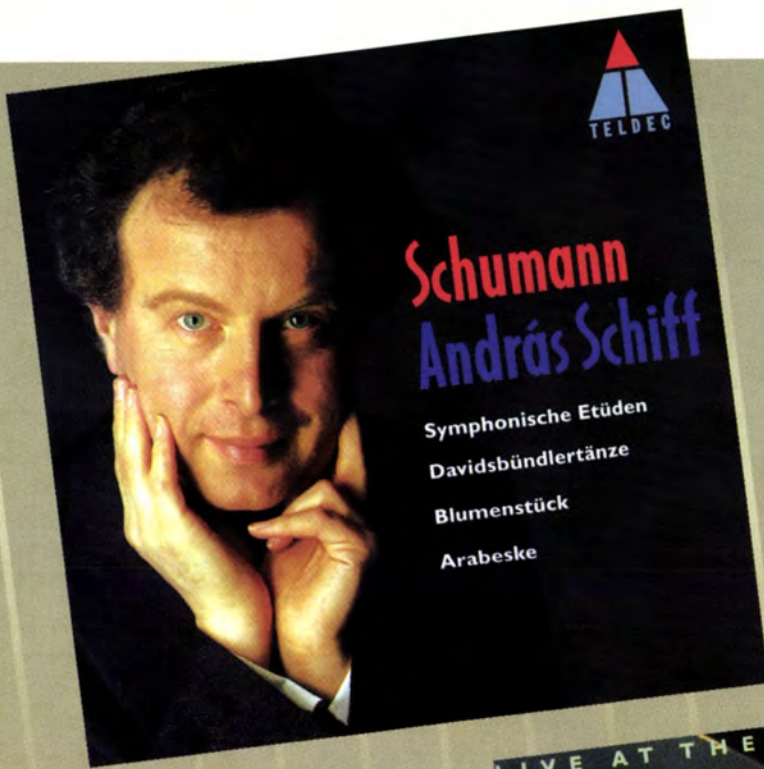
„Nem kötöttem kompromisszumokat”

vagy éppen egy versenymű) számomra nem válnak szét, és nem is hiszek igazán azokban a muzsikuskban, akik csak egy-egy területre koncentrálnak. Gerald Moore például kiváló zongorakísérő volt, de nem több, és már maga a „kísérő” szó is pejoratív. Edwin Fischer, Alfred Cortot, Szvjatoszlav Richter és Benjamin Britten mindig egyenrangú partnere volt az éneknek, és ugyanez jellemezte Basilides Mária és Bartók Béla felvételeit is. A kamarazene sem elkülönülő műfaj: Mozart zongoraversenyei például egyszerre bravúros zongoradarabok, igényes kamarazenei alkotások, és a kor operai praxisa is állandóan felbukkan bennük. Az egyetlen igazi különbség, hogy a kamarazenét a biztonság kedvéért általában kottából játsszák. Én itt is jobban érzem magam, ha kívülről játszhatok, mert szeretem kikapcsolni a vizuális tényezőket. Műsorokat szerkeszteni is szeretek, mert úgy érzem, a világ hangversenyélete (főleg a zenekari repertoár) megkövesedett, és ezért is csökken ilyen drámaian a klasszikus zene iránti érdeklődés. A zenekari koncerteken megszóltatott nyitány—versenymű—szimfónia felépítést például már teljes joggal unja a közönség, mert ez a konstrukció az 1830-as évek, a Mendelssohn által vezényelt Gewandhaus-koncertek óta nem változott. A repertoár-

nak meg kell újulni, mert különben a zenekarok úgy halnak ki, mint a dinosaurusok. A szólóestek programja is általában siralmas, nincs benne semmi ötlet, semmi szerkesztői elv. Mindig igyekszem bővíteni a lehetőségeket, tágítani a kereteket. Ezért találtam ki Heinz Holligerrel tavaly, a Budapesti Tavasz Fesztiválon a Kontrasztok című koncertsorozatot, ami a fúvós repertoárra, a zongora és a fúvósok közös játékára épült. A Mondsee-i fesztivál létrehozásakor az volt a célom, hogy kizárólag kamarazene szóljon, a koncerteket egy bizonyos tematika kösse össze, de a műfajok rendkívül változatosak legyenek. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a fúvós és ütőhangszerek lehetőségei az elmúlt évtizedekben hatalmas mértékben bővültek. A Mondsee-i fesztivál nem nagyon akar illeszkedni a nagy európai fesztiválokhoz. Bár Salzburg nagyon közel van, de a hallgatóság teljesen más. Inyenc közönségünk van, és a kezdeti nehézségek után most már a koncerthelyszínek is ideálisak: kicsi, de gyönyörű és jó akusztikájú hangversenyterem és egy szép barokk templom. Szeretném, ha Mondsee-ban — és aztán fokozatosan egész Európában — eltűnnének a jelenlegi zenei életet meghatározó szörnyű szakadékok, és újra közeli, baráti kapcsolat alakulna ki a zeneszerző, az előadók és a közönség között.

Retkes Attila





Schumann
András Schiff

Symphonische Etüden
Davidsbündlertänze
Blumenstück
Arabeske



András Schiff
Handel
Brahms
Reger

LIVE AT THE CONCERTGEBOUW



MOZART

CLARINET TRIO
K. 498
"KEGELSTATT"
PIANO TRIOS
K. 502 & K. 542

SCHIFF
SHIOKAWA
HÖBARTH
PERENYI
SCHMID

PLAYED ON MOZART'S
OWN INSTRUMENTS

DAS
ALTE
WERK



WARNER CLASSICS
HUNGARY

7 achmaninov: Aranyszájú Szent János liturgiája (op. 31.)
 Budapesti Tomkins Énekegyüttes művészeti vezető: Dobra János, vezényel: Kocsis Zoltán
 • Hungaroton Classic •

Magyarország egyik legnagyobb hagyományokkal rendelkező énekegyüttese, a Dobra János által vezetett Tomkins Énekegyüttes igen hosszú időt és munkát áldozott arra, hogy elsajátítsa Rachmaninov ritkán előadott egyházi kompozícióit. Az orosz mester Vesperását hangversenyeken mutatták be, az Aranyszájú Szent János liturgia azonban most CD-n is megjelent. A Hungaroton Classic gondozásában kiadott album két CD-t is tartalmaz, hiszen ez a mű közel kilencven perces. Említésre méltó az a tény is, hogy míg a nyugati zenei történet ősi énekeit több változatban is meg lehet kapni felvételeken, addig a keleti egyház szertartásait kísérő muzsikák csak elvétve jelennek meg a hanghordozókon. Gregorián énekek előadása körül parázs viták folynak, az ortodox egyházi muzsika azonban mindebből — úgy tűnik — kimarad. Két dolog biztosan hátráltatja az új felvételek elkészültét: az egyik a keleti hangok „beszerzési” nehézsége, a másik pedig természetesen anyagi természetű: Európa magát művelni tartó nyugati fele nem tanulta meg, hogy tőle keletebbre is léteztek gazdag kultúrák, sok tekintetben gazdagabbak, mint a nyugatiak. A Tomkins Énekegyüttes azonban kivétel, ő a fantázia-dús és átgondolt műsorválasztás mellett kiváló hang adottságainak köszönhetően is közel került a keleti zene valódi soundjához. Szerencsés arányban keveredik Dobra János énekegyüttesében a simára csiszolt angol hang az ércesebb, teltebb — sokszor hamisabb — keletivel. Igen imponáló basszusokkal rendelkezik az együttes, szopránjai viszont megmaradnak az angol kórus hagyomány gyermeki hangszínénél. A néhol fátyolos felső szólamok ebben az esetben több vibratót is elbírtak volna, azonban így is gyönyörűen énekelnek. Érdemes elejétől a végéig végighallgatni az ősi egyház és Rachmaninov „közös” alkotását, hiszen a szerző csak a nép válaszait öltöztette új zenei köntösbe, a diakónus (Ambrus Ákos) és pap (Bubnó Tamás) éneke a mindennapi liturgia zenei elemeit kölcsönzi. A felvétel egyik gyöngyszeme az első CD-n található Kerub ének. Ezt a felajánlási éneket II. Justinus vezette be a keleti egyház liturgiájába. A kifejező szöveget („Kik a kerubokat titkosan ábrázoljuk és az elevenítő Háromságnak háromszorszent éneket ajánlunk, tegyünk félre mostan minden földi gondot”) úgy emeli ki eddigi környezetéből Rachmaninov, hogy közben

megőrzi annak alázatos hangulatát, az isteni fenség előtt meghajló tiszteletét. Figyelemre méltó még a második CD elején megszólaló Hiszekegy tolmácsolása. A legnagyobb dinamikai szélsőségekben mozgó ének, amelyben szólóhangok ismétlik az elhangzott hitigazságokat, igen hatásosan szólal meg Kocsis Zoltán vezénylése nyomán. Végül, de nem utolsó sorban ejtsünk néhány szót a felvétel karnagyáról, Kocsis Zoltánról, aki minden tekintetben kiválóan vezeti együttesét. Legfőbb erénye az egyszerűség. Szerényen visszavonul, inkább stílusbeli vigyázója ennek a meditatív darabnak, mindent meghalló fül, pszichológiai tanácsadó. A felvételen átsugárzik a zene tisztelete, az alázatos fejhajtás letűnt korok hagyománya előtt. A recenzió kezdetén említettem az együttes angol „neveltetését”. Sajnos, a nyugati egyház többszólamú zenekultúrájának angol előadói sokszor kifejezetten unalmasan énekelnek. Ezzel szemben a Tomkins énekegyüttes megőrizte a finoman vibrált hangok melegségét, Kocsis Zoltán irányítása alatt pedig képesek voltak arra, hogy énekükkel megrajzolják egy közel másfél órás szertartás ívét, megeremtve ezzel e ritkán hallható darab zenei feszültségét.

Bősze Ádám



Rachmaninov



Rachmaninov:
 Aranyszájú Szent János liturgiája (op. 31.)
 Budapesti Tomkins Énekegyüttes művészeti vezető: Dobra János, vezényel: Kocsis Zoltán
 Hungaroton Classic

J e l m a g y a r á z a t :



kiváló



jó



közepes



hallgatható



hallgathatatlan



Händel: Feltámadás

Annick Massis (Angyal), Jennifer Smith (Mária Magdolna), Linda Maguire (Kleofás), John Mark Ainsley (Szent János), Laurent Naouri (Lucifer)
A Louvre Muzsikusai, vezényel:
Marc Minkowski

• Deutsche Grammophon — PolyGram •

Jephta, Saul, Izrael Egyiptomban, Makkabeus Judás s mindenekelőtt a Messiás. Ezek a címek jutnak először eszünkbe, ha Händel oratóriumairól esik szó. Az oratóriumok közül a legelősőt, a Feltámadás címet viselőt, mintha belepte volna a feledés pora. Méltatlanul. Hiszen már a bemutatója is zenetörténeti esemény volt: a „fiatal száz”, ahogy sikeres hangszervirtuózként való bemutatkozása után Itáliában nevezték, éppen itt, az oratórium szülővárosában, Rómában ezzel a kompozícióval készült megmutatni oroszlánkörmeit. A korabeli feljegyzés szerint a mű szokatlanul nagy apparátust igényelt. Húsz hegedűs, négy brácsás, öt basszusviola-játékos, öt nagybőgős, két trombitás, egy harsonás, négy oboista működött közre — írja a szemtanú. A negyvenöttagú zenekar mai szemmel is komoly követelmény! A szolistákat és a zenekart Arcangelo Corelli irányította. ...„ezen az estén Marchese Ruspoli egy nagyon kitűnő oratóriumot adatott elő a Bonelli palotában, a SS. Apostoli mellett, a nagytermet pompásan berendezett színházteremmé alakítatván át a közönség részére. Nagyon sok nemesúr s néhány kardinális is megjelent”... — írta Medici Ferdinand római levelezője. Mindez — három próba után — 1708. április 8-án történt. Az érdeklődés nagyságát egyébként az is mutatja, hogy a librettót ezeröttszáz példányban nyomtatták ki.

Kis árnyékot vetett a bemutatóra a pápa dorgáló levele, aki azt kifogásolta, hogy Mária Magdolna szerepét énekesnő alakítja egy olyan mű előadásában, amely éppen csak címében nem opera. A második előadáson már kasztrált énekes vette át a szöveget.

A mostani felvételt — a nagy sikerű szolistákat kísérve — olyan együttes készítette, amelyik számos barokk alkotás, köztük néhány Händel-opera „leporolásával” vívott ki nemzetközi hírnevet magának. A Louvre Muzsikusai együttest azt követően alapította vezetőjük, a fagott-játékos és karmester Marc Minkowski, hogy 1984-ben megnyerte az első díjat az I. Nemzetközi Régizenei Versenyen Brugesben. Ma már a barokk zene korhű előadásában a



I
e
d
n
:ö
H

Händel: Feltámadás
Annick Massis (Angyal), Jennifer Smith (Mária Magdolna), Linda Maguire (Kleofás), John Mark Ainsley (Szent János), Laurent Naouri (Lucifer)
A Louvre Muzsikusai, vezényel:
Marc Minkowski
Deutsche Grammophon — PolyGram

legjobbaktól vannak. Miután több felvételt készítettek az ERATO-nál, 1994-ben exkluzív szerződést kötöttek a Deutsche Grammophonnal. Rameau: Hippolyte és Aricie című operájával mutatkoztak be nagy sikerrel.

Minkowski egyébként már tagja volt olyan együtteseknek, mint a bécsi Clemencic Consort, a Les Arts Florissants, a Chapelle Royal. 1993 óta a Versailles-i Barokk Zenei Központ operastúdiójának vezetője és az Amszterdami Bach Szolisták művészeti vezetője is. Ragyogó karrier egy harmincas éveinek elején járó művész számára. Ragyogó és megérdemelt — tehetném hozzá, amit kitüntetései is igazolnak: 1990-ben a „Legjobb fiatal karmester” címet kapta a francia hanglemezakadémiától, később Gramophon díjat kapott együttese a legjobb barokk vokális felvételért, s Diapason d'Or díjat Rebel: Les elements című alkotásának felvételéért.

1995. április 1-jén Hamburgban találkoztam az együttesrel. A Klassik Komm. Kongresszuson és Vásáron nemcsak sajtótájékoztatójukon vehettem részt, hanem a Népművészeti Múzeumban rendezett hangversenyükön is, ahol a német-francia megbékélés jegyében, számos neves politikus jelenlétében, egy anekdotákkal fűszerezett bevezető után francia barokk műveket adtak elő, forró sikert aratva.

Winkler Lajos

Antonio Vivaldi: Le Quattro Stagioni
Concentus Musicus Wien,
művészeti vezető: Nikolaus Harnoncourt

• Teldec — Warner •

Antonio Vivaldi Négy évszak című concerto-ciklusa a barokk korszak egyik legnépszerűbb kompozíciója. Témái mélyen a zenei közmelekedetbe vésődtek, így nem csoda, ha azon művek sorába került, melyek leginkább ki vannak téve a kisajátításnak. A legváratlanabb pillanatokban bukkanhat fel, mindennapi életünk standard akusztikai élményévé vált. Egyike a legtöbbet idézett műveknek. Paradigmatikus előfordulása az elektronikus médiumokban arra utal, hogy eredeti funkcióját — concerto grosso — már elvesztette és háttér-, illetve kísérőzenévé vált, a zene anyagtalanná mivolta ellenére csomagoló anyaggá változott. Igen komoly kihívás ez minden előadó számára, ha nem csak a könnyen elérhető siker motiválja a darabválasztás során. Számítalan rossz és érdektelen előadás kétes minőségű emlékekkel kell megküzdenie. A közlőhelyévé vált darabok előadása keményebb feladatot jelent, mint az elfeledett kompozíciók újrafelfedezése.

Nikolaus Harnoncourtnak szerencséjére több fegyvere is van, hogy eme küzdelemből győztesen kerüljön ki. Elmélyült ismeretek a régi zene előadási gyakorlatáról és karakterisztikus látomás a zene mibenlétéről, hogy csak két elemét ragadjuk ki karmesteri arsenáljának. Zenekara majd egy nagyszekunddal mélyebben szól, mint ahogyan



VIVALDI
LE QUATTRO STAGIONI
THE FOUR SEASONS: DIE VIER JAHRESZEITEN / LES QUATRE SAISONS
ALICE HARNONCOURT
CONCENTUS MUSICUS WIEN
NIKOLAUS HARNONCOURT



Vivaldi

Antonio Vivaldi:
Le Quattro Stagioni
Concentus Musicus
Wien,
művészeti vezető:
Nikolaus
Harnoncourt
Teldec
— Warner

megszokhattuk, hála a XVIII. századi hangolási tradíció feltámasztásának. Már ez az egyszerű tény is határos rést üt a darabbal kapcsolatos emlékeink falán. Gyökeresen szakít a barokk zene előadásának motorikus ritmusideáljával. Tempói tételeken belül is igen változatosak, bár ez néha egyensúlyvesztéshez vezet. A tételek alap-tempó-karakterét véleményünk szerint azonban néha elvétí. Különösen érthetetlen a Tél fúrge Largója, majd a rákövetkező Allegro kényelmes tempója. Harnoncourt komolyan veszi a partitúrába írt programokat, már-már romantikus attitűddel közelíti meg Vivaldi zenéjét, ami kétségkívül különleges zamatot kölcsönöz előadásának. Kimagasló pillanatokat köszönhetünk ennek a megközelítésnek. A Nyár fergeteges zivatar-Prestója, az Ősz vadász-Allegrója az irodalmias megközelítés jogosságát támasztja alá. A Tél f-moll hangneme egészen érdes Harnoncourtték előadásában, ami talán a historikus előadásmódot nem ismerők számára zavaró is lehet. A lemez 1977-ben készült, de úgy tűnik, hogy izgalmasságát, érdekességét nem veszítette el, és számítani lehet rá, hogy zeneszerető körökben izgalmas viták kiindulópontja lehet. A CD-kiadvány komoly hiányosságának tartjuk, hogy igényes tájékoztató helyett a Das Alte Werk sorozat reklámanyagát helyezték el a lemez tokjában.

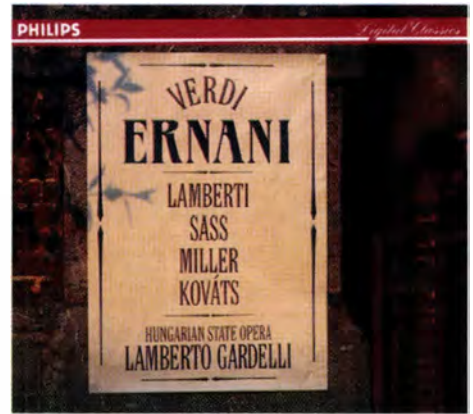
Molnár Szabolcs

Giuseppe Verdi: Ernani.
Ernani: Giorgio Lamberti (tenor), Don Carlo: Miller Lajos (bariton), Don Ruy Gomez de Silva: Kováts Kolos (basszus), Elvira: Sass Sylvia (szoprán), Giovanna: Takács Mária (szoprán), Don Riccardo: Molnár András (tenor), Jago: Kovács Pál (bariton)
Honvéd Együttes Férfikara, a Magyar Állami Operaház Kórusa és Zenekara.
Vezényel: Lamberto Gardelli

Philips Classics — PolyGram

Itt volt az ideje, hogy Lamberto Gardelli magyar előadókkal készült felvételeinek egyikét egy multinacionális lemez cég pártfogásába vegye. Gardelli mester ugyanis megérdemli, hogy országunk határain túl is meghódítsa a zenekedvelő közönséget. A Magyarországon népszerű karmester Ernani-tolmácsolását a Hungaroton már 1981-ben, az Olasz Intézetben lemezre vette. Ennek a felvételnek a CD-változatát hozta most ki a biztos siker reményében a Philips Classics. Lamberto Gardelli irányításán keresztül ugyanis igazi olaszossággal hallhatjuk Verdi nagyszerű muzsikáját. Ami a legmeglepőbb: a zenekar és a kórus szokatlan egységgel, pontossággal szólaltatja meg a sokszor igen gyors és kényes zenei szövetet. Az itáliai hangulat csúcspontja azonban Giorgio Lamberti Ernani-alakítása jelenti; a tenorista minden hangjában melegséget és itáliai bájt hordoz, noha túlságosan éles hangszínét tekintve nem meglepő, hogy Lamberti nem verekedte be magát a világ vezető tenoristái közé. Büszkéek lehetünk azonban saját énekeseinkre, hiszen mind Sass Sylvia, mind Miller Lajos csodálatos produkcióval örvendezteti meg a hallgatót. Kettejük duettje, a Da quel di che t'ho veduta a CD legszebb pillanatait jelenti. A művésznő sajátos hangképzését számos esetben kiválóan fedi Miller Lajos selymes baritonja.

A két CD-ből álló album második korongján található Don Carlo és Gomez de Silva dialógusa, Miller Lajos és Kováts Kolos interpretációjában.



Verdi



Giuseppe Verdi:
Ernani Ernani:
Giorgio Lamberti
(tenor), Don Carlo:
Miller Lajos (bariton),
Don Ruy Gomez de
Silva: Kováts Kolos
(basszus), Elvira: Sass
Sylvia (szoprán),
Giovanna: Takács
Mária (szoprán), Don
Riccardo: Molnár
András (tenor), Jago:
Kovács Pál (bariton)
Honvéd Együttes Férfi-
kara, a Magyar Állami
Operaház Kórusa
és Zenekara,
vezényel: Lamberto
Gardelli
Philips Classics
— PolyGram

Erre a részre és az opera többi részletére is jellemző a bántóan magyaros olaszosság, ami azonban csak a szöveget érinti; a dallam — Gardelli mesternek köszönhetően — mindvégig friss lendülettel, éneklően szólal meg. Az Oh de 'verd' anni miei kezdetű áriát minden operakedvelőnek ajánljuk, hiszen Miller Lajos előadása bármely más világsztár-bariton megfogalmazásán túlszár. Jól választottak tehát a Philips szakemberei, amikor ezt a felvételt készítették elő új kiadásra, hiszen Lamberto Gardelli és a magyar „muzsikuscsoport” munkájának és tehetségének köszönhetően egy olyan felvételt vehetünk kezünkbe, amely az első taktustól az utolsóig a nagy olasz mester szellemét hordozza magában.

Hegymegi Ákos

The Beginning Of A Legend
Arturo Benedetti Michelangeli (zongora)
 — 2 CD
 Schumann, Grieg, J. S. Bach, Tomeoni,
 Scarlatti, Chopin művei

• Teldec — Warner •



A tavaly elhunyt olasz zongoraművész, Arturo Benedetti Michelangeli az európai koncerttermek és hanglezemestúdiók egyik legkülönösebb figurája volt több mint fél évszázadon át. Lázás megszállottságáról, a külvilágot szinte teljesen kizáró, befelé forduló egyéniségéről már életében legendákat meséltek; ezek valódiságát azonban most, halála után már nem érdemes ellenőrizni, inkább művészetere kell koncentrálni. A Warner-csoporthoz tartozó Teldec kiadó is ezt teszi: feltehetően egy új életműsorozat részeként (?) dupla CD-t jelentettek meg, amelyen Michelangeli korai, a II. világháború éveiben készült felvételei szerepelnek. Ezeknek a felvételeknek megvan a maguk varázsa. Adott egy huszonéves fiatalember, aki néhány évvel korábban, 1939-ben, a genfi nemzetközi zongoraversenyen tört be (mégpedig üstökösként) a zeneéletbe; egy fiatalember, akinek virtuozitásával talán csak Horowitz tudott versenyezni, és aki ezt a virtuozitást bármikor feláldozta az esztétikai szépségért és művészi ideáiért. Adott továbbá egy zenekar, amely Schumann és Grieg versenyművében Michelangeli kísérője, s amely maga a történelem: Orchestra del Teatro alla Scala di Milano. És adottak persze a szűkös, háborús körülmények, amiktől az egész lemez olyan valószínűtlenül távolinak tűnik. Néhány felvételtől például nem lehet tudni, hogy mikor és hol készült. Komolyzenében ritka az ilyesmi; inkább a „zürös” jazz-zeneszeknél fordul elő, hogy tudjuk, ki volt a klarinétos és a zongorista, de arról fogalmunk sincs, hogy melyik New York-i klubban rögzítették az adott számot, '36-ban-e vagy '37-ben, és ki is pergette olyan virtuózan a dobokat...

Egyszóval: több mint ötven év távlatából az ifjú Michelangelit hallgatni szerfölött izgalmas elfoglaltság. Ezért is nagy kár, hogy a lemez mégis enyhe csalódást okoz. Erről persze nem a zseniális művész tehet, inkább a felvételek szerkesztője és a modern rekonstrukció technikai kivitelezője. A két romantikus zongoraverseny (összidő: hatvan perc) harmonikus párt alkot, a másik lemezen hallható rövid szólódaraboknak (összidő: harminchat perc) viszont nincs igazi funkciójuk, és ettől sajnos súlytalanok, jelentéktelenek. Emellett a hangzásképpel is baj van: minden előfordul benne, amiért az igazi hi-fi-őrültek megvetik a CD-t és a feketelemeze esküsznek. A zongorahang steril és fémes, a tér szűk és száraz, és nyoma sincs azoknak a lenyűgöző zajoknak és zörejeknek, amelyek miatt egy régi, 78-as fordulatszámú korong oly féltett kincs lehet.

Zombori Tamás



M i c h e l a n g e l i



The Beginning Of
 A Legend Arturo
 Benedetti
 Michelangeli
 (zongora) — 2 CD
 Schumann, Grieg, J.
 S. Bach, Tomeoni,
 Scarlatti, Chopin
 művei
 Teldec — Warner

Mi Buenos Aires querido
Daniel Barenboim (zongora), Rodolfo Mederos (harmonika), Héctor Console (bőgő)

• Teldec — Warner •

A Buenos Aires-i születésű, világotutató zongoraművész és karmester, Daniel Barenboim már csodagyerekként, kilencévesen Európába költözött — és a salzburgi Mozarteumban Igor Markevitch, Párizsban pedig Nadia Boulanger tanítványa lett —, s ezért mindaddig kevesen tudták, hogy mennyire erősen kötődik szülőhazájához, Argentínához. Mostantól ez már a generajongók szélesebb rétegei számára is nyilvánvaló: Barenboim ugyanis argentin muzsikusok (Rodolfo Mederos, Héctor Console) társaságában, az argentin fővárosban készítette el legújabb lemezét, amely a *Mi Buenos Aires querido* (Imádott Buenos Airesem) címet viseli, és a háború előtti időszak leghíresebb tangóit tartalmazza, részben átdolgozott formában. Barenboim egyik közelmúltbeli nyilatkozata világosan jelzi a CD megszületésének okát: „Életem első kilenc évét csak és kizárólag Argentínában töltöttem. A világ többi része távoli és idegen volt, de minden, ami Argentínához kötődött, közel állt a szívemhez. Minden lélegzetem Buenos Airesé volt, spanyolul beszéltem és tangóritmusra táncoltam... Most, közel fél évszázaddal később nem csak Argentínához és a gyerekkoromhoz tértem vissza, hanem imádott városomhoz is ezzel a szentimentális lemezzel.”

Nos, az album valóban szentimentális, de cseppet sem érzélgős, szirupos, sőt inkább hitelességre és objektivitásra törekszik. Barenboim elegáns, kulturált játékához jól illeszkedik a két argentin zenesz szenvedélyesebb előadásmódja. A három muzsikus felidézi a két háború közötti időszak argentin kultúráját, és a magas művészi színvonalra emelkedő, de a mindennapi életet is átszövő tangó-tradíciót. Ez a hagyomány egyrészt kiismerhetetlenül gazdag és sokszínű, másrészt sokkal mélyebb és korántsem olyan populáris, mint a tangó (stilizált) európai és észak-amerikai változata. Az album zeneszerzői között található As-

Roberto Alagna, Angela Gheorghiu: *Duettek és áriák*
Orchestra of the Royal Opera House,
Covent Garden, vezényel: Richard
Armstrong

• EMI Classics •



Mi Buenos Aires querido



Mi Buenos Aires querido
Daniel Barenboim
(zongora), Rodolfo
Mederos
(harmonika), Héctor
Console (bőgő)
Teldec — Warner

tor Piazzolla és Carlos Gardel (utóbbi a negyvenes években Barenboim bálványa volt), a hangszelőlő és zenei rendező pedig José Carli, aki négy évtizede az egyik legismertebb argentin muzsikusként. Daniel Barenboim új CD-je a különleges komolyzenei csemegéket kedvelők és a dél-amerikai muzsika iránt érdeklődők számára feltétlenül ajánlható, de azok sem fognak csalódni, akik Barenboimot klasszikus és romantikus versenyművek szólójaként vagy éppen operakarmesterként ismerik meg.

Retkes Attila

Roberto Alagna és Angela Gheorghiu személyében két nagy tehetségű muzsikust ismertetett meg a világgal az EMI lemezkiadó társaság. A tavalyi év nagy szenzációja volt a tenorista szólóalbuma és a szopránénekesnő Traviata-felvétele, amelyet Sir Georg Solti val készítet. Mostani közös CD-jükön az operadalom kevésbé ismert áriáiból, duettjeiből válogattak. El sem hiszünk, mennyire fontos esetükben a jó műsorválasztás. Roberto Alagnát tekintve különösen, hiszen a hallgatók nagy része a nagy tenorokhoz (Pavarotti, Carreras, Domingo) hasonlítja a hangját. Olyan ez, mintha különböző súlycsoportú bokszolók küzdenének egymással. A lemezt hallgatva viszont úgy tűnik, Alagna rátalált saját hangjára, amely az itáliai melodicusság és az északi keménység fontos jellemzőit olvasztja magába. Legnagyobb erénye azonban, hogy rendkívüli feszültségteremtő erővel rendelkezik. Des Grieux áriája egyike a CD legigényesebben megszólaltatott részleteinek. Massenet kompozíciói után Donizetti operarészletek következnek. Angela Gheorghiu és Roberto Alagna előadásában ki kell emelnünk a Tornami a dir kezdetű szerelmi kettőst a Don Pasquale című operából. A két énekes hangja ugyanis pompásan illik egymáshoz, az előadás rendkívül kidolgozott, mindketten ügyelnek a szerző által meghatározott dinamikai előírásokra. A CD-n Offenbach, Bernstein, Gounod, Charpentier, Berlioz és Puccini egy-egy áriáját, illetve duettjét találjuk. A Richard Armstrong által vezetett Covent Garden zenekar igazán jó „kísérőnek” bizonyul, egyetlen kifogásunk csak az, hogy ritkán nőnek fel az énekesek érzelmi telítettségéhez, angolok, hidegek maradnak.

Bősze Ádám

D u e t t e k é s á r i á k



Roberto Alagna,
Angela Gheorghiu:
Duettek és áriák
Orchestra of the
Royal Opera
House, Covent
Garden, vezényel:
Richard Armstrong
EMI Classics



hungarian Piano Music
 Orbán György, Vajda János, Selmeczi
 György és Csemiczky Miklós művei
 Kincses Margit — zongora

• Hungaroton Classic •



Talán fölösleges megemlíteni, hogy milyen fontos missziót teljesít az az előadó, aki kortársaink munkáit teszi hozzáférhetővé a közönség számára. Elismerés illeti a lemezt készítő Hungarotont is, amely vállalta a kiadással járó üzleti kockázatot. Pedig nem biztos, hogy egy kortárs zenei CD feltétlenül bukás kell hogy legyen. Jó példa lehet erre a fenti lemez. A négy szerző együttes szerepeltetése nem a vakvéletlen műve. Az avantgardizmus szorításától megszabadulva olyan kompozíciók születnek a négy szerző műhelyében, melyek keresik a még be nem dugult csatornákat a közönség irányában. Nem olcsó és igénytelen eszközöket kutatnak. Nem nézik le a közönséget, de engedményt sem kell tenniük, hiszen zenéjükben a maguk szuverén útját járók, mely útról való bármilyen letérés az önmaguk által diktált elvekkel szembeni engedmény lenne.

A lemezen szereplő kompozíciók mindegyike szerethető, a szó leghétköznapibb értelmében. Hagyják magukat szeretni, nem elutasítóak. Könnyen megragadható hangulatokat közvetítenek, olyan hangulatokat, amelyekkel egy átlagos zenei érzékkel megáldott hallgató is azonosulni tud. Érzelmes, játékos, helyenként nosztalgikus hangütés és egészséges irónia lengi be a kompozíciókat. Néha idézetek csendülnek fel, néha egy tánc, néha jazz és néha egy bár tompa hangjai. Mintha egy film peregne le szemünk előtt. Orbán szvitjében a Krimináltango, a Lonci-au cinéma, vagy a Promenáde sokunk által ismert moziemlékeket ébreszt fel. Vajda invenciózus Változatai játékos nosztalgiájukkal ejtenek rabul. Selmeczi 12 prelűdje vázlatos fogalmazásmódjával nehezen körvonalazható hangulatokat sejtet, igen érzékeny és bölcs empátiával. Csemiczky Négy bagatell című kompozíciója a zenei magot, ötletet csupaszon, feldolgozatlanul hagyja, nem teszi ki a zenei építkezés gyötrelmeinek. Így megőrizheti a témákban rejlő elemi energiákat, anélkül, hogy felszabadítaná azokat. Kincses Margit beavatottként szólaltatja meg a négy szerző művét. Jó érzéke van a különböző hangulatokhoz. Ha kell, tud vaskos lenni, de nem riad vissza a szentimentális hangtól sem. Helyenként ihletett előadást hallunk tőle.

Molnár Szabolcs

H u n g a r i a n P i a n o M u s i c



Hungarian Piano
 Music Orbán
 György, Vajda
 János, Selmeczi
 György és
 Csemiczky Miklós
 művei Kincses Margit
 — zongora
 Hungaroton
 Classic

7 Richard Strauss: Vier Letzte Lieder,
 15 Lieder
 Barbara Hendricks — ének,
 Philadelphia Orchestra,
 vezényel: Wolfgang Sawallisch

• EMI Classics •

Richard Strauss dalait rengeteg felvételen meghallgathatjuk, a Négy utolsó ének pedig a legnépszerűbb, legtöbbet előadott Strauss-muzsikák közé tartozik. Az EMI Barbara Hendricks és Wolfgang Sawallisch előadásában most egy szokatlan gyűjteményt jelentetett meg. A CD-n zenekarral és zongorával kísért dalok szerepelnek; megtévesztő tehát a borító, amelyen nincs feltüntetve, hogy az első két dal és a Négy utolsó ének kivételével a felvétel zongorakíséretes kompozíciókat tartalmaz. Természetesen a zongorával megszólaltatott művek is gyönyörűek, Wolfgang Sawallisch kísérete pedig Bruno Waltert juttatja eszünkbe, akinek dalkísérete (Kathleen Ferrier) példaadó volt. A zongorás daloknál Barbara Hendricks legnagyobb érdeme az, hogy könnyen rátalál Strauss muzsikájának egyik legszebb vonására, az introvertált, befelé forduló hangra. Az énekesnő soha nem lépi túl a zene adta kereteket, sőt néhol túlságosan „visszavonul”, csak ritkán törik át hangját a szerelmi, érzelmi kitörések. Ez a visszavonultság erény a kamaramuzsikában, hátrány viszont a zenekarral kísért műveknél. A Hermann Hesse és Joseph Eichendorff szövegére írt Négy utol-





S t r a u s s

Richard Strauss: Vier Letzte Lieder, 15 Lieder Barbara Hendricks — ének, Philadelphia Orchestra. Vezényel: Wolfgang Sawallisch
EMI Classics

só ének előadásában a zenekar érezhetően „több”, mint amennyit Barbara Hendricks hangja elbírna. A September című dal befejezése ennek ellenére gyönyörű, Wolfgang Sawallisch irányítása alatt selymesen és érzékenyen szól a kiváló Philadelphia Orchestra. Strauss Négy utolsó éneke közül sokan a Beim Schlafengehen dallamaiban gyönyörködnek legszívesebben. Ebben a dalban érezhető leginkább Strauss mondása: „Minden kompozícióm közül a dalok állnak hozzám a legközelebb.” A mostani felvételen is hallható, milyen képi, festői muzsika ez. Barbara Hendricks hangját a straussi mámor, kábulat hatja át, az a romantikus félhomály, amely a meglepő hangszerelési effektusokban jut leginkább érvényre. A két utolsó dalban William de Pasquale szóló-hegedűjátékában gyönyörködhetünk. A Beim Schlafengehen előadásakor Barbara Hendricks szinte egygyé válik a zene hullámaival, viteti magát a mindent áttörő árral. Sajnos, ilyen élményben csak itt lehet részünk, a többi kompozíciót ugyanis egy kulturált, de hűvös előadásban hallhatjuk, és ez Straussnál kicsit kevés.

Hegymegi Ákos

Gustav Mahler: VIII. Szimfónia
Heather Harper, Lucia Popp,
Arleen Auger, Yvonne Minton,
Helen Watts, René Kollo,
John Shirley-Quirk, Martti Talvela
Wiener Sängerknaben, Wiener
Singverein, a Bécsi Opera Énekkara,
Chicagói Szimfonikus Zenekar,
vezényel: Sir Georg Solti

▪ DECCA — Poly Gram ▪

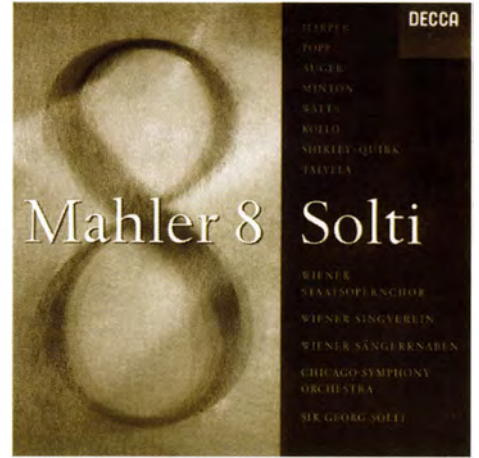
Nem tudom, számon tartják-e a Rekordok Könyvében, hogy ki kapta a legtöbb Grammy-díjat, de akár igen, akár nem, egy biztos: minckét díjával Solti György a legelső. A legtöbb életművéért kapta az idén. Igaz, hosszú idő alatt gyűlte össze a díjak: Sir Georg Solti kapcsolata a DECCA-val egy híján ötven éve tart!

A kitüntetett címek közül kettőt Mahler VIII. Szimfóniájának felvételéért kapott. 1972-ben ítelték a „Legjobb Kórusfelvétel”-nek és az „Év Albumá”-nak. Azóta ez számít a mű etalonjának. A napjainkban egymást sűrűn követő felvételeket is jobbára ehhez mérik. Fő vonzerjét mégis az biztosítja, ami megszólal, Mahler zenéje. „Eddigi alkotásaim közül ez a legnagyobb” — mondta Mahler. Ez abban az értelemben is igaz volt, hogy megszólaltatásához hatalmas apparátust írt elő. A müncheni ösbemutatón több mint ezer közreműködő vett részt. Innen kapta nevét: „Az ezrek szimfóniája”.

De hatása sem volt kevésbé lenyűgöző: a szellemi élet legjobbjai váltak Mahler rajongóivá: a lelkes hallgatóságban olyan nevekkel találkozunk, mint Klemperer, Stokowsky, Mengelberg, Schoenberg, Casella, Webern. A fiatal Bruno Walter a szólisták kiválogatásában is közreműködött. Az írók közül ott volt Schnitzler, Stefan Zweig és Thomas Mann, aki új könyvét dedikálta a szerzőnek.

A szimfónia egyébként a zenetörténet első teljes kóruszimfóniája. Első tételében a pünkösdi zsoltószma Hrabanus Maurusnak tulajdonított himnusza, a Veni, creator spiritus szólal meg, míg második, befejező része Goethe Faustjának befejezésén alapul. „Goethe eszméjének legjobb szimbolikus megvalósulása ez a szöveg” — írta feleségének Mahler —, a kiáradó szeretet teremtő erejéről szól.

A szimfónia megszólaltatása hatalmas erőfeszítéseket igényel. Magyarországon ezért csak ritkán hallhatjuk élőben. Néhány évvel ezelőtt Joó Árpád vezényletével adták elő. Május elején Kobayashi Ken Ichiro próbálkozott meg a feladattal. Azok, akik mélyebben szeretnék megismerkedni a művel, most a DECCA új ki-



G u s t a v M a h l e r

Gustav Mahler: VIII. Szimfónia Heather Harper, Lucia Popp, Arleen Auger, Yvonne Minton, Helen Watts, René Kollo, John Shirley-Quirk, Martti Talvela, Wiener Sängerknaben, Wiener Singverein, a Bécsi Opera Énekkara, Chicagói Szimfonikus Zenekar, vezényel: Sir Georg Solti
DECCA — PolyGram

adásában egy CD-n vehetik kézbe és hallgathatják meg — zavartalan otthoni körülmények között — az Ezrek szimfóniáját, és győződhetnek meg Mahler szavainak igazságáról: „a Világegyetem hangzik és csendül meg benne. Nem emberi hangok többé, hanem a bolygók és napok hangja.”

Winkler Lajos





Vigh Andrea hárfaművésznőnek tavasszal jelent meg a harmadik szóló CD felvétele (képünkön), melyet még ebben az évben 2 további felvétel megjelenése követ a Capriccio gondozásában. A művésznő, aki 1996-tól a Zeneakadémia tanára és 1993-tól állandó közreműködője a Budapesti Fesztiválzenekar hangversenyeinek, az idén tavasszal fejezte be a Budapesti Vonósok közreműködésével 2. "hárfaversenyek" felvételét, amely várhatóan már ősszel a közönség elé kerül.

Tavaly nyáron Horgas Eszter fuvolaművésznővel készített közös felvételt, amely CD nyári megjelenésének alkalmából a művésznők az Oriflame támogatásával nemzetközi lemezbemutató koncertsorozaton vesznek részt, amely Kopolcson indul július 16-án. Ezt követően hangversenyeket tartanak Bécsben, Párizsban, Zágrábban, tárgyalások folynak New York-i fellépésről és egy hosszabb skandináv turnéről. Természetesen itthon is több hangversenyt adnak, és a sorozat által érintett városok köre a program júliusi véglegesítéséig még valószínűleg bővülni fog. A hangversenysorozat a Zeneakadémia Nagytermében fejeződik be 1997. január 18-án.

Ez a hangverseny egyik állomása a Forrás estek 1996/97-es évadjának, amely koncertekre szeptember 20-ig lehet bérleteket vásárolni.



Forrás estek

HANGVERSENYEK A ZENEAKADÉMIA NAGYTERMÉBEN

**KOCSIS ZOLTÁN, EÖTVÖS PÉTER,
LISZT FERENC KAMARAZENEKAR,
BARTÓK VONÓSNÉGYES,
AMADINDA ÜTŐEGYÜTTES,
HORGAS ESZTER, VIGH ANDREA**
és a
FORRÁS KAMARAZENEI MŰHELY

Állatok farsangja, Francia est, Héber est, Karácsonyi hangverseny Bach brandenburgi versenyek, Händel, Haydn, Chopin, Bartók, Schönberg, Lou Harrison, J. Strauss műveiből

Érdeklődni lehet a 168-4334-es telefonszámon /Jakobi Koncert Kft.,
1032 Bp. Gyenes u. 3., fax: 188-2253/és a jegyirodáknban

Szponzorok:

ASK Kft., ALTUS Rt., Európai Kereskedelmi Bank Rt., Alaska Befektetési Kft., ORIFLAME, Soros Alapítvány,
BOEHRINGER MANNHEIM Hungary Kft., Nemzeti Kulturális Alap, SmithKline Beecham, Országos Játék Alap, ITD Hungary,
Nagybani Piac Rt., ITV-Hungarolív, Dunaújvárosi Finompapírgyár Kft, Magyar Hírlap Lap- és Könyvkiadó Rt., dART studio

Jan Garbarek: Visible World
Jan Garbarek — szopránszaxofon,
 tenorszaxofon, billentyűs hangszerek,
 percussion, Meraaker klarinét; Marilyn
 Mazur — percussion, dob; Manu Katché
 — dob; Rainer Brüninghaus — zongora,
 szintetizátor; Eberhard Weber — bőgő;
 Trilok Gurtu — tabla; Mari Boine — vokál

• ECM — EMI •

Az, amit nemes egyszerűséggel Garbarek-jelenségnek, eselleg elegáns bennfentes-séggel ECM-hangzásnak szoktunk nevezni, mindenekelőtt a definíciók létjogosultságának illetve érvényességének kérdésével szembesít bennünket. Mert miről is van szó? Arról, hogy azt a zenét, amit a norvég szaxofonos mintegy húsz éve művel, jazz-nek nevezhetjük-e még, vagy helyesebb, ha valami más szót keresünk rá. Tudvalevő: egyes ortodox jazz-értők már a hatvanas évek elején kibontakozott amerikai avantgárd jazz-törekvésekről se mint jazz-ről szerettek nyilatkozni. S amikor a hetvenes években megtörtént az európai jazz nagy áttörése, melynek számos amerikai művész áttelepülése is kísérőjelensége volt, még inkább felerősödtek a kétség és elutasítás hangjai. Volt is némi alapja mindennek, hiszen az itteni zenészek nem tudtak, legtöbbször nem is akartak függetlenedni az európai klasszikus hagyományoktól. Gyakran Stravinsky, Bartók vagy Varése inspirálta őket inkább, mintsem az afro-amerikai ritmus- és hangzásvilág. Jan Garbarek a maga meditatív, lírai, gyakran nordikusnak nevezett stílusával élen járt az afrikai és amerikai gyökerektől való elszakadásban. De vajon baj volt-e ez? S visszatérve a kezdeti kérdéshez: számít-e valmit, hogy muzsikáját jazz-nek vagy másnak nevezzük? Úgy véljük, nem sokat.

A szaxofonos egyéni hangját nem találhatta volna meg a Coltrane-, Shepp- és Sanders-formátumú elődök nélkül, akik viszont Parker, Hawkins és Webster zenéjén nevelkedtek. A korai Garbarek (Sart, Esoteric Circle stb.) muzsikája még közvetlenül utal vissza avantgárd stílusműveire. És már elő is állt a történelmi folytonosság, mely a norvég zenészt a klasszikus jazz-tradíciókhoz köti.

Garbarek a hetvenes évek közepén alakította ki iskolateremtő hangzásvilágát és játéktípusát. Produkcióiban mind nagyobb szerepet kapott a szopránszaxofon, mely alkalmasabbnak tűnt a rá jellemző „északi” hangulatok kifejezésére, mint a hagyomá-

nyosabb tenorhangzás. Ezt a félreismerhetetlen tónust valósította meg a legkülönbözőbb formációkban: szaxofon—gitar—bőgő (Magico, Folk Songs) vagy szaxofon—bőgő—dob (StAR) trióban, a capella kórusal kísérve (Officium) és pakisztáni etno-muzsikusokkal együttműködve (Ragas and Sargas, Madar). Legnépszerűbb produkciói mégis azok, amelyeket a Visible Worldön is hallható zenekarával készített. A bőgő—keyboards—szaxofon hármas „északiságát” az egzotikus ütősök ellenpontozzák. Legutóbb 1993-ban adott ki ilyen zenekari albumot (Twelve Moons), a mostani mintha csak ez előbbi folytatása volna. Garbarek továbbra is hipnotizálja hallgatóját minden egyes hangjával. Kísérete pedig hol dallal idézi a norvég népdalok világát (az Evening Landben, a CD leghosszabb darabjában Mari Boine énekel), hol instrumentálisan közvetíti a norvég népzeneből (is) táplálkozó Garbarek-szerzeményeket, amelyeknek szinte mindegyike az utóbbi évek group-felvételeinek kedves emlékét idézi: a markánsabb The Survivor éppúgy, mint a lágyabb, elsősorban Weber és Garbarek váltott szólóira épülő The Healing Smoke. Jan Garbarek híveinek népes tábora most sem fog csalódni.

Máté J. György

Jan Garbarek Visible World



ECM

J a n G a r b a r e k



Jan Garbarek:
 Visible World
 Jan Garbarek —
 szopránszaxofon,
 tenorszaxofon,
 billentyűs
 hangszerek,
 percussion,
 Meraaker klarinét;
 Marilyn Mazur —
 percussion, dob;
 Manu Katché —
 dob; Rainer
 Brüninghaus —
 zongora,
 szintetizátor;
 Eberhard Weber —
 bőgő; Trilok Gurtu —
 tabla; Mari Boine —
 vokál
 ECM

A hónap klasszikus jazz-lemeze

Miles Davis: Kind Of Blue
 Miles Davis — trombita; Julian Adderley — altszaxofon; John Coltrane — tenorszaxofon; Wynton Kelly — zongora; Bill Evans — zongora; Paul Chambers — bőgő; James Cobb — dob

• CBS •



Ligeti György valahol azt nyilatkozta, hogy Miles Davis korunk egyik legjelentősebb muzsikusa. A zeneszerző aligha tévedett. A bebop-korszakban indult művész, akit zeneiskolai növendék korában még Charlie Parker juttatott egy kis esti pénzkeresethez New York-i klubokban, a túlélés, a szüntelen merész újítás és a tradicionális hangzás kettősségében gondolkozó trombitássá nőtte ki magát néhány év alatt. Talpon maradt akkor is, amikor konzervatív szakírók bírálják zenéjének elektronizálódását és monotonná válását, kibírta legjobb együtteseinek felbomlását, s addig kutatott, míg meg nem találta a neki megfelelő új zenészeket: a Kind of Blue-n hallható John Coltrane távozása például a legtöbb korabeli zenekarban pótolhatatlan veszteséget okozott volna. Davis, miután kipróbált egy-két új szaxofonost (Hank Mobley, George Coleman), az ifjú Wayne Shorter mellett döntött, aki aztán vele is maradt évekig, s közös zenekaruk lemezei Davis-renszánszt eredményeztek a hatvanas években. S ugyanez a képlet az itteni Davis-együttes másik erőssége, Bill Evans esetében is, akit a Shorter-féle formációban az ugyancsak fiatal Herbie Hancock vált majd fel — ismét Davis vezetői erényeinek bizonyítékaként.

Davis életművéből legalább két lemezt indokoltan pályáztathatnánk a Minden Idők Legfontosabb Jazz-lemezei versenyen. Először is a Birth of the Coolt, mely új korszakot nyitott, legalábbis jelképesen, a jazz történetében. Ha viszont szigorúan a zenei szempontokat venné figyelembe a zsűri, alighanem az 1959 elején rögzített Kind of Blue képviselhetné Davist a legtöbb joggal. Másfél évtized muzsikusi tapasztalatait összegzi itt a mester. Blues-tanulmányai (Freddie Freeloader, All Blues) ötvöződnek azokkal a tapasztalatokkal, melyeket európai klasszikusok hallgatásából merített. Egy szám kivételével még Bill Evans adta a zon-

Miles Davis

A hónap klasszikus jazz-lemeze

Miles Davis:
 Kind Of Blue
 Miles Davis — trombita; Julian Adderley — altszaxofon; John Coltrane — tenorszaxofon; Wynton Kelly — zongora; Bill Evans — zongora; Paul Chambers — bőgő; James Cobb — dob
 CBS

gorakíséretet, ami szintén az intellektuális fehér zenei gyökerek jelenlétét erősítette. Davis — Parker nyomán — nem előre megkomponált darabokkal lépett a stúdióba, hanem csak általánosságban instrualta muzsikusait. Ezáltal a helyenként szigorú megszerkesztettség érzetét keltő zene spontán jelleget kapott, a stúdió kötöttségei ellenére nem vezett ki a játékból a jazz-hez szinte nélkülözhetetlen örömezene-jelleg. Az improvizációk alapjául modális skálák szolgáltak, s Davisék, modern idők előhírnökeiként, kitörtek a zárt akkordrendszer keretei közül is. Mindehhez homogén hangulatiság, meditatív, valóban blue hangzások járulnak.

A lemez nemcsak a beavatottaknak szól, hatása óriási volt, sokan a Kind of Blue meghallgatása után „tértek meg”. Az se volt ritka, hogy a rajongók több példányt agyonhallgattak belőle. Nem véletlenül: a Kind of Blue megkerülhetetlen alapmű, a jazz-történet egyik legszebb fejezete.

Máté J. György

Hungarian Swing 1929-1945

Jolly Boys; Mocsányi—Lakos duó; Buttola Ede zenekara; Len Hughes zenekara; Solymossy Lulu; Anita Best — Martiny Band; Fejér György; Tiny Matton (Martiny) zenekara; Radics Gábor együttese; Chappy zenekar; Herrer Pál kvintett; Gorody Goitein Antal; Tabányi Mihály és szólistái; Pátia zenekar — Fényes Kató

• Pannon Jazz •

Nagy érdeklődéssel vettem a kezembe a Magyar Jazzkutató Társaság által Pannon Jazz márkanév alatt újjára indított CD-sorozat Hungarian Swing 1929-1945 című darabját, hiszen mindig is érdekelt a magyarországi jazz sokak által kevésbé vagy egyáltalán nem ismert „előtörténete”, amelynek most, a cimben is vállaltan, zeneileg viszonylag kifejtett időszakát, a swingkorszakot igyekszik bemutatni a kiadó-producer Simon Géza Gábor.

A válogatást elkészítő szakember tudós volta tetten érhető, s ennek a hallgató hasznát s kárát is láthatja, attól függően, milyen elvárásokkal ül le meghallgatni a lemezt. Ha jazztörténész-diszkográfus szemmel-füllel teszi, teljes mértékben elégedett lesz, a kronológiai sorrendben összeállított, a körülményekhez képest pontos és bőséges felvételi adatokat szolgáltatató, minden fontosabb előadót felvonultató CD-ben sok öröme telik. Ha egyszerű zeneélvezőként hallgatja végig a korongot, néha esetleg csalatkozhat, s talán a hetvennégy perces hossz is soknak tetszhet, annak ellenére, hogy ez ma CD-knél szinte követelmény. Szó mi szó, az első igazán swinges, az eredeti jelentés szerint is lendületes zene a CD hatodik számaként egy 1929-es felvételen hallható, majd az igazi swingre várunk kell megint, a negyvenes évekig. Ha szigorúak akarunk lenni, elég lett volna a cím után az 1941-1945-ös évszámot feltüntetni, bár az ekkor készült felvételek közt is akad feledhető. Ennek ellenére a korabeli magyar jazz-élet a legmesszemenőbbekig megütötte az akkori európai színvonalat, nem véletlenül turnéztak jelen CD-n is hallható legjobbjaink sokszor évekig világszerte. Magyar mi-



Hungarian Swing



Hungarian Swing
1929-1945
Jolly Boys; Mocsányi—
Lakos duó; Buttola Ede
zenekara; Len Hughes
zenekara; Solyossy
Lulu; Anita Best —
Martiny Band; Fejér
György; Tiny Matton
(Martiny) zenekar;
Radics Gábor együttese;
Chappy zenekara; Her-
rer Pál kvintett; Gorody
Goitein Antal; Tabányi
Mihály és szolistaí;
Pátria zenekar
— Fényes Kató
Pannon Jazz

voltukat viszont sokszor a zenében sem tudták megtagadni, s a címben esetenként inkább a Hungarian hangsúlyozandó, mint a swing. Jó példa erre a zárószámként Fényes Kató által túlnyújtott pontozással előadott Chattanooga Choo-Choo. A lemez legnagyobb pillanatai közé tartozik Gorody Goitein Antal zongora-, Herrer Pál harmonika- és Radics Gábor fantasztikus hegedűjátéka. Mondanám, hogy remélhetőleg az ő igazi magyar lendületüket sokat megismerik a lemezen keresztül — ez elé csupán az gördíthet akadályt, hogy a lemez mindössze néhány száz számozott példányban készült, talán ezzel is jelezve, hogy aki hozzájut, nemcsak zenei szempontból lesz igazi kincs birtokában.

Iltés Tamás

7 John McLaughlin: The Promise
John McLaughlin — gitárok, billentyűs hangszerek; Jeff Beck — elektromos gitár; Tony Hymas — billentyűs hangszerek; Pino Calladino — bőgő; Marc Mondésir — dob; Joey DeFrancesco — Hammond B-3 orgona, trombita; Dennis Chambers — dob; Yan Maresz — akusztikus basszusgitár; Paco De Lucia — gitár; Al Di Meola — gitár; Michael Brecker — szaxofon; Jim Beard — billentyűs hangszerek; James Genus — bőgő; Don Alias — percussion; Zakir Hussain tabla; Nishat Khan — szitár; Trilok Gurtu percussion; Sting — bőgő; Vinnie Colaiuta — dob; David Sanborn — szaxofon; Don Alias — percussion; Philippe Loli — gitár

• PolyGram •

John McLaughlin először is remek gitáros, ezen kívül nyitott szellem. Brit jazzmuzikus, aki találkozásán az indiai zenével, óriási erőfeszítéseket tett, hogy megértse ezeknek a zenének a szellemiségét, és magáévá tegye eszköztárukat. A spanyol zenei világ a hangszere miatt áll közel hozzá. E tradíciók leghívebb tolmácsolójával, Zakir Husseinnel és Paco de Lucióval évekig együtt játszott. Ezen felül ő a jazz-rock egyik megteremtője, a jazz misztériumába Miles Davis mellett avatódott be.

Legújabb lemeze, melyre húsz ragyogó sztármuzsikust hívott meg, egy életmű összegzésének tűnik. Így annak is érdemes megismerkedni ezzel a CD-vel, aki átfogó képet akar kapni McLaughlin eddigi munkáiról. A rock and rollba csomagolt Djangótól a legendás gitártrión keresztül az aktuális New York-i jazz-rockig minden megtalálható itt. A számok között Dante, Garcia Lorca és Zen haiku idézetek hangzanak el eredeti nyelven, ami a zenei anyag gondolatiságát hivatott erősíteni, s kissé modorosnak hat ugyan, de semmiképpen sem toladó vagy zavaró. Az egyik számban kizárólag indiai zenészek McLaughlin partnerei, akik csodálatos muzsikuskok, de már mindegyiküket hallottam jobb produkcióban részt venni. Gyönyörű viszont az utolsó darab, melyen két, általam eddig nem ismert zenésszel játsszák el a The Peacock című sztenderdet. A szám idézet a Round Midnight című filmből, melyben a gitáros Herbie Hancock és Dexter Gordon oldalán szerepelt.

Találunk utalást a CD-n Miles Davis utolsó lemezeire, kissé eltúlzottan elektronikus kísérettel, mely már-már karikarisztikusan hat, valamint saját nagyzenekari művére is. A Londoni Szimfonikusok szerepét itt is az



J O H N M C L A U G H L I N



John McLaughlin: The Promise
John McLaughlin — gitárok, billentyűs hangszerek; Jeff Beck — elektromos gitár; Tony Hymas — billentyűs hangszerek; Pino Calladino — bőgő; Marc Mondésir — dob; Joey DeFrancesco — Hammond B-3 orgona, trombita; Dennis Chambers — dob; Yan Maresz — akusztikus basszusgitár; Paco De Lucia — gitár; Al Di Meola — gitár; Michael Brecker — szaxofon; Jim Beard — billentyűs hangszerek; James Genus — bőgő; Don Alias — percussion; Zakir Hussain tabla; Nishat Khan — szitár; Trilok Gurtu percussion; Sting — bőgő; Vinnie Colaiuta — dob; David Sanborn — szaxofon; Don Alias — percussion; Philippe Loli — gitár
PolyGram

elektronika veszi át. Csodálatos szólókat hallunk Michael Breckertől, David Sanborn-tól, Paco de Luciótól, Al Di Meolától, Joey De Francescótól és Jeff Becktől.

A lemez rendkívül sokszínű, s nekem úgy rémlik, hogy az egyébként is eklektikus muzsikuskok, az összegzésnél nem teremtett olyan egységes világot, mint az általam ismert többi lemezén. Minden szám külön világba hívja meg a hallgatót, és az utazás némiképp fárasztó. Mindennek dacára üres órámban biztos sokszor előveszem majd McLaughlin „ígéretét”.

Juhász Gábor

Mandel Róbert: Roots and Routes
Markus Stockhausen — trombita;
Hossam Ramzy — percussion;
Mohamed el Toukhy — nai;
Tunji Beier — percussion;
Rabiu Ayandokun — percussion;
Ron Reeves — percussion;
Balogh Kálmán — cimbalom;
Szendi Gábor — dob;
Mandel Róbert — electrotary,
billentyűs hangszerek

• Hungaroton Classic •

A Budapesten évente megrendezett világzenei fesztivál elsősorban Mandel Róbert tekerőlant-művész érdeme. Az ő látározása teszi lehetővé, hogy nyaranta ellátogasson hozzánk néhány világnagyság, aki etno-jazz-műfajban vitathatatlan klasszikusnak számít: így juthatott el a magyar fővárosba például Nana Vasconcelos vagy Rabih Abou-Khalil. Mandel, mint ismeretes, szervező munkája mellett zenei szakirói és muzsikusi tevékenységet is kifejt: pályáját tekerőlantostként kezdte régi zenei együttesekben. Különleges húros hangszerét jazz-területekre átevezve se cserélte fel hagyományos jazz-hangszerekre: maradt a tekerőlantnál, csak kifejlesztett egy egészen egyedi hangú elektromos tekerőt, melynek az electrotary nevet adta. A zenekari hangzásba szólóhangszerként és kísérlőként egyaránt különös és izgalmas új szintet vivő electrotaryt már az In Line csoportosulás vendégmuzsikusként is jól kamatoztatta néhány évvel ezelőtt. Most azonban nagyobb fába vágta a fejszéjét: három kontinenst — Ausztráliát, Afrikát és Európát — képviselő zenészekkel készítette el Roots & Routes című world music CD-jét, melyen rajta kívül Markus Stockhausen, korunk egyik legtehetségesebb európai jazztrombitása a fő szólista. Kettejük duómuzsikálása hallható a CD egyik kulcsfelvételén, a Newsic-on, mely a Mandel által alapított lemeztársaság szimbolikus jelentőségű nevét viseli. Mandel célja azonban nem az volt, hogy újabb alkalmat biztosítson az Aparis-ból már jól ismert német muzsikusként és önmagának a szereplésre, a zenei tudás bizonyítására; a CD nyolc felvétele közül kettő tradicionális: ezen egyértelműen az egzotikus ütősöké, illetve a Cairóban a nai-é, ezé a perzsa-arab származású peremfurulyáé a főszerep. A már címében is szójátékot rejtő Mandel-szerzemény, a Send a Little Sand vidám dallamával kelt figyelmet, és jó példáját



M a n d e l R ó b e r t



Mandel Róbert :
 Roots and Routes
 Markus Stockhausen
 — trombita; Hossam
 Ramzy —
 percussion;
 Mohamed el Toukhy
 — nai; Tunji Beier —
 percussion; Rabiu
 Ayandokun —
 percussion; Ron Reeves —
 percussion;
 Balogh Kálmán —
 cimbalom; Szendi
 Gábor — dob;
 Mandel Róbert —
 electrotary,
 billentyűs hangszerek
 Hungaroton Classic

szolgáltatja annak, hogy az európai szólisták és az OKUTA Percussion Group (Tunji Beier, Rabiu Ayandokun és Ron Reeves) eltérő zenei gyökereik (roots!) ellenére is nagyszerű kooperációban tudnak dolgozni, ha úgy tetszik, azonos utakat (routes!) járnak. Valódi világzene szól itt, olyasmiről, ami ritkaság a magyar lemezkidrásban. A Guembri című felvétel például egy igazi „világzenélésre” kitalált hangszer nevét idézi, melyet Hossam Ramzy egyiptomi tabla-játékkal duóban játszva Mandel szólaltat meg; az ezt követő David Streetben pedig Balogh Kálmán cimbalomjátéka köré épül egy etnokompozíció. Jó lenne, ha Mandel úttörő vállalkozását továbbí, hasonló zenei felfogásban készült magyar CD-k követhék!

Máté J. György

S nétberger Ferenc:
The Budapest Concert
Snétberger Ferenc — gitár

• Tiptoe—Enja Records •

A jelenleg Németországban élő Snétberger Ferenc legújabb albumának felvételeit 1995. november 29-én rögzítették a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola koncerttermében. A jazz műfajában nevet szerzett muzsikusként számára a hangverseny helyszínének kiválasztása egyfajta rítálálás is volt. A felvételekről hallható tizenegy gitárdarab közül jószereivel ugyanis csak kettő nevezhető jazz-nek: a fantáziaként induló, majd a második periódustól már egy kis jazz-es lüktetést is hozó Budapest Mood, illetve a brazil gitárosnak, Egberto Gismontinak ajánlott Bossa For Egberto. Míg az első stílusa egyik gyöngyszeme lett, addig a második kompozíciós szempontból — két latin-örökzöld felidézése mellett — számomra kissé zavarosnak tűnt. A többi, inkább a műzene kategóriájába sorolható szám értékelésénél elsősorban Heitor Villa-Lobos, Emilio Pujol Villaruby, Alirio Diza, Augustin Barrios szerzeményei, illetve azok előadásai szolgálhattak mérce gyanánt. Meg kell hagyni, Snétberger Ferenc szerzőként és előadóként is kiemelkedőt nyújtott ezen az albumon. S vallom ezt annak ellenére, hogy igazán „csak” hét számot értékelnék kiünőre. A latinos darabok közül a gyönyörű futamokkal megáldott Springtime In Winter című bossa nova; az okos, szép témavariációt bemutató Little Bossa; illetve a Tangoa Free tetszett, de a nehézkesen formálódó, kissé céltalannak tűnő Brazil (Luiz Eca által jegyzett bossa nova) öncélú pörgetéseivel nálam nem nyert. Mindenképpen legjobbnak éreztem a Song To the East című rondószerű fantáziát, amelyben a ron-



S n é t b e r g e r

Snétberger Ferenc:
The Budapest Concert
Snétberger Ferenc —
gitár
Tiptoe—Enja Records

dó téma indiai raga-módon lett eljátszva, míg a változó periódusokon a bossa nova érzés sugárzott át. A Manha de Carnaval egyébiránt a magyarul „Holdfény suhan át a vizen” kezdősorú és a Fekete Orfeusz című filmben elhangzott Luiz Bonfá-témára készült lassú, tiszta, mély érzésű fantázia. A Django Reinhardt-nak ajánlott Variation a reinhardti Nuages soraira született gyöngyszem.

Ezen a korongon egy lélekben tiszta, érzékeny, gondolkodó muzikus koncertfelvételt hallgathatjuk. Kissé furcsának érzem viszont, hogy bár a közönség a koncert egésze folyamán — köhögésével — igencsak behallatszik a felvételekbe, tapsot a lemezre mégis csak a kilencedik számtól kerektek be. Akkor meg már minek?

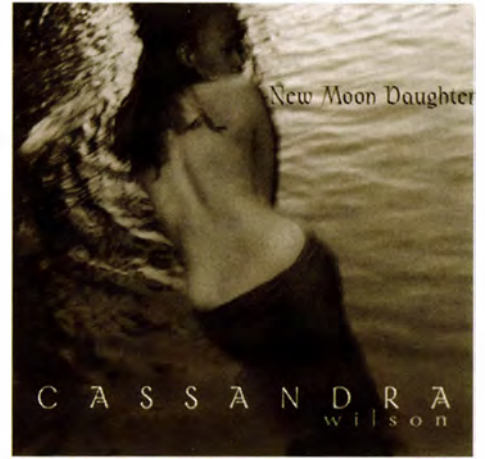
Libisch Károly

Cassandra Wilson:
New Moon Daughter
Cassandra Wilson — ének, gitár;
Brandon Ross — gitár; Kevin Breit — gitár; Gary Breit — gitár, buzuki; Tony Cedras — harmonika; Graham Haynes — trombita; Lawrence „Butch” Morris — trombita; Gib Wharton — steel gitár; Chris Whitley — gitár; Lonnie Plaxico — bőgő; Dougie Bowne — dob

• Blue Note — EMI •

Felsercen egy gyufa. Azután a nagybőgő szólal meg először (Lonnie Plaxico), élesen, basszusgitárhoz hasonlóan pengetve. Majd a trombita, fájdalmasan kitarított hangon. A hangulat roppant feszült, és mire Cassandra vészjósló hangja megszólal, azt is tudjuk: az eldugott, messzi Délen vagyunk. Pont olyan, amilyenek az Angyal-szív című filmből megismerhettük. A mélyről jövő fenyegetettséget és a különös gyümölcsök illatát egyedül a blues képes kifejezni. Cassandra Wilson új lemezét, melyet új lemeztársaságánál készített el, nem csak a kifejezett jazz-rajongóknak lehet ajánlani. Ritkán sikerülhet ennyire egyénire egy olyan szintézis, mely ilyen széles zenei rétegekből merít, de Wilson kíváncsi, nyitott egyéniség. Belefér ebbe a saját szintézisébe a bluesos, felejthetetlen Death Letteren és Memphisen kívül a jazz nagy énekes diváinak repertoárja, mint például a Skylark megindító előadása, az igényesebb, gondolkodó popénekesnők új vonulatához sorolható U2-, Monkees- és Neil Young-feldolgozások, és főleg valami egészen különös, posztmodern hangulat, ami a szokatlan gitárhangzások és távoli zörejek, s az egészen intim énekhang kontrasztjára épül. De a nagy átéléssel mondott szövegek igazán Wilson saját számaiban érvényesülnek, ezeknek a stílusa viszont a country-gyökekről áruklodik. A „kis meleg halál”-ról szóló szám a frivolitásba torkollik — tovább fokozva azt a benyomásunkat, hogy ezen a lemezen semmi sem kiszámítható.

Az érzéki Wilson mutató fényképek nem hazudnak: az „újhold lánya” csupa szenvedély (éppen ezért a sellőt imitáló borítót nem találok különösebben találónak, Wilson inkább egy szédítő szíriénhez hasonlítható). Hangfekvése mély, drámai alt, általában takarékosan bánik vele, de amikor expresszivitását fokozza, felsőbb regiszterekbe indul, roppant változatos színeket tud



C a s s a n d r a W i l s o n

Cassandra Wilson:
New Moon Daughter
Cassandra Wilson
— ének, gitár;
Brandon Ross
— gitár; Kevin Breit
— gitár; Gary Breit
— gitár, buzuki;
Tony Cedras
— harmonika;
Graham Haynes —
trombita; Lawrence
„Butch” Morris —
trombita; Gib
Wharton — steel
gitár; Chris Whitley
— gitár; Lonnie
Plaxico — bőgő;
Dougie Bowne —
dob
Blue Note — EMI

vele megjeleníteni. Általában igaz az egész lemezre, hogy az izgalmas indítás feszültségét keresetlen eszközökkel, és inkább szünetekkel, halkításokkal, mint harsány hanggal tartja fenn. Ez az a lemez, amit háttérként kár feltenni, de aki odafigyel rá, és lehetőleg a szövegeket is követi a lemezborító segítségével, annak gazdag élményekben lesz része, ez az egy óra legalább három másikkal felér.

Csengery Tádé

„Újból azok lettünk, akik mindig is lenni akartunk:
örömmel játszó rockbanda.” (Jon Bon Jovi)



BON JOVI

Június 18. Hajógyári Sziget

H-Blockx

Helloween

Paradise Lost



MARK KNOPFLER
golden heart

Két bírálat egy lemezről

Mark Knopfler: Golden Heart
PolyGram



Mark Knopfler: Golden Heart
PolyGram

Ritkán van alkalma az embernek olyan alaposan előkészített és gondosan felépített bemutatkozó lemezt kézbe venni, mint Mark Knopflerét. Persze, a Dire Straits gitáros-énekesét 85 millió eladott lemez után nem kell senkinek bemutatni. Knopfler nyilatkozataiból az derül ki, hogy a szólólemez ellenére a Straits nem szűnt meg, nem oszlott fel, nem veszték össze, talán lesz is új koncert, új lemez, talán már készülne is, ha nem unták volna olyan mélyen meg ezt az egész cirkuszt, miután két éven át turnézta az On Every Streettel szerette a világon. Nem a siker hibáztat, viszont ilyen hosszú idő után szinte természetes a csömör, a Straits lassan húszéves.

Hogy mennyire jól előkészített ez a szóló bemutatkozás, azt az is mutatja, hogy a lemez belső borítóján egy egyéves világkörüli turné dátumai olvashatóak (patinás helyszínek, mint a londoni Royal Albert Hall vagy a barcelonai Monumental Bullring közt a Petőfi Csarnok is ott van). A csömör legfeljebb annyiban érhető tetten a Golden Hearton, amennyiben a Rüdiger című számban egy német autogramvadászon veri el a port a lemez mind a tizennégy dalát egyedül író Knopfler: de nem a rajongásért, hanem azért, amiért Rüdigernek teljesen mindegy, focista, színész vagy kéjgyilkos, csak benne legyen az újságban.

A Straits-féle irónia a szövegekben tovább él, bár talán nem olyan nyilvánvalóan, mint a szintén jól

Knopfler



Mark Knopfler:
Golden Heart
PolyGram

ismert melankólia, melyet kiválóan színez a skót és ír népi hangszerek erős jelenléte. De Knopfler a duda és a hegedű, valamint a steelgitar hangzására épített dalokban inkább csak követi az ír és skót népzenei gyökerek divatját, nem igyekezett különösebben új tartalmat adni nekik. Mivel Dublinban kezdték a lemezt két éve felvenni, később az Egyesült Államokban folytatták a munkát, még egy zenei gyökeret talál meg Knopfler: a Cajun zenét. Ennek a felfedezésének frissessége teszi a Bonapartét és a Je Suis Désolé-t a legérdekesebb számokká. Az ilyen pillanatokért, és a címből sejtethetőnél sokkal tartalmasabb szövegekért volt érdemes a szólólemezt elkészíteni, és country, valamint folksztyárokat — mint Sonny Landreth (steelgitar) vagy Jo-El Sonnier (aki a kannibálokról szóló szellemes dalban harmonikázik) — meghívni.

Zipernovszky Kornél

Közismert tény, hogy Mark Knopfler tizenöt éven át a legendás Dire Straits vezéregyénisége volt. Örökzöldjeiket még ma is szívesen jótsszák a rádiók. Knopfler szólókarrierje eléggé tipikus: egy tehetséges és kulturált együttes ontja magából a jobbnál jobb slágereket, és a zenekarnak van egy végtelenül ambiciózus frontembere, aki azonban egyedül nem tud igazán maradandót alkotni. Így születnek sorra a vérszegény szólólemezek. Sajnos Knopfleré is ilyen. Ez nem azt jelenti, hogy hallgathatatlannal rossz lenne az anyag, sőt felettébb kellemes gitárzenéről van szó. Csak éppen nem ezt szoktuk meg. Pontosabban: nem ehhez szoktatott a Dire Straits.

Mark Knopfler Golden Heartja többnyire lírai hangvételű, finom gitármuzsikát tartalmaz szolid, erőlködésmentes harmóniamenetekkel. Az előadóra oly jellemző, egyszerű ének-dallamok hatására az egész lemez csendes, békés, nyugodt. Kellemes álomba ringató, esetleg vasárnap reggeli ébredéskor lejátszható muzsika. A felvételekből teljesen hiányoznak a meglepetések, ha csak azt nem tekintjük annak, hogy — az angolszász zene manapság divatos eszközét használva — Knopfler beleszó a számokba érdekes, tradicionális ír és skót népzenei melódiákat, természetesen az alkalomhoz illő hangszerek (többek között duda) segítségével. Ilyen például a Darling Pretty és a Done With Bonaparte című felvétel.

A biztonság kedvéért a lemezen fellelhető a Dire Straits stílusát idéző countrys, esetenként rock and rollos elemek is, amiktől egy-egy dal még slágergyánús is lehet, de ez nem jellemző. Összességében Knopflernél ugyanaz a probléma, mint egy másik brit szupersztárnál, Elton Johnnál. Bár mindketten önmagában hibátlan és igényes munkákat adnak ki a kezük közül, és rendszerint egy-egy felvételük még a toplistákra is felkerül, az egyes daloknak mégsincs igazi profiljuk: egymástól alig megkülönböztethető — s ezért bizonyos idő után már alig-alig fogyasztható — zenehalmazként kerülnek a hallgatók elé.

Csehly András



Demjén Ferenc: Félszáz év
 • magánkiadás •

Az idén ötvenesztendős Demjén Ferenc — vagy ahogyan egy ország ismeri: Rózsí — kétségkívül a magyar rocktörténet meghatározó alakja. Pályafutásának három évtizede alatt sokféle műfajban és együttesben kipróbálta magát: fiatalon a mai fogalmak szerint „alternatívnak” nevezhető zenekarokban, félig tűrt, félig tiltott bandákban (például Dogs, Liversing, Tűzkerék) játszott, ahol szakmai előrelépésre ugyan volt lehetőség, a szó hagyományos értelmében vett karrierre azonban egyáltalán nem. Később, a Bergendy, majd a V' Moto-Rock együttesben megismerte az igazi közönségsikert is, a rendszerváltás hajnalán, a nyolcvanas évek végén pedig szólólista lett. Sokan mondják, hogy ha Nyugaton él, világsztár lehetett volna. Demjén azonban már nem foglalkozik ezzel a kérdéssel. „Én a magyar közönségnek tudok adni, és a koncerteken család vesz körül, még akkor is, ha több ezren vannak” — mondta nemrég egy interjúban.

Amikor néhány hónapja kiderült, hogy új szólólemezt készít, néhányan attól tartottak, hogy nem képes már megújulni, s csak ismétli majd önmagát. Tény, hogy a kilencvenes évek eleje emlékezetes sikerű Demjén-szóloalbumainak (A szabadság vándorai, Elveszett gyémántok, A Föld a szeretőm) színvonalát szinte lehetetlen felülmúlni. Ez nem is sikerült — megközelíteni és helyenként elérni viszont igen, ami már önmagában is nagy dolog.

Demjén Ferenc



Demjén Ferenc:
 Félszáz év
 magánkiadás

Demjén 1996-ban sem korszerűtlen, sőt bizonyos szempontból követi az aktuális trendeket, miközben persze ragaszkodik a saját maga által teremtett (és itthon jól bevált) értékekhez. A Félszáz év című lemezen nincs kifejezetten gyenge dal. Menyhárt János, Závodi Gábor és Holló József zenéi dallamosak és könnyen megjegyezhetőek, Demjén szövegei pedig egyszerűek, de azért többet mondanak, mint az átlagos hazai dalszövegek. Egyelőre nehéz megjósolni, hogy a kereskedelmi rádiókban is gyakran forgó Féktelen éj mellett melyek lesznek még a CD slágerei, de az szinte biztosra vehető, hogy a közönség a Félszáz év dalait is ugyanúgy fogja szeretni, mint Demjén összes korábbi produkcióját, az Iskolatáskától mostanáig.

Retkes Attila

Tina Turner: Wildest Dreams

• EMI •

Hollywood-centrikus korunkban a filmzene nem csak önálló üzletág lett, de valódi nagyhatalom is. Mert mi másnak köszönhető például, hogy a rockzene nagyasszonya, Tina Turner ötvenhét évesen visszatért a színpadra, mint egy filmnek? Tina hét évvel ezelőtt, 1989-ben elkészített egy pompás szólólemezt (Foreign Affairs), de ezzel — legalábbis akkor úgy látszott — utolsó energiatartalékait is kimerítette. Évekre visszavonult, eltűnt, magánéleti problémák is gyötörték, és legfeljebb csak önéletrajzi kötetén dolgozott. Amikor azonban az Én, Tina című könyv napvilágot látott, szemfüles amerikai producerek úgy vélték, hogy érdemes lenne megfilmesíteni. Egy énekesnőről szóló film azonban mit sem ér zene nélkül, ezért felkérték Tinát, hogy állítsa össze a What's Love Got To Do With It című mozi zenéjét. Elkészült a film, s vele egy időben természetesen egy azonos című CD is megjelent. Tina örömmel fedezte fel magának régi dalait, és a külön erre a célra írt újak is elnyerték tetszését. Megint kreatív, határozott, fiatalosnak érezte magát, és elhatározta, hogy visszatér: szólólemezt készít és turnéra indul. A Wildest Dreams (A legvadabb álmok) címet viselő, 1996-os stúdiólemezt — cseppet sem meglepő módon — újra egy filmes betétdal vezette be. A Goldeneye című single (a U2 két frontembere, Bono és The Edge szerzeménye) a 007-es ügynök, vagyis az ugyancsak örökifjú James Bond kalandjainak aláfestőjeként hódította meg a mozinézők szívet és a világ slágerlistáit. Aztán megjelent az album, amelyről a második kislemez (Whatever You Want) is gyorsan, magabiztosan feljutott a csúcsra. És hogy milyen is az 1996-os Tina Turner? Mindenekelőtt dinamikus, határozott, tudatos és vérprofi. Olyan énekesnő, akinek változatlanul közeli barátai, állandó alkotótársai írják a számokat, de közben azért világsztárokat (U2, Pet Shop Boys, Sheryl Crow) is meghív egyegy dalra, mert tudja, hogy jelenlétük művészi és promóciós szem-

pontból is nagy hasznot hozhat. Hoz is, bár Tina önmagában is meggyőző. Igaz ugyan, hogy a Wildest Dreams egyetlen olyan átütő erejű vagy igazán eredeti dalt sem tartalmaz, mint néhány korábbi Tina-album (Private Dancer, Foreign Affairs), de mégis jó érzés hallgatni ezt a kicsit funkys, kicsit soulós, kicsit popos muzsikát, és az augusztus 27-én Budapestre látogató Tina Turner senki máséhoz nem hasonlítható hangját.

Zombori Tamás

Tina Turner

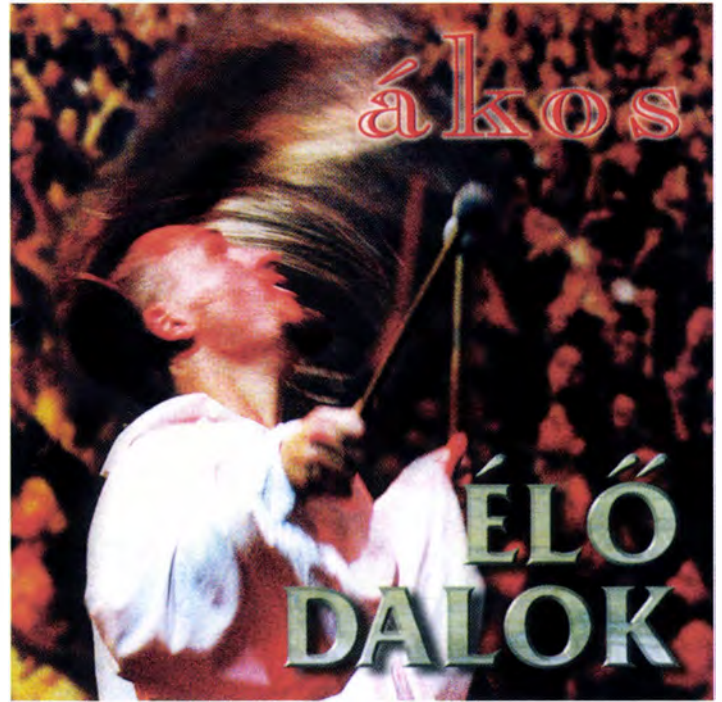


Tina Turner:
Wildest Dreams
EMI

Ákos: Élő Dalok

• BMG •

Ákos a Depeche Mode nyomdokain járó szinti-pop együttes, a Bonanza Banzai frontembereként emelkedett a magyar könnyűzene élvonalába. A hazai viszonylatban mitikus sztárnak számító énekes nem állt be a — jó esetben — magukat ismétlő előadók végeláthatatlan sorába. Akárcsak a Depeche Mode, ő is képes volt a megújulásra. Előkerültek a hangszerek, az elektronika a dallamos rockhangzás kiegészítő elemévé szelődött a gitárok mögött. Ákos rátalált egyéni hangjára, és azon kevés popszemélyiség egyike lett, akik üres frázisok helyett hiteles érzelmeket és gondolatokat próbálnak megzenésíteni. A stílusváltást nemcsak túlélte, de szólóban még nagyobb sikereket ér(t) el, mint a Bonanzával. Az Élő Dalok címmel megjelentetett tavaly novemberi BS-koncert Ákos szólókarrierjének három évét foglalja össze. Új imázsá-



Ákos



Ákos: Élő Dalok
BMG

nak megfelelően a Táltos születik című felvezető és az Adjon Isten című népdalfeldolgozás foglalja keretbe az albumot. A köztük lévő tizennégy dalban az énekes-táltos vall küldetésstudatról, szerelemről, szenvedélyről, magányról... A lemez precízen megtervezett egységet alkot: a legnagyobb sikerek felvonultatásán túl az alkotók ügyeltek a komor hangulatú számok feloldására, és Ákos stílusának szűk határain belül feloldakodtak a sokszínűségnek. Több számot is átdolgoztak, amelyek közül az eredetileg fuvolával és percussion-nel megszólaló Mégis jó szintetizátoros, felgyorsított változata kiemelkedően jól sikerült. A zenekar (Madarász Gábor — gitár, Sam Hawkes — basszusgitár, Dorozsmai Péter — dob, Lepés Gábor — szintetizátor) játéka mindvégig fegyelmezett és célratörő, a Félek saját magamtól című instrumentális betéten kívül nincsenek öncélú szólók és improvizációk, mégis érezhető a koncert perzselő légköre. A női vokálnak (Tunyogi Bernadett és Orsi) köszönhetően a nagy slágerek (Indiántánc, Örvény, Test, Tanulékony szörnyeteg) némelyike felülmúlja stúdióváltozatát. A lemez érdekes cezúrája a tábornokok nosztalgiaját idéző, akusztikus gitáron kísért Keresd meg a lányt, amelyet a koncert legszebb dala, a Csak te vagy követ. Az album második felében helyet kapott két régi Bonanza-szám, a Vér szava és a Kicsi szív is, de ezekben az átdolgozásokban az eredeti hangszerelezést „Ákos-sablonok” váltják fel. Sajnos, a zenekar e mélyponton mond búcsút a közönségnek. A rádásban szereplő Hello ugyan újra az album első felének színvonalát idézi, de hangulatát már nem tudja visszahozni. Talán szerencsésebb lett volna, ha az alkotók eltekintenek a koncert kronológiai sorrendjétől; igaz, az utolsó szám, az Esőkirály kiváló betejezés.

Kovács Gergely





Deep Purple: Purpendicular

• BMG •

Nincs túl nagy divatja mostanában a rockzenének, sem itthon, sem külföldön. A hallgathatatlanul silányult „tucat”-heavy metal és „szépfü”-hard rock elburjánzása az igényesebbeket már régen eltérítette a kemény gitárzenétől. Az egykor lázadó zenei virtuozitás helyébe lépett néhány akkordos, komformista fejrész lassan, de biztosan újra rétegzenevé marginalizálta ezt a műfajt. A legfurcsább az, hogy akik mostanában mégis visszahoztak valamit az évtizedekkel ezelőtti klasszikus rockzene igényességéből, azok nem új egyéniségek, hanem a kopaszodó és hízásnak indult régiek némelyike. Egészen pontosan azok, akik nem a nagy idők emlékére építve próbáltak nosztalgizálni; akiknek új albumai hallgatásához a mai huszonéveseknek nem kell rocktörténelmi előtanulmányokat folytatni.

E kevesek egyike a nemrégiben Magyarországon járt Deep Purple, amely hosszú idő után újra stúdióalbummal jelentkezett. Nem olyannal, mint a régiek voltak, hanem olyannal, amilyen 1996-ban várható öt érett rockzenésztől.

A legendás gitáros, Ritchie Blackmore távozásába egyszer ugyan már belebukott a Deep Purple, most azonban ugyanezt a szívességet nem tette meg a konkurenciának. Steve Morse, az új szólista ugyanis kifejezetten alkalmas arra, amire korábban Tommy Bolin nem volt, hogy tudniillik pótoljon egy pótolhatatlannak tartott zenészeigényességet. Fellélegezhetek tehát azok,

Deep Purple



Deep Purple:
Purpendicular
BMG

akik úgy vélték: Blackmore nélkül nincs Deep Purple-hangzás. Nos, van, ráadásul még a korábinál is nyitottabb, fantáziadúsabb. A latinosan könnyed futamoktól a klasszikus rockos hangzásokon át a balladisztikus melankóliáig terjed a mostani album gitárszólomának repertoárja. A csapatjáték kitűnő, a harmónia — úgy tűnik — ismét tökéletes a zenekarban. A kissé limonádé szövegek sem tekinthetők igényteleneknek, inkább annak tudhatók be, hogy a Deep Purple dalaiban a verbalitás immár huszadrangú kérdés. Ezek az (öreg)fiúk valószínűleg már nem akarnak obszcenitással polgárt pukkanasztani. Csak szépen zenélni és ezzel örömet okozni. Érdemes alaposan megnézni a CD borítóján a kikököntethetetlenül nyugis tekintetüket: semmi póz, semmi felesleges gesztus — olyanok, amilyen a zenéjük.

Bóday Pál Péter

z Illés másik oldalán
— Válogatás ritkaságokból
és meg nem jelent felvételekből

• Illés együttes
Hungaroton Gong •

Az Illés legújabb visszatérésének alkalmából jelent meg az a CD, amelyen legfőképpen a hetvenes évek elejéről származó slágerek, illetve kevésbé ismert dalok szerepelnek. A Légy jó kicsit hozzám, a Láss, ne csak nézz, az Igen, A bolond lány, az Eltávozott Nap és a Good Bye London az ismertek közé tartozik. Találunk azonban olyan számokat is, amelyek még nem jelentek meg hanghordozón. Ilyen például a Petőfi '73 film főcímmel, A lány és a csavargó, az Évek óta és az Elvonult a vihar, valamint a Petőfi Sándor versére komponált Európa csendes című dal. A CD-n elsőként a Légy jó kicsit hozzám hallható, amely 1973-ban készült el. A közismert nóta itt a hatvanas évek változatához képest keményebb hangon szólal meg. Az 1966-os változattól eltérően most szintetizátoros feldolgozásban szól a kevésbé ismert Igen. Szintén a hatvanas évek végéről való dal átdolgozását hallhatjuk a hármas track-en. A Láss, ne csak nézz egyike a most kiadott album legigényesebb produkcióinak. Ebben a dalban megfigyelhetjük, hogy Szörényiék mennyit fejlődtek a kezdetekhez képest. Az illési hangzástól idegen kongák kísérik a következő dalt, amely A bolond lány címet viseli. A különös szintetizátor-effekttekkel tarkított nóta azonban még a szokatlan dobok használatával sem válhatott igazi slágerré. A CD egyetlen tisztán instrumentális darabja a Petőfi '73 című filmhez írt főcímmel, amely inkább kuriozitása miatt figyelemre méltó; a zenekedvelők helyett a gyűjtőknek ajánljuk. Igaz — Herskovits Iván Illés-tanulmányát idézve — „fő motívumait az egy évvel később Koncz Zsuzsa Jelbeszéd című albumát nyitó Szörényi—Bródy szerzemény, a Ki mondta? zenekari alapjában halljuk viszont.” A filmzene után két, eddig ismeretlen felvétel következik: Évek óta, A lány és a csavargó. Az ínycseknék szól a Good Bye London eredeti verziója, amely keményebb hangzásával üt el későbbi páriájától. Az előző főcímmel hozható kapcsolatba

Petőfi Sándor: Európa csendes című versének feldolgozása, amely az eddigi lemezeken csak Petőfi '73 címmel jelenhetett meg. A CD-t az Eltávozott Nap zárja, amely az Illés egyik legnyersebb hangszerelésű dala. A Szörényi Szabolcs és Herskovits Iván szerkesztésében megjelent album valószínűleg sok Illés-rajongót megörvendeztet, a rajongók körén kívül viszont száraz hangzásának köszönhetően csak halvány sikerre számíthat.

Bőszö Ádám

S



Az Illés másik oldalán — Válogatás ritkaságokból és meg nem jelent felvételekből Illés együttes Hungaroton Gong

É

|

|

|

Lou Reed: Set The Twilight Reeling

• Warner •

Lou Reed felvételeit hallgatva az embernek önkéntelenül is az az érzése támad: már megint kihagytak valamiből. A művész belső érzésvilágáról, titkairól szólnak ezek a dalok, amelyek a közeli barátok számára talán értelmezhetők: ők ismerhetik személyesen a bennük felbukkanó szereplőket, esetleg részesei lehettek a megénekelte eseményeknek. Intellektuális tartalmú szövegekről lévén szó, az európai közönség dolga tovább nehezedik: természetesen fogalmunk sincs a számtalan utalás, megemlíttet

d



Lou Reed: Set The Twilight Reeling Warner

e

e

R

helyszín mögöttes tartalmáról, amelyet pedig félszavakból is értenünk kellene. A szubjektív művészet azonban könnyedén áthidalja ezeket a látszólagos problémákat: Lou Reed ezen az albumán is hangulatot teremt. Ez alkalommal segítségül hívta a technikát is, hiszen a Set The Twilight Reeling különlegessége, hogy saját New York-i stúdiójában, napjaink legmodernebb digitális technológiájával, élőben rögzítették és vágták a lemez dalait. Ez azt jelenti, hogy a zenészek pontosan azt játszották és hallották, amit mindazok, akik otthon hallgatják ezt a lemezt (az előadó és lemezkiadójának ajánlása szerint lehetőleg minél hangosabban). A „dühös rock and roll-fenevad” első hallásra kökeménynek tűnő gitárjátékából ezen az albumon is gyönyörűséges, szinte lírai dallamokat bont. Ebben méltó partnere az album két közreműködő zenésze: Fernando Saunders (basszus) és Tony Smith (dob és ütőhangszerek). Lou Reed legújabb lemezét szerelmének, Laurie Andersonnak dedikálta. Neki is, mint mindenkinek, aki tartalmas, odafigyelést és elmélyülést kívánó szórakozást keres, minden biznnyal tetszeni fog ez az album.

Pataki Andrea



az
ILLÉS
másik oldalán

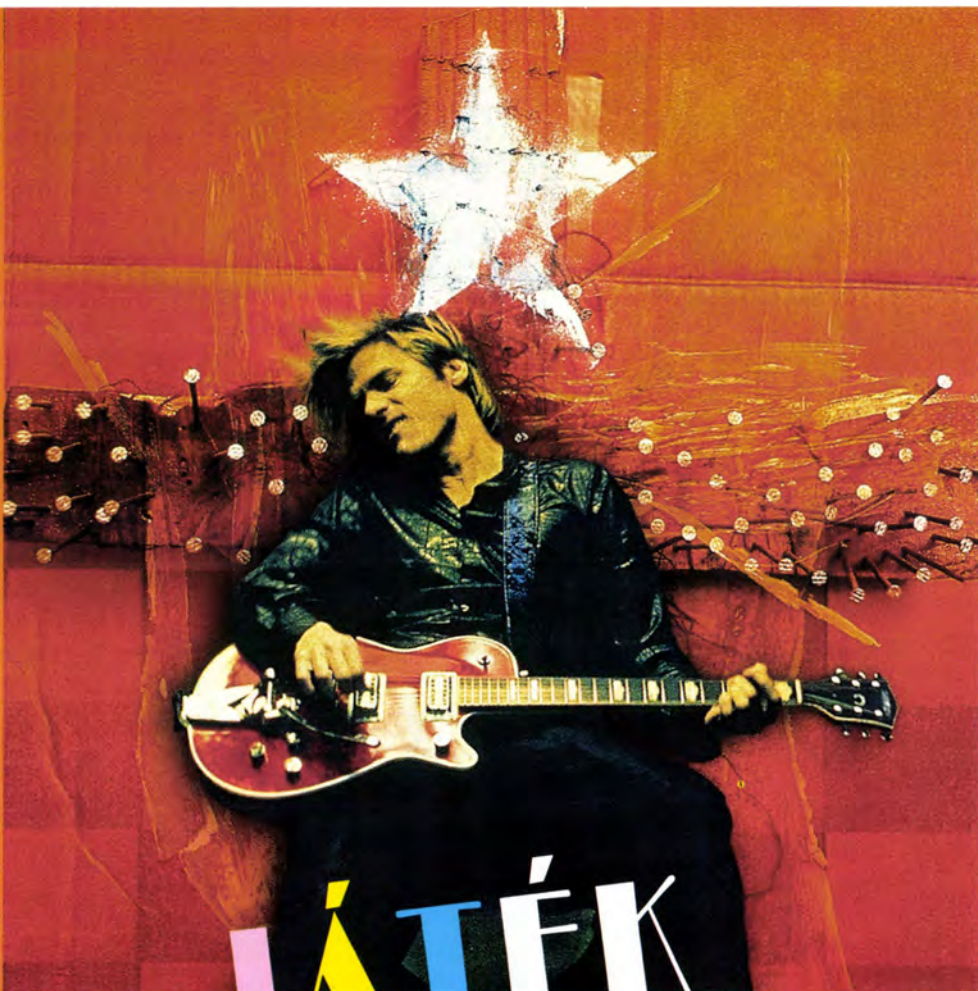
Válogatás
ritkaságokból és meg nem jelent felvételekből

Néhány hete, a PolyGram gondozásában jelent meg a rockműfaj egyik legkiválóbb előadója, a kanadai énekes-gitáros, Bryan Adams új albuma, amelynek első single-sikere a The Only Thing That Looks Good On Me Is You.

Kérdéseink:

- 1.) Mi a címe Bryan Adams két éve megjelent, legnagyobb sikereit tartalmazó válogatás-albumának?
- 2.) Melyik film betétdala volt Bryan Adams eddigi legnagyobb sikere, az (Everything I Do) I Do It For You?
- 3.) Mi volt a címe a tavalyi, Don Juan De Marco című filmben énekelt Bryan Adams-dalnak?

Megfejtéseiket június 20-ig várjuk a Gramofon címére: 1085 Budapest, Blaha Lujza tér 3. A helyes megfejtők között — a PolyGram ajándékként — három CD-t, három kazettát és egy kereskedelmi forgalomban nem kapható Bryan Adams-pólót sorsolunk ki.



JÁTÉK

Az idei tavasz egyik fontos hazai lemezújdonsága volt A dzsungel könyve (BMG-kiadvány), amelynek zeneszerzője Dés László, szövegírója pedig Geszti Péter.

Kérdéseink?

- 1.) Mi volt a neve Dés László triójának, amelyben Snétberger Ferencsel és Horváth Kornéllal játszott együtt?
- 2.) Ki volt Geszti Péter két zenésztársa a Rapülőkben?
- 3.) Melyik színházban mutatták be idén januárban A dzsungel könyve Dés, Geszti és Békés Pál szövegkönyvíró nevéhez fűződő változatát?

Megfejtéseiket június 20-áig várjuk a Gramofon címére: 1085 Budapest, Blaha Lujza tér 3. A helyes megfejtők között — a BMG ajándékként — három CD-t és három kazettát sorsolunk ki.



**Vangelis: Portraits
(So Long Ago So Clear)**

• PolyGram •

A filmzenével és azok komponistáival mindig hadilábon álltam. Teljesen más ugyanis egy filmet nézve hallgatni az aláfestő muzsikát, mint csupán a zenei élvezetekre hagyatkozni. Mégsem szokatlan dolog, hogy a sikeres mozik zenéit különböző kiadók — bombabiztos sikeréért elkönnyvelhető válogatás formájában — piacra dobják. Könnyű dolog ez akkor, ha tengernyi előadó más-más stílusú betétdalait tartalmazó albumról van szó. Vannak azonban olyan vállalkozó szellemű komponisták is, akik képesek egy egész estés film teljes zenei háttérének kiszolgálására. Ilyen „tudor” Vangelis is, az apró termetű görög, akinek nagysága nem vitatható a könnyűzenében betöltött sajátos „komolyzene-szi” szerepben. Az ő neve garancia arra, hogy filmként legalább egy igazi nagy sláger szülessen. És ha ráadásul jó mozi párosul a harmóniákhoz, biztos a siker. A lemezkiadók gondolkodás nélkül kötik a szerződéseket. Bevált séma. És mi a helyzet akkor, ha az illető szerző módfelett termékeny alkot? Ilyenkor az említett „minden filmben egy sláger” elv garantáltan gyümölcsöző vállalkozást eredményez. Kimásolják a legjobbakat ítélt dalokat egy válogatásra, és

Vangelis



Vangelis: Portraits
(So Long Ago So Clear)
PolyGram

máris készül a borító, majd a CD a boltokba kerülhet. Így történt ez Vangelis doktor esetében is, akinek már eddig is többféle válogatáslemeze volt, de most itt egy újabb, a Portraits — Very Best Of. A kiadványon olyan halhatatlan slágerrek sorakoznak, mint az 1492 (A Paradicsom meghódítása), a Tűzszekerek vagy a Himalaya. A lemezt bátran merem ajánlani azok számára is, akik még nem barátkoztak meg a görög szintetizátor-varázsló melódiáival. Itt ugyanis mindenki unalommentesen kalandozhat Vangelis varázslatos világában. És ajánlom ezt a CD-t előtanulmányként korunk menedzser-növendékeinek is: tanulják csak meg, hogy milyen is egy szintiszta üzleti vállalkozás, amit az átlagos „fogyasztó” mégsem annak, hanem magasrendű művészi produkciónak gondol. **Csehly András**



Londonbeat



Londonbeat: Best!
The Singles
BMG

Londonbeat: Best! The Singles

• BMG •

A Londonbeat 1988 óta minden páros évben új albummal jelentkezik. A nemrég megjelent, menetrendszerűen érkező új CD, a Best! The Singles az együttes eddig megjelent kislemezeinek gyűjteménye. Willy M — a Londonbeat producere és egyben a dalok szerzője — megbízható slágergyáros: a tizenhat dal többsége nagy sikerrel szerepelt világszerte a listákon. A Nagy varázslóként emlegetett producer hozta össze és „találta ki” George Chandlert, Jimmy Helmszt és Jimmy Chamberst, akik a nyolcvanas években világsztárok háttérénekeseként vívtak ki jelentős szakmai elismerést. A Londonbeat számai könnyen fogyaszthatóak, témájuk többnyire a szerelem, amelyet jól bevált, semmintmondó frázisokon ke-



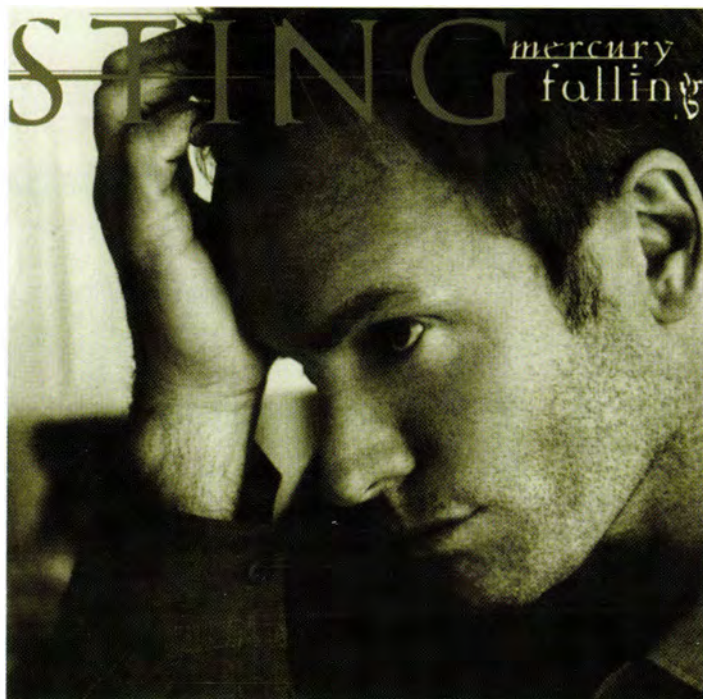
resztül közelítenek meg. A zene azonban magas színvonalon ötvözi a legkülönbözőbb irányzatok elemeit, ennek köszönhetően a trió népszerűsége megalakulása óta töretlen. A számok a három énekes ragyogó képességeit kiaknázó kórushangzásra épülnek, így az album stílusa annak ellenére egységes marad, hogy a diszkóritmúsú számok után lírikus rock következik az együttes korai korszakából. Az album első felének szerzeményeihez ugyanaz a recept szolgált alapul. Mintha bekapcsolva felejtették volna a dob- és basszusprogramot, annyira megkülönböztethetetlen, erőteljes alap hallható szinte minden dalban. A háttérben szerényen meghúzódó gitár, szintetizátor, esetleg zongora pusztán kíséreléssel szól, a szerző a dallamvezetést csak az énekesre bizza. Aztán a hangszerek kilépnek az alárendelt szerepkörből: hirtelen betöltik a teret, és a kórusal együtt alakítják a refrén dallamát. E séma felhasználásával több remekmű is született. A This Is Your Life, a rockosabb hangvételű A Better Love és a funkyelemekkel tűzdelt Built It Whit Love fordulatokban gazdag és ötletes világa az, amivel a Londonbeat kiemelkedik a hasonlóan jól öltözött soulzenekarok tömegéből. Azonban néhány szokványos, sőt jellegtelen dal is szerepel a lemezen, mint például a felismerhetetlenségig feldolgozott No Woman, No Cry vagy az I've Been Thinking About You és a You Bring On The Sun, amelyek ugyanakkor a Londonbeat legnagyobb slágerei közé tartoznak. Zene-történeti érdekességnek számít az 1988-as There's A Beat Going On, amelyet az együttes a deep house kategóriájába sorol, de a szám e műfaj mai jellemzőivel szöges ellentétben áll, inkább a korai B 52's stílusát idézi.

L O N D O N B E A T

Kovács Gergely



Londonbeat: Best!
The Singles
BMG



S t i n g



Sting: Mercury
Falling
PolyGram

Sting: Mercury Falling

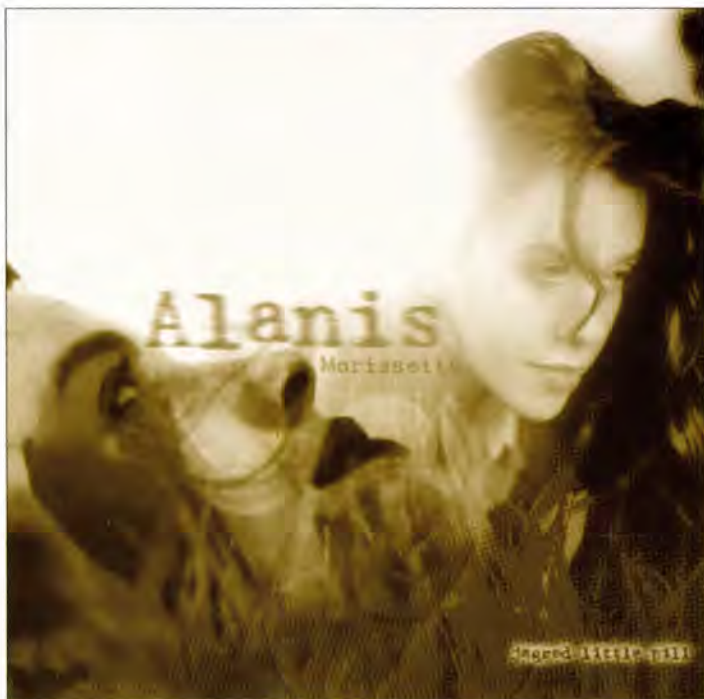
• PolyGram •

Stingnek jól áll a korosodás, legalábbis hölgyismerőseim ezt mondják. A következőkben azonban nem Sting manőkeni képességeit szeretném értékelni, sőt arról sem lesz szó, hogy milyen viharokat váltottak ki Angliában a drogok legalizálása mellett érvelő nyilatkozatai. Ezúttal kizárólag Stinget, a zenészt állítjuk mérlegre, amikor górcső alá vesszük a tavasz egyik figyelemre méltó lemezüjdonságát, a Mercury Falling című albumot.

Sting kísérletezéseit a Police óta kedvelem és figyelemmel kísérem, de bevallom: elsőként Seven Days című felvétele volt az, ami igazán lázba tudott hozni. Tökéletesen ötvözte azokat a zenei elemeket, amelyek egyenként talán nem lettek volna elég populárisak, „kevert” verziójuk azonban még 5/8-os löktetésben is tökéletesen fogyasztható. Nos, ezt hiányolom kissé új anyagá-

ból. Kevesebb a kísérletezés, kevesebb a jazz; egy nyugodt, kiforrott, minden szempontból felnőtt előadó műveit halljuk. Az album két dala (Let Your Soul Be Your Pilot, You Still Touch Me) ugyan már az első hetekben felkerült a slágerlistákra, a többi felvétel értékei azonban csak többszöri, figyelmes meghallgatás után ismerhetők fel. Természetesen az összes dal — mint ezt már korábban megszokhattuk — saját szerzemény, sőt Sting még zenésztársai kiválasztásánál is ragaszkodott az állandó, jól bevált, színesbőrű gárdához, amelyet olyan nevek fémjeleznek, mint a gitáros Dominic Miller, a billentyűs Kenny Kirkland és a dobos Vinnie Colaiuta. Köztudott, hogy Sting szerzeményei más kultúrkörhöz tartozó előadókat (Julio Iglesias, Isaac Hayes) és meghihettek, és az is tény, hogy dalai nem csak angol nyelven érvényesülnek. A Mercury Fallingnak is megvan a maga csemegéje: Sting franciául éneklő a La Belle Dame Sans Regret című, bossa nova-ritmúsú kompozíciót. Összességében az új CD kissé „nyugdíjas” hangvételű, de egyébként remek kiadvány. Érdemes rendszeresen hallgatni.

Csehly András



M O R I S S E T T E

Alanis Morissette:
Jagged Little Pill
Warner

**Alanis Morissette:
Jagged Little Pill**

• Warner •

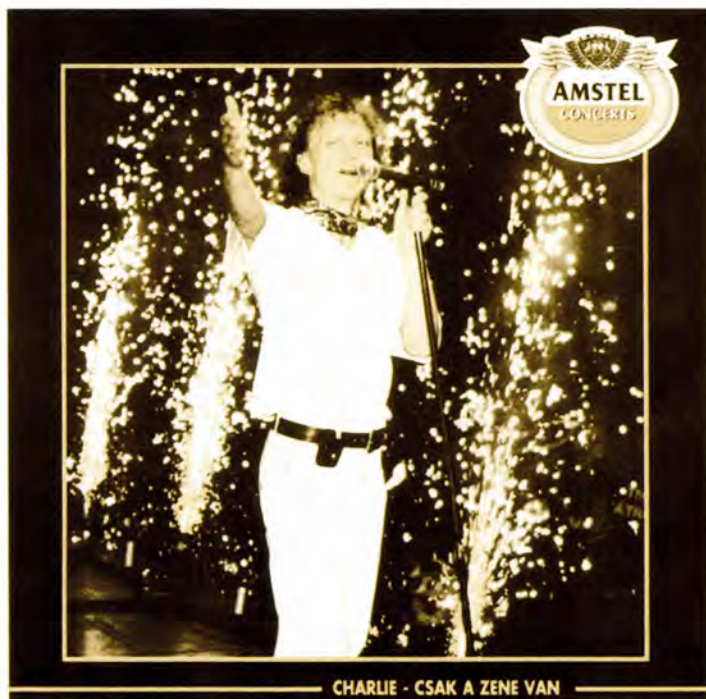
Aki valaha is találkozott Alanis Morissette nevével, már biztosan tudja, hogy a kanadai hölgy éppen csak elmúlt húsz éves, amikor — néhány hónapja — megjelent négy Grammy-díjat hozó albuma. Pályája természetesen nem ezzel a hihetetlen sikerrel kezdődött. Kilencéves korában született első szerzeménye, és hazájában már kiadott két lemezt, amikor elhatározta, hogy Los Angelesben próbál szerencsét. „Egész kisgyerekkorom óta dalokat írok — nyilatkozta egyszer —, hiszen ily módon ki tudok fejezni rengeteg olyasmit, amit szóban sosem lennék képes elmondani. Számomra tehát nem kérdés, írjak-e. Muszáj; egyszerűen nincs más választásom.” Alanis albuma

is azon lemezek közé tartozik tehát, amelyekben igen fontos alkotóelem a dalok szövege, és mégis csupán a zenét „értve” — amelynek természetesen fontos része az énekhang kifejező ereje — is megérezhető mindaz, amit el akar mondani általuk. A lemeztől elsőként kimásolt You Oughta Know című dalra nem slágeres jellege miatt eshetett a kiadó választása, inkább talán azért, mert összefoglalja a lemez egészét, zenében és szövegben egyaránt. Az európai fül számára talán túlságosan is nyílnak, szinte szemérmetlennek tűnhet ez a hangneme, ahogyan a dal hősnője számon kéri, megszólítja szerelmét, aki elhagyta őt. A tengerentúlon azonban szinte már mindennapos, hogy a nők is — egyenjogúságuk jeleként — szégyenérzet nélkül vállalhatják érzelmeiket. Alanis is ezt teszi ezen a lemezen, mondanivalóját kemény, nyers, de kristálytisza hangzással alátámasztva. Önkéntelenül más női énekesek — például Edie Brickel, Sinéad O'Connor — első albumai juthatnak eszünkbe, amelyeket szeretünk ugyan, de későbbi, érettebb produkcióik mégis kedvesebbek a szívünknek. Alanis Morissette Jagged Little Pillje is fantasztikus kezdés, kíváncsian várhatjuk tehát a folytatást is.

Pataki Andrea

Charlie

Charlie: Csak a zene van II.
Warner-Magneoton



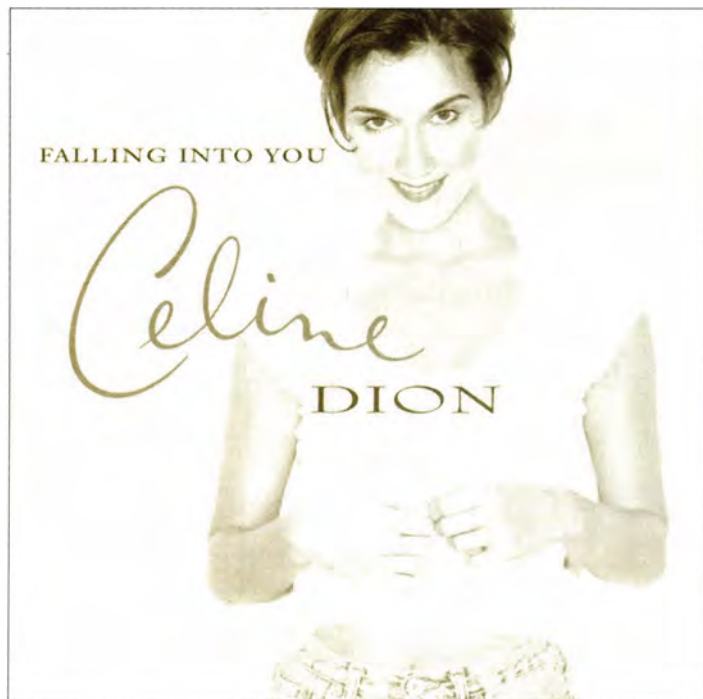
CHARLIE - CSAK A ZENE VAN

Charlie: Csak a zene van I-II.
• Warner-Magneoton •

Bizonyára sokan elgondolkodtak már azon: egyáltalán van-e értelme koncertlemezeket megjelentetni. Azok számára, akik jelen voltak a hangfelvételen megörökített előadáson, biztosan kedves emlék egy-egy ilyen album. Az is okozhat örömet egy rajongónak, hogy kedvencének legjobb felvételeit — hiszen miért is ne ezeket játszaná a koncerteken — végre egy lemezre összesűrítve hallgathatja meg. Aki e két okból keresi Charlie új, dupla albumát a lemezboltok polcain, nem fog csalódnani. Elszomrodhatnak azonban mindazok, akik ennél valamivel többre vágnak. Például arra, hogy a dalok kicsit másképp szólaljanak meg, esetleg izgalmas szövegekkel, virtuóz megoldásokkal kárpáztassák el őket a lemezen közreműködő, egyébként nagyszerű muzsikusok.

Ennek lehetősége egyetlen nótában — az első korongot záró, címadó felvételben — felvillan ugyan, de a többi dal szinte hangról hangra ugyanúgy szólal meg, mint a két stúdióalbumon. Ez persze lehet egyben dicséret is, hiszen a koncertfelvételek gyakori hibája (főleg hazai lemezekben) a rossz hangminőség. Charlie énekstílusát tekintve pedig nem vehetjük tőle zokon, hogy stúdióban is ugyanolyan energiával, átéléssel képes dalait előadni, mint a színpadon. Ezért nem tud viszont élőben igazán újat adni, annak ellenére, hogy a második korongon három, a stúdióalbumoknál eddig meg nem jelent felvétel is helyet kapott, amelyek közül az egyik Charlie saját szerzeménye. Néhány szóval kifejezve tehát a dupla album tartalma majdnem százpercnyi igényes zene, de nem több. Semmi különös.

Pataki Andrea



Celine Dion:
Falling Into You

• Sony •

A tengerentúli popdivák sorában — Tina Turner, Aretha Franklin, Whitney Houston és Mariah Carey után — ideje lesz meggyeoznünk Celine Dion nevét is. A quebeci születésű, a helyi francia közösséghez tartozó énekesnő Közép-Európában még talán nem annyira ismert, Nyugaton azonban hihetetlenül népszerű, és pályája töretlenül ível felfelé. Ötévesen kezdett énekelni, tízenkét évesen már demofelvételeket készített, különböző fesztiválokon (Tokió, Dublin) diadalmaskodott, és D'Amour Ou D'Amite című single-sikere már 1983-ban aranylemez lett Franciaországban. Celine ideje azonban igazán a kilencvenes években érkezett el. Bestsellernek számító albumok (Unison, Celine Dion, The Colour Of My Love), listavezető kislemezek (Where Does My Heart Beat Now, Think Twice) és remek filmes betétdalok — többek között egy

Celine Dion



Celine Dion:
Falling Into You
Sony

Walt Disney-produkcióban és a Sleepless In Seattle című moziban — fémjelzik ezt az időszakot. A francia származására oly büszke énekesnő az utóbbi időben leggyakrabban már angolul énekel, de azért 1994-ben Dion Chante Plamondon címmel egy francia nyelvű albumot is kiadott.

Az 1996-os Celine Dion érezhetően kicsit más, mint a korábbi, mindenekelőtt azért, mert szélesebb közönségréteget céloz meg. Falling Into You című albumán karib-tengeri ritmusok éppúgy felbukkannak (Make You Happy), mint a fekete gospel jellegzetes világa (Declaration Of Love) és persze a lírai balladák (Because You Loved Me, Falling Into You), amelyeknek Dion nagymestere. A biztonság kedvéért feldolgozások is vannak: az 1975-ös Eric Carmen-sláger (All By Myself) mellett még egy legendás Tina Turner-opusz (River Deep, Mountain High) is hallható, kellemes és ízletes átíratban. Az albumról elsőként kimásolt kislemez egy filmpremierhez is kapcsolódik: a Because You Loved Me ugyanis a Robert Redford és Michelle Pfeiffer nevével fémjelzett Up Close And Personal című vadonatúj Miramax-produkció betétdala.

A túlzott sokszínűség összességében nem tesz jót az albumnak, viszont Celine Dion annyira kulturált, mindenfajta szélsőségtől mentes és mégis meggyőző énekesnő, hogy a CD összhatása így is kellemes. Az Európában terjesztett változaton két úgynevezett bonus track is található, így a lemez összideje — popzenei produkcióknál szokatlan módon — több mint hetven perc.

Zombori Tamás



Pódium Stúdió

- Hangfelvételek készítése
- Hang- és fénytechnika
- Hangstúdiók tervezése, berendezése

1121 Budapest, Köllő u. 35/c.
Tel.: 275-4266, 0630-324848



HUNGAROTON CLASSIC

CANDY DULFER

Budai Parkszínpad

Július 1.

"Új lemezem, a Big Girl olyan zene, amelyet mindig is szerettem volna játszani. Soha nem éreztem ennyire tudatosan, hogy milyen irányban szeretnék továbbhaladni. Ezt hívhatod változásnak is, én haladásnak vagy újfajta zenei érettségnek nevezem. Más szóval már nem vagyok az a szaxofonos kislány. Szerettem azt is, de az öt évvel ezelőtt volt, és eljött az idő a váltásra."

SATSYSTEM

KISÁRUHÁZ

Műholdvevő szettek, normál- és stabil AM μ rendszerek

Kártyával -MTV, DISCOVERY, FILMNET (Teletexten magyarul) stb.

HIFI hangzású beltéri egységek

KATHREIN Digitális rádió+Analog TV-Műholdvevő
GRUNDIG, PACE, ECHOSTAR (+dekóder),
THOMSON dekóder, beltéri egységgel is!

Ofszet-, alumínium- és acél parabolatükrök
-Telepítés, -szerelés, -szaktanácsadás

Műholdvevők viszonteladói forgalmazása: 183-2008

HIFI TORNYOK, MUSIC CENTEREK



és részegységei

DOLBY
PRO-LOGIC

SURROUND THX

Házimozi rendszerek
-bemutató HIFI szobával.
HARMAN/KARDON, ONKYO,
TECHNICS, PANASONIC,
SONY, PHILIPS, KENWOOD

HANGFALAK ÉS ÁLLVÁNYOK

FEJHALLGATÓK ÉS MIKROFONOK

AKG, SHURE, BEYERDYNAMIC, SONY,
TECHNICS, PANASONIC, PHILIPS



JBL, INFINITY, KEF, FIDEK, SONY,
CERWIN-VEGA, SÖUND ARTS

AKCIÓ! JAMO,
ALCOMAX -10%

AUTÓ - HIFI BERENDEZÉSEK

-Autórádiós magnetofonok,
-Végfok erősítők,
-Hangszórók,
-Mélynyomók

BLAUPUNKT,
KENWOOD,
JBL, INFINITY,
JVC, SONY,
PIONEER,
PANASONIC,
MTC



HIFI - ALKATRÉSZEK

Speciális MONSTER, PROEL hangfal-, mikrofon- és átjátszó kábelek

TELEVÍZIÓK - KAMERÁK - VIDEOMAGNÓK

Exkluzív amerikai TV- és HIFI állványok

1148 Budapest, Fogarasi út 10-14.

Tel.: 221-1099, 252-3444, Fax: 183-7147

Nyitva: 10-18-ig, Szo.: 9-13-ig

Jó parkolási lehetőség.

PILLANGÓ

U-lak-központ

CD-i interactive

M a r i a C a l l a s



Callas Tosca

DI STEFANO • GOBBI • DE SABATA
ORCHESTRA E CORO DEL TEATRO
ALLA SCALA DI MILANO

Maria Callas — Tosca
Giuseppe Di Stefano, Tito Gobbi,
Victor De Sabata, Orchestra e Coro del
Teatro alla Scala di Milano
CD-i interactive

• EMI •

Elérkeztünk oda, hogy a huszadik század végén a technikával már alig lehet lépést tartani. Bő tíz év alatt meghódította a lemezpiacot a könnyen kezelhető Compact Disc, pár éve számítógépen is élvezhetjük kedvenc zeneműveinket, sőt vannak olyan CD-ROM-ok, amelyek segítségével életműveket, egyes művek keletkezési körülményeit követhetjük figyelemmel. Elég egyet kattintani az „egérrel”, rögtön a XVIII. század Bécsét vagy a középkor kezdetét láthatjuk magunk előtt. Alig nyu-

godtunk meg az információs élet e robbanása után, íme, itt egy újabb csoda, a CD-i, amelynek segítségével megspórolhatjuk magunknak az operajegyet és „tökéletes” hang- és képmínőségben élvezhetjük kívánt darabjainkat. Az EMI Classics első ilyen hang- és képhordozója Maria Callas emlékére készült. A feledhetetlen énekesnővel ezen a felvételen Puccini Toscáját láthatjuk. A három felvonásból álló opera többi szerepében is az énekművészet legnagyobb alakjait csodálhatjuk: Mario Cavardossi szerepét Giuseppe di Stefano, Scarpia szerepét pedig Tito Gobbi előadásában hallhatjuk. Az igényes hangminőség mellett a könnyű kezelhetőség is a CD-i mellett szól a hagyományos videó ellenében. A néző, ha kívánja, egy gombnyomással felvonásokat ugorhat át, vagy akár az opera gazda-

gon illusztrált szinopszisába tekinthet bele. Aki a szöveget is látni akarja, választhat az angol, francia, német és olasz nyelv között. Aki a Maria Callással kiadott felvételekre kíváncsi, annak elég megnyomni egy gombot, máris rendelkezésre áll a művésznő teljes eddigi diszkográfiája. Azok, akik a Tosca keletkezésének történetéről szeretnének többet tudni, minden információt megkaphatnak, ha a megfelelő gombot választják. Ugyanígy rendelkezésre áll Callas, Gobbi, di Stefano és de Sabata illusztrált életrajza.

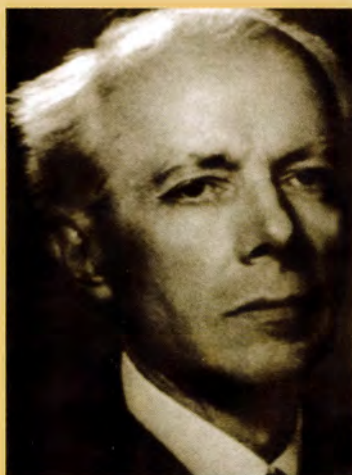
Egy hagyományos CD áráért (!) megvásárolhatjuk tehát az egész operát szereplőstől, történetestől, librettóstól etc. A nehézség csak az, hogy nincs min játszani, illetve van, de nem a hagyományos áron.

Bősze Ádám

Multimédia
Bartók Béla, 1881-1945

• **Hypermedia Systems Kft.**
— **Magyar Rádió** •

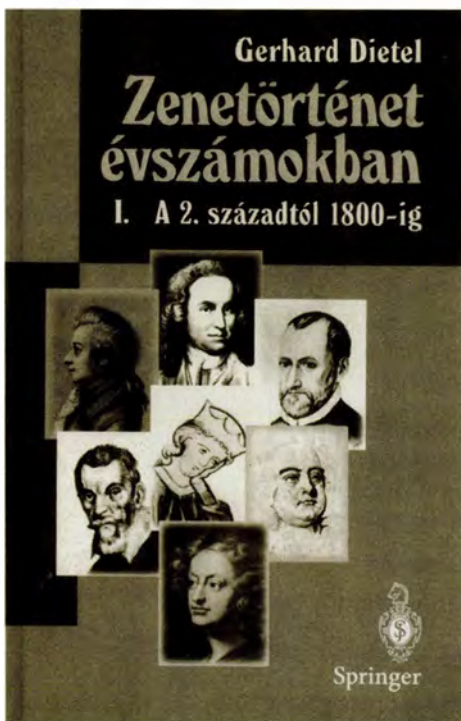
Bartók Béla művészetének ismerete nélkülözhetetlen alapfeltétele annak, hogy valaki polgárnak nevezhesse magát az ezredvégi Magyarországon. Bartók ugyanis megkerülhetetlen. A hatalmas életmű olyan kultúrtörténeti érték, ami nem csak a zenekedvelőknek kell hogy fontos legyen, hanem mindenkinek, aki Magyarországon minőségi életet akar élni, és akinek még számít a Himnusz, a Szózat, Arany János költészete vagy Csontváry festészete. Ez nem nacionalista pátoz, csupán tény. Ha el akarunk jutni a sokat emlegetett Európába, tisztában kell lennünk saját értékeinkkel. Bartókot sokféleképpen lehet megközelíteni. Az érdeklődők gazdag magyar és idegen nyelvű szakirodalomból válogathatnak — itthon Kovács Sándor tárgyszerű, de regényes, középiskolásoknak szóló kismonográfiájától Somfai László bonyolult szakmai tanulmányaiig terjed a kínálat —,



hallgathatnak hazai és külföldi kiadású CD-ket (a Hungaroton Classic kiadó például a tavalyi Bartók-évforduló kapcsán igazán kitett magáért), és persze elmehetnek a Zeneakadémiára, a Vigadóba vagy a Kongresszusi Központba, ahol szinte minden héten hallható Bartók muzsikája. Néhány hónapja már egy új médium, új út is elvezet Bartókhoz: multimédia-CD jelent meg a Magyar Rádió kiadásában, Kroó György zene-történéssz, egyetemi tanár szerkesztésében. A CD több ezer oldal szöveget, többórnyi zenét és sok száz képet tartalmaz, s ez már

önmagában is imponáló, pedig a szerkesztő szándéka nem teljesjességre törekvő adatbázis létrehozása, hanem bevallottan szubjektív, bár hiteles keresztmetszet, szerzői portré megteremtése volt. Ez tökéletesen sikerült is: az adatállomány könnyen és gyorsan hozzáférhető, a levelek és visszaemlékezések tematikusan kapcsolódnak egymáshoz, a fotó- és dokumentumanyag lenyűgöző, és ami a legfontosabb: a zenék természetesen gyönyörűek. Zsótér László grafikus és munkatársai is nagyszerű munkát végeztek: az album képi világa kifogástalan. Egy Bartók Béláról szóló, igényesen összeállított és szép kivitelű multimédia-CD a világon mindenütt nagy siker lenne. Itthon nem az. Bár már nyolc hónapja megjelent, szinte egyáltalán nem volt visszhangja. A Gramofon szerkesztősége ezért döntött úgy, hogy ebben a recenzióban nem akar aktuális lenni — bár Bartók zenéje mindig aktuális —, hanem egy több mint fél évtel ezelőtti kiadvány ismertetésével mutatja fel az igazi értéket.

Zombori Tamás



Gerhard Dietel:
Zene-történet évszámokban I-II.

• **Springer** •

A Springer Hungarica Kft. újabb igényes könyvvel lepte meg a komolyzenét ismerők táborát. Az SH atlasz sorozatban megjelent zenei lexikon méltán aratott sikert a zenerajongók között, hiszen röviden, szakmai szempontból kifogástalanul foglalja össze a zene-történetet. Második kiadványuk, a terjedelmes Zene-történet évszámokban hiánypótló a magyar nyelvű zeneirodalomban. Többen próbálkoztak már e nagyméretű űr betöltésével, mindeddig sikertelenül. A Springer mostani kiadványa viszont több szempontból is figyelemre méltó. Gerhard Dietel ugyanis nem stíluskra, műfajokra, zeneszerzőkre osztja fel könyvének tartalmát, hanem egyszerűen kronologikus sorrendben adja a zene-történet ismeret és kevésbé ismert műveit. Gondolhatnánk: praktikus kézikönyv, mégsem csupán az. Megkönnyíti az eligazodást, hogy az egyes zene-történeti korfejezet elején rövid bevezetők találhatóak — a szerző szavait idézve —, „ame-

lyek a különféle jelenségek történelmi, társadalmi, filozófiai, vallási vagy általános világnézeti hátterét hivatottak megvilágítani, zene-történeti stílus- és műfaj-történettel szolgálnak, s feltárják az irodalom, a művészet és általános kultúratörténeti vonatkozásokat is. A kötet egyes tételei gyakran utalnak más szócikre. A könyv végén található mutató ezen kívül lehetővé teszi, hogy a művet segédkönyvként is használhassuk.”

Dietel munkája tehát csak másodsorban segédkönyv, elsősorban zene-történeti tankönyv, olyan írás, amely a művek rövid jellemzésével és sorrendbe állításával mutat utat a zene-történeti stílusok és műfajok megismeréséhez. Az első kötetben a II. századtól 1800-ig terjed a szerző kutatása, a második kötetben pedig 1800-tól napjainkig veszi górcső alá a megszületett kompozíciókat. A művekről írt rövid ismertető tartalmazzák a lényeges adatokat, a bevezetőben pedig színvonalas összefoglalókat olvashatunk a különböző zene-történeti korokról. Az olvasást nehezíti ugyan a német földön megszokott rövidítéshalmaz, de mindez szerencsére csak halványan csökkenti ennek az igényes munkának az értékét.

Hermegei Ákos

Megjelent a Videopraktika!

Tartalmából:

- 60 perces VHS-C videokazetta
- A legjobbak listája
- Mini Mini DV kamkorder: GR—DV1
- Autórádiók — különleges szolgáltatásokkal
- Multimédia és más újdonságok a CeBIT '96-on
- Canon VC8 Hi
- Philips VR 757
- Egy kiállítás gépei — Impressziók az idei NAB-ról
- A video és a Windows '95
- Válogatás a kazettaforgalmazók ajánlatából
- Videoiskola

II. évf. 5. szám 96/5
Ara: 245 Ft

VIDEO praktika

tv- és videotechnika • műsorkészítés • szórakoztatóelektronika



Tallózás a TALLÓZÓ-ból

Szinte valamennyi napi- és hetilap sok ezer cikkéből ismét gazdag válogatás olvasható a TALLÓZÓBAN.

A közéleti lapszemle e heti rovat- és cíkcímeiből:

A HÉT TÉMÁJA: ATLÉPTÉK A HATÁRT — *Kalandozások kora*
SZIGORÚAN TITKOS — *Kitüntető figyelem*
MINDENNAPI KENYERÜNK — *Búzaviharok*
ELEGYES ESETEK — *Nemzetpolitikai hanglejtés*
A MI KIS ÜGYEINK — *Fóti dal a milliárdokról*
MIKROFON, KAMERA — *Fortuna szekeren*
HEJ, SZÍNműVÉSzi! — *Színpad, szinkron és festészet*
ZENE, SZÓ — *Középpontban a szaxofon*
SVÉDASZTAL — *A rongyműves*

A Nap Tv-ben Kuncze Gábor faggatták a főszerkesztők.
A Tv3-ban Tasnádi Péterrel beszélgettek.
A Magyar Rádió Tizenhat Óra című műsorában összeállítás hangzott el a Mol hiányzó olajjáról.

Az interjúk szerkesztett változata, valamint a Petőfi rádió Manapság című műsorában elhangzott két jegyzet is olvasható a legújabb TALLÓZÓBAN, amely csütörtöktől kapható az újságárusoknál.



fej- vagy fülhallgatók fontos részét képezik a hangláncnak.

A következő sorokban megpróbálunk néhány jól érthető szempontot adni ahhoz, hogy könnyen megítélhesük az elektro-akusztikai átalakítók ezen csoportját. A hanglánc kétféle módon végződhet. Az egyik lehetőség a hangdoboz, a másik a fejhallgató.



Az egyszerűség kedvéért a fejhallgató kifejezést fogom használni a következőkben a fülhallgató és az egyéb fellelhető lehetőségek helyett, bár mindannyian tudjuk, milyen sokféle megjelenési formája van ennek az eszköznek. Az egészen kicsi, hallójáratba helyezhető apróságoktól a fejen is alig elférő robusztus high-end berendezésekig terjed a skála. Egy-két nagyon fontos dolog azonban közös mindegyikben. A terjedelem miatt nem térhetek ki minden részletre, konstrukciós kivételre, ezért a leírtakat mindig általánosságban kell vizsgálni.

A fejhallgató nem csupán a hangdoboz kicsinyített mása. Tervezési alapelvei, elvi átviteli karakterisztikája és sok egyéb tulajdonsága is jelentősen eltér a hangdobozoktól. A legtöbb hi-fi rajongó általában idegenkedik a fejhallgatók használatától. Ez a szemlélet véleményem szerint sok alaptalan előítélet és néhány valós ok következménye. Mielőtt a részletekbe belépnénk, meg kell jegyezni, hogy a hangszóró és a fejhallgató lelke, az átalakító mindkét esetben általában elektrodinamikus elven működik. A különbségek azonban főleg az alkalmazási környezetben keresendők.

Először nézzük meg, milyen különbségek vannak a hangdoboz és a fejhallgató akusztikai környezete között. A legfontosabb és legnagyobb különbség az, hogy

a fejhallgató elvileg zárt térbe dolgozik (fülkagyló, hallójárat), míg a hangdoboz általában szabadtéri körülmények között működik. Ez a különbség a tervezés során markánsan jelentkezik. A hangdobozok esetében a környezet hatását az ún. sugárzási impedanciával modellezik. Ebben az esetben a doboz térfogata sokkal kisebb, mint az a térfogat, amelyben a hangjelenséget kell keltenie, ezért a sugárzási impedanciát mindig a szabadtéri értékkel vesszük figyelembe (a szoba a dobozhoz képest mintegy szabad térnek tekinthető). A fejhallgatók esetében a fejhallgató átalakítója mögötti tér (zárt elrendezés) összemérhető azzal a térfogattal, ahol a hangjelenséget kell kelteni, hiszen a hallójárat térfogata néhány köbcentiméter. Ebben az esetben az átalakítót nem a szabadtéri sugárzási impedancia terheli, hanem egy üreg, amelynek elektromos analógja a kapacitás, így a hangnyomást, melynek analógja a feszültség, egy kapacitív impedancián kell vizsgálni. Azért a hangnyomást, mert a fül a nyomásra érzékeny.

Az előzőekben leírt fejtegetésnek az a következménye, hogy egy kis zárt térbe sugárzó fejhallgató elvileg CD szinttől átvész, tehát a mély hang átvitele sokkal jobb, mint bármelyik hangdobozé. Ezt könnyű belátni a következő gondolat kísérlet alapján. Képzeljünk el egy (zárt) hang-

Néhány gondolat a „fülesekről”

dobozt egy szobában és egy olyan fejhallgatót, amelyik tökéletesen szigetelve kapcsolódik a fülhöz. Ha a hangszórót CD-jellel (csak gondolatban!) a maximális kitéréséig vezéreljük, a szobában lévő hangnyomás nyilván nem fog számottevően megváltozni (fontos megjegyezni azonban, hogy a dobozban jelentősen megváltozik a nyomás!). A fejhallgató esetében viszont a membrán által okozott térfogatcsökkenés összemérhető a hallójárat térfogatával, és már gimnáziumban is megtanulhattuk, hogy ilyenkor bizony megnő a nyomás. Ha a frekvenciát növeljük (1-5-10-20 Hz stb.), ez a hatás néhány száz Hz-ig a fejhallgató malmára hajítja a vizet. Ez tehát az, amit hallunk. Fizikailag azonban a két eset kicsit különbözik egymástól. A hangdobozt sugárzásra tervezték, ezért csak a doboz és a hangszóró által meghatározott rezonancia frekvencia fölött (zárt doboz) működik megfelelően. A fejhallgató esetében azonban a kis frekvenciákon sugárzásról nincs szó. Itt a hullámhossz nem összemérhető az üreggel (még 340 Hz-en is 1 méter a hullámhossz, de hát kinek van 1 méter hosszú hallójárat?...).

A kis méretek általában is a fejhallgatóknak kedveznek. A kisebb teljesítmény, kisebb kitérés kisebb torzítás elérését is lehetővé teszi. A kisfrekvenciás előnyök megbeszélése után lépjük át a kilohertz-es határt. Egy sugárzó általában akkor jó, ha méretei összemérhetők a lesugárzott hang hullámhosszával (sugárzás!). Ezért nagyok a mélyhangsugárzók és kicsik a magashangszórók. Ha a méret nagyobb az optimálisnál, akkor parciális (a memb-

rán pontjai nem egy fázisban mozognak) rezgések lépnek fel, ha pedig kisebb, akkor a sugárzás határfoka romlik el. A fejhallgatónál a membránátmérők néhány milliméter körül mozognak. A hullámhossz 34 kHz-en 1 centiméter, a fejhallgató tehát itt is előnyben van a hangdobozhoz képest. Természetesen a legmagasabb átvihető frekvenciát nem csupán az átmérő határozza meg, de ez nagyon fontos jellemző. A hangdobozoknál azért nem lehet csökkenteni a méreteket, mert a megfelelő hangerő eléréséhez a fejhallgatóhoz képest sokszoros energiát kell elsugározni, másrészt pedig a hangdoboznál fontos, hogy jó sugárzási tulajdonságok jellemezzék az átalakítót széles frekvenciasávban.

Ez eddig mind nagyon szép, de vajon miért nem használ mindenki fejhallgatókat, ha valóban ennyivel jobbak a hangdobozoknál? Most essék szó röviden a fejhallgatók hátrányairól is. Ha tényleg olyan jó a fejhallgatók mélyátvitel, akkor miért nem jön át például a koncertek hasfalrepsztoen dübörgő mélyhangadata, vagy az üstdob öblös hangja? A válasz a hallás működésében rejlik. A fejhallgató csak a dobhártyát gerjeszti a hallójáraton keresztül, pedig testünknek számos olyan ürege van, amelyik rezonanciára képes. Ilyen a tüdő, a gyomor és az arcüreg is. Az itt keletkező ingereknek is hatásuk van az agyban a hangról alkotott végső kép kialakításában. A fejhallgató azonban képtelen megrezegtetni ezeket az üregeket. Más kérdés, hogy az elméletben kikötött feltételek sem teljesülnek maradéktalanul. Máshogy szól a fejhallgató, ha egy hosszú hajú vagy egy kopasz ember használja. A kopasz fej esetében a környezet sokkal közelebb van az ideálishoz, mert jobb a szigetelés a fejhallgató és a fej között, tehát jobb a mélyhangátvitel. Semmiképpen sem várhatjuk el azonban azt, hogy aki fejhallgatót akar használni, az vágassa kopaszra a fejét. A szigetelés hiánya, a kifújás drasztikusan lerontja az átviteli karakterisztikát a kislekvenciás tartományban. Mindenki kipróbálhatja, hogy ha az egyébként kitűnő fejhallgatóját akár 1 milliméterre eltávolítja a fejétől, a mélyek máris eltűnnek. Ha pedig még távolabb viszi, akkor a vékonyka cincogáson kívül nem sok marad a hangképből. Ezt a kísérletet fordítva is el lehet végezni, ha egy gyengébb minőségű, hallójáratba helyezhető hallgatót megpróbálunk az átlagosnál jobban szigetelni, megnő a kislekvenciás komponensek jelenléte. A gyenge szigetelést természetesen a hallójárat



ba helyezhető hallgatókat gyártó cégek is figyelembe veszik, és itt egy kiemelést építenek a frekvenciamenetbe. A hallójáratba helyezhető eszközök azonban akár minden használatkor másképp szólhatnak, mert ennyire érzékenyek a környezet változásaira, ráadásul a hallásra legkárosabb zenehallgató eszköznek minősítettek, így használatától mindenkit óvni. Hasonlóan nehéz probléma tehát a fejhallgatók elhelyezése, mint a hangdobozok megfelelő beállítása, bár itt azért kevesebb tényezőt kell figyelembe venni.

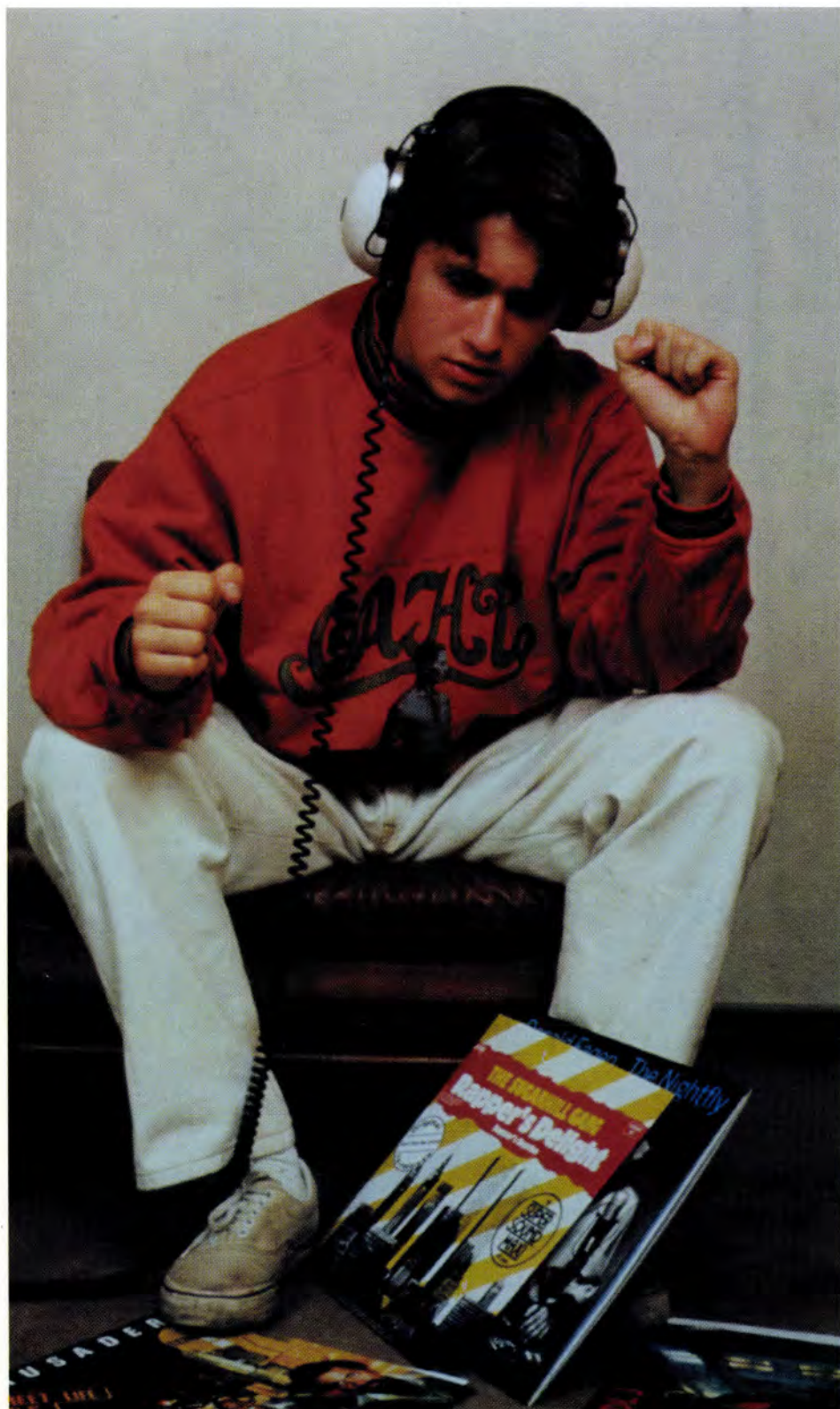
Hátrányként említhető, és itt igazuk van a hifistáknak, hogy a mai felvételeket nem fejhallgatóra keverik. Egy akusztikus zenekar felvétele más mikrofonozást igényel, ha a felvételt fejhallgatóra vagy hangdobozon akarjuk hűen visszaadni. Gondoljunk csak meg például, hogy a bal hangdoboz jelét a jobb fülünkkel is halljuk, a bal fejhallgató jele azonban nem ér el a jobb fülünkig. Ez térben jobb hatást eredményez a fejhallgatónál, de meghamisítja az eredeti hangzást. Ezért korrekt az a megoldás, hogy a bal csatorna jeléből egy keveset a jobb csatornába kevernek, illetve fordítva. A modern zenéknél egy kicsit más a helyzet, hiszen ki mondja meg, hogy mi az eredeti hangzás?...

A fejhallgató határozott előnye, hogy megkímélhetjük családtagjainkat és szomszédainkat a kényeszerű zenehallgatástól, de hátránya, hogy nehezebben érzékeljük a káros hangnyomásszint túllépését, így hallásunkat jobban rongáljuk, mint hangdobozok használata esetén (kivételek természetesen akadnak...). Talán itt a legcélszerűbb említést tenni a két nagy



konstrukciós családról, a nyitott és zárt fejhallgatókról. Zárt konstrukció esetén mind a membrán előtt, mind a membrán mögött elhelyezkedő tér rész zárt, a nyitott esetben a membrán mögötti rész nyitott a külvilág felé. A nyitott elrendezésnek van néhány előnye a zárthoz képest, hátránya azonban mindenképpen az, hogy a környezetet sokkal jobban zavarja (hangosabb), így például stúdiókban vagy egyéb olyan helyen, ahol fontos a csend, nem ajánlott a használata. A fejhallgatóknak van még egy hatása, de itt a helyzet és az egyén dönti el, hogy ez jó vagy rossz. Arról van szó, hogy a fejhallgató kiragad minket környezetünkből. Nyugodt otthoni körülmények között ez in-

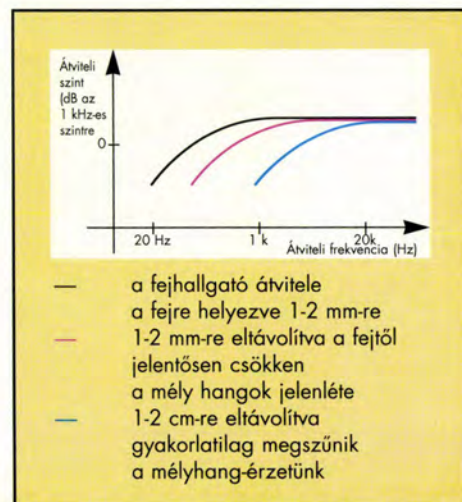
Néhány gondolat a „fülesekről”



kább pozitív, hiszen a kedvenc zenénk közepébe tudjuk képzelni magunkat, de itt sem éppen kellemes, hogy ha egy kedves családtagunk tájékozva ront be a szobánkba, hogy már rojtosra kiabálta a száját, mert telefonunk van, vagy valami hasonló, és egyébként miért ülünk a fülünkön... Hajlamosak vagyunk elfeledkezni a minket körülvevő környezetről. Néhányszor előfordult velem, hogy az éjszaka közepén volt kedvem zenét hallgatni, természetesen csak fejhallgatóval. Felvettem az eszközt, elindítottam a zenét, a hangereőt felcsavartam, és néhány másodperc múlva az ajtómban megjelenő álmos tekinteteket vettem észre. A fejhallgatót azonnal lekapva a fejemről már nem volt kérdés... a hangszóró-kimenetet nem kapcsoltam ki. Ez nekem néhány kellemetlen percbe, másoknak esetleg egy kedves álmuk szertefoszlásába került, de ha valaki a városi forgalomban, autózás, motorozás, kerékpározás vagy futás közben feledkezik meg ennyire magától, annak sokkal súlyosabb következményei lehetnek.

A fejhallgató tehát szükséges, és valóban nem áll versenyben a hangdobozokkal, mert különböző célra használatosak. A mikrohullámú sütő se fogja soha átvenni a mosógép helyét. Használatával azonban legyünk körültekintőek. Azt, hogy a hallás mennyire fontos, csak az tudja igazán értékelni, aki már elvesztette. A „fülesek” felelőtlen használatával könnyen ebbe a csoportba kerülhetünk. Hozzá kell tennem, hogy én személy szerint legszívesebben egy jól szigetelő fejhallgatóval járnám a várost, amelyben halk zene szól, hiszen a civilizáció zajos hatásai sajnos fejhallgatók nélkül is próbára teszik biológiai hallókészülékünket.

Vass Tamás



Ákos



☞ enét mindenki hallgat, legalábbis az emberek többsége. Talán, ha szóra bírnanék más élőlényeket is, kiderülne a nagy titok: hogy például a növény is jobban nőveget harmonikus zeneszó hallatán és esetleg a tehén is jobban tejel.

Sorozatunkban ismert művészeket, a közélet népszerű szereplőit faggatjuk a muzsika szerepéről mindennapjaikban. Elsőként Ákos kerül „hallótávolba”, aki nemcsak passzív élvezője az audiofil csodáknak, hanem igényes zenehallgató és hifibarát.

Ákos elsősorban otthon hallgat zenét. Fontos számára, hogy milyen körülmények között szól az, akár figyel rá, akár csak a háttérben zümmög. Precízen beállított high-end berendezésének központi darabja egy semleges, kellemes hangú ARCAM ALPHA erősítő, amely

1985-ben Év Erősítője címet kapott. A CD-játszója szintén ARCAM, meleg hangú, korrekt műszer, és meglepően „analóg” karakterű zene szól belőle ZSOLT AUDIO StandArt 1-es hangfalain át. Például vonószekerek hallgatásakor is szép, dinamikus és széles spektrumú hangzást tapasztalhatunk. A hifi-berendezések avatott ismerőinek nem kell bemutatni a REGA PLANAR 3-as lemezjátszót — melynek hangszedője Ákosnál a változatosság kedvéért szintén ARCAM gyártmány —, öröm rajta hallgatni a jó öreg bakelit korongokat! Ritkán kerül szóba, hogy rengeteg jazz-lemezt tart, és ezek közül az egyik kedvence John Abercrombie. Ákos szerint, ahogyan Abercrombie triójának felvételei lemezen szólnak, az páratlan. Nincs az a digitális csúcstechnika, ami visszaadja a „csillogó fekete lemezek” zenei hangulatát. Kazettát kizárólag a kocsi-jában hallgat, arra tökéletesen jó, hogy az utazás monotóniáját megtörje, de csakis háttérzaj szintjén, hiszen az autós „zenélés” nem alkalmas arra, hogy az ember átadja magát a muzsikának, tudniillik az egész drámai jellegű akusztikai környezetben történik, dudálás és fékcsikorgás közben. Egyszóval: felejtethető.

Visszatérve a kedvencekhez — a már említett jazz-lemezekon kívül — a tökéletes kategóriába tartozik számára egy Négy Évszak felvétel Yehudi Menuhin és tanítványai előadásában CD-n (!), valamint Jasha Heifetz (figyelem, mono!) felvételei, a popműfajból pedig Caroline Lavelle, ír énekesnő CD-je, melynek címe: Spirit.

A BS-beli Ákos koncertek mindig is különleges eseménynek számítottak.

A tavaly novemberi előadás a BS-ben körülbelül 80.000w hangtechnikát mozgató meg, ezenkívül 400 hagyományos (Altmann) reflektor és 36 számítógép-vezérelt (Intalabeam) intelligens lámpa gondoskodott a látványról. A monitorrendszer — azaz a színpad belső hangosítása — hasonlóan az egész hangrendszerhez JBL gyártmány volt. Az említett monitorhangfalak nélkül szinte lehetetlen nagy színpadon zenélni, ám sokszor nincs idő beállítani az arányokat, a hangszíneket, tehát a zenészek szempontjából igencsak kritikus pontja ez a technikának. De az is előfordul, hogy szegény muzsikus füle fárad el, és már semmit sem hall ki a hangerő és a sportcsarnokok barlangszerű „akusztikája” által kavart káoszából. De mindenre van megoldás. Például Samu,



a zenekar basszusgitárosa mindig egy hangológépen keresztül szólaltatja meg hangszerét, amit a monitorládára erősít. Így készül fel minden eshetőségre, miszerint ha már nem hallja, amit játszik, legalább látja. Ez az állapot a magyarázat a rajongók által is megfigyelt mágikus tekintetre, mellyel Samu a koncerteken a lába előtt heverő monitorládáját bővíti.

Az 1995. november 4-i koncertet négy Alesis ADAT egységre rögzítették, 32 sávra. Az utómunkálatok és a keverés közel háromszáz óra alatt a TOM-TOM stúdióban készült. Ez idő alatt a kétórás koncertfelvétel egészét összekeverték a televízióműsorhoz, tizenhat dalból pedig CD-, illetve kazettamix készült, és a már említett Élő dalok címmel került a nagyközönség elé. Kellemes csalódást okozva ezzel mindenkinek, aki az élő zenét részesíti előnyben. Hiszen az eddig használt sequencerek mellé valódi húsvér zenészek szolgáltatták a kíséretet: Dorozsmai Péter, Fekete Tibor (Samu), Madarász Gábor (Madi), Lepés Gábor, és a Tunyogi nővérek.

Somogyi Diána

MONO HCD 31814
Great Hungarian Voices
HUNGAROTON CLASSIC



ALEXANDER SVÉD
BARITONE

VERDI
MACBETH
RIGOLETTO
UN BALLO
IN MASCHERA
LA FORZA
DEL DESTINO
AIDA
FALSTAFF

DIGITAL STEREO HCD 31856
Great Hungarian Voices
HUNGAROTON CLASSIC



KÓLOS KOVÁTS
BASS

VERDI
NABUCCO
I LOMBARDI
ERNANI
ATTILA
MACBETH
I VESPRI SICILIANI
SIMON BOCCANEGRA
DON CARLO



1. fejhallgató teszt

Tesztünket egy SONY CDP915 CD-játszóval és egy BEHRINGER HA-4000 professzionális fejhallgató-erősítővel készítettük. Meghallgatta a készülékeket komoly- és könnyűzenész, hangmérnök, hifibarát, hozzáértő és nem szakmabeli egyaránt. Terjedelmi korlátok miatt az alábbiakban benyomásaink összegzését olvashatják. A teszt folyamán főleg a Max Lässer's Ark: A different kind of blue (B&W), Craig Chaquico: Acoustic highway (Higher Octave music), a Dire Straits: On the night (Vertigo) című albumát, valamint Mezzoforte- és Van Halen-lemezeket hallgattunk.

Résztevők: AKG K 100/K 200, Beyerdynamic DT 411/DT 431, Sennheiser HD 475, Sony MDR-CD-470 fejhallgatók

Minősítések:

***** osztályon felüli — napokig elhallgatnám, feltétlenül érdemes kipróbálni, megszerezni!

**** jó — érdemes személyesen utánajárni, meghallgatni, hátha csak ízlésbeli különbségről van szó!

*** átlagos — sok jó tulajdonsága ellenére nem emelkedik ki egyértelműen kategóriájából.

** szint alatti — árához, kategóriájához képest a teszt körülményei között gyenge teljesítményt nyújtott.

* hallgathatatlan — felejtjük el!

Tesztünk célja volt, hogy összehasonlítsuk a középmezőny fenti versenyzőit, illetve hogy megállapítsuk, melyiküknél legkedvezőbb az ár/teljesítmény viszony. Elsősorban természetesen a hangzást díjaztuk, ám kerestük a praktikus, ergonomikus és szép részleteket is. Valamennyi általunk vizsgált darab világmárka, és mint ilyen, nyilván tudatos fejlesztő munka eredménye. Mégis ahány darab, annyiféle hangzás, karakter.

Elsőként a legszebb, a Beyerdynamic DT 431-es startol. (Meg kell jegyezmem, hogy az asztalra kített fejhallgatók közül szinte kivétel nélkül mindenki a 431-est választotta!) Igencsak a „távolból” szól, elsőre tisztának tűnő, ám rideg hangon. Számomra túl erős magastartomány és kevés mélyközép jellemzi, nagyon is „forszírozott”, loudness-es a hangja, viszont nincs benne az ilyenkor megszokott „sziszegés”. Nem okozott meglepetést. (***) átlagos)

Kistésvére (a DT 411) annál inkább! Kitű-



A kicsik diadala

nő, erős és dinamikus a hangzása, nagy a mély- és középtartomány, és egészen meglepő, 6 kHz feletti jó magasviszsaadás jellemzi, dacára egyszerű külsejének, kis súlyának. Sajnos, a frekvenciamenetében vannak fehér foltok, de a hangzása messze kimagaslik a kategóriájából. (***** jó)

Mikor először kicsomagoltam a Sennheiser HD 475-öst, csalódottan nézegettem, a megszólalása viszont egy pillanat alatt módosította a véleményemet és ezzel együtt a verseny állását. Telt, meleg hangzás, jó térérzet. Az ember úgy érzi, mintha körülölelné a zene! Kategóriája többi versenyzőjéhez képest hibátlan természetességgel szól. Említésre méltó még az a praktikus részlet, amely valamennyi Sennheiser típust jellemzi: a hallgató és a kábel csatlakozásánál egy „bepattintós” megoldással forgathatóan reteszelte jack aljzat és a fejhallgatóból kiálló dugó adja a kontaktust, így az előre-gedett, kontakthibás kábel (a fejhallgatók leggyakoribb betegsége) gyorsan és olcsón kicserélhető. (***** fantasztikus)

Nagy várakozással vettem fel az AKG típu-





sait, hiszen régóta elkötelezett híve vagyok a márkának. (A K 141 és K 340 fejhallgatókat évek óta elégedetten használom stúdióban és élő koncerteken is.) Ám a K 100 kellemtelen, tompa hangzással lepett meg.

Technikai adatok:

Gyártó:	AKG	AKG	Beyerdynamic	Beyerdynamic	Sennheiser	Sony
Típus:	K 100	K 200	DT 411	DT 431	HD 475	MDR-CD-470
Szárm. hely:	Ausztria	Ausztria	Németország	Németország	Írország	Japán
Átvitel (Hz):	20-28.000	20.30.000	15-20.000	15-20.000	16-23.000	10-25.000
Érzékenység (dB/mW):	103	103	102	86	94	104
Teljesítmény (mW):	200	200	100	100	-	500
Impedancia (ohm/csatorna):	100	100	250	40	60	40
A konstrukció típusa:	Nyitott	Nyitott	Nyitott	Nyitott	Nyitott	Zárt
Tömeg (gramm):	190	190	120	210	120	250
Forgalmazó:	ATEC		Audiosales		BaSys	Sony
	Hungaria		Hungary		Magyarországi Kft.	Hungaria Kft.
A tesztre a berendezést adta:	Sat System kisáruház		Audiosales Hungary		Sat System kisáruház	Hifi barlang/ Informátéka
Vételár, bruttó:	16.600,-	18.800,-	15.425,-	21.887,-	16.100,-	14.990,-

(* * szint alatti)

Gyorsan váltottam a K 200-ra, amely már egy klasszissal jobb képet festett a patinás osztrák gyártóról. Ám a megszokott tisztaság még itt sem volt teljes, goromba, nagy mély- és középhangok, viszonylag tiszta, de gyenge magastartomány szólalt meg — ellenétben például a K 400 tiszta, kissé mélyszegény hangzásával —, viszont még nagy hangerőhöz szokott füleimnek is sok volt, amit dobhangból (rockerek, figyelem!) kaptam: majdnem lerobbantotta a fejemet a Dire Straits és a Van Halen pergődobja,

ami nem mondhatni, hogy semleges, lineáris átvitelről tanúskodik. (** * átlagos) Az eddig említett készülékek mindegyike nyitott rendszerű volt, ám az utolsó versenyző, a Sony MDR-CD-470 egy teljesen zárt házzal, a fülünket légmentesen körülvevő párnával készült. Ennek nagy előnye, hogy a közvetlen környezetünket megóvjuk zenehallgatásunk „melléktermékétől”, a fejhallgató kívülről hallható „ciccegésétől”. A Sony zárt felépítése hangján is egyértelműen érződött. Jó térérzet, lágy mélyhangok, fényes magasszekció, ám a már többször is emlegetett „loudness”-es hangzás jellemzi. Az embert pedig hatalmába keríti valami bezártságérzés. (** * átlagos)

Összegezve, az ár/teljesítmény viszont, hangzás és praktikum szempontjából a csúcson vitathatatlanul a Sennheiser HD 475-ös áll, a Beyerdynamic DT 411 követi őt a második helyen, testes hangjával és némileg alacsonyabb árával. Nem lennék meglepve, ha a közeljövő slágermodelljeivé válnának. A harmadik helyen holtversenyben áll a Sony MDR-CD-470, a Beyerdynamic DT 431 és az AKG K 200, mindegyikük más-más szempontból bizonyult méltónak a dobogós helyre.

Szentmártoni Gergely



Sound Check
Max Lasser's Ark: Different Kind of Blue

• B&W records/Penna-Poor Kft. •



A hangsugárzóiról jól ismert angol B&W audiofil lemezek (CD-k és LP-k) kiadásával is foglalkozik. Nem is akármilyen szinten. Ezen albumok egyike a gitáros Max Lasser műve, amelyet legin-

kább egy szóval jellemezhetünk: színes. Sok kitűnő muzikus és sokfajta zenei stílus lép színre, mégis valahogyan összetartoznak, van valami közös a lemezen szereplő tizenhárom dalban, kompozícióban. Néhol csak egy gitár, természeti hangok, az óceán hullámzása, máshol komplett „rockzenekar”, sőt buzuki, mandolin, dobro-gitár is megszólal. Modern és klasszikus jazz és rhythm and blues elemek is gazdagítják Max Lasser leginkább Andreas Vollenweider és Pat Metheny zenéjére emlékeztető stílusát. A felvétel a B&W-hoz méltóan kristálytisztán szól, kellő térérzettel és extra mély basszusokkal. Mindazonáltal egy kissé „magasba húzó”, ami szinte semmit nem ront a zenei élményen. Nagyon alkalmas arra, ami a magas szintű, úgynevezett audiofil berendezések és felvételek fő célja, hogy elmélyülten hallgassuk, harmonikusan, természetesen, „emberbaráti módon” szóljon és alkalmas legyen a relaxálásra. Érdeemes meghallgatni.

Kanyurszky Péter
 — Szentmártoni Gergely





Újra Budapesten a K 1000!

Mennyei élmények a SAT SYSTEM-nél. Versenyen kívül meghallgattam még az AKG csúcsmodelljét, a dinamikus fejhallgatók gyöngyét, a K 1000-est. (Tartozom annyival az igazságnak, hogy elmondjam: a K 1000 nem is igazából fejhallgató — valahol a hangfal és a füles között helyezkedik el. Azaz inkább egy könnyű, fejre szerelhető hangfalnak mondanám, amely a hangfalakkal ellentétben nem igényel jó akusztikájú szobát a kiváló hangzáshoz, mivel néhány centiméterre a fülünktől direktsugárzóként működik, egy nyitott fejhallgató működési elvével operálva.)

Olyan hangzást tapasztaltam, amely a hangfalak nagy részét megszégyenítő élménnyel ajándékozott meg, pedig csak az üzlet egy félreeső termében ültem le néhány percre, a Fogarasi út forgalmát szemlélve az ablakon át.

Amikor megszólalt a zenekar, az első hangoknál önkéntelenül hátrakaptam a fejem, olyan élethűen lépett be a jazz kvartett dobosa. Élő! Élő! Élő! Aki tudja, mit jelent ez, az azt is tudja, hogy még magas szintű berendezéseknél és felvételek hallgatása közben is csak ritkán fordul elő, hogy az ember azt érzi: ilyen nincs is!

Tény, hogy az AKG egyike a világ legjobbainak. Ha az olcsóbb típusainak tesztjekor a bizalmam megingott volna, most ismét határtalan lelkesedést öntött volna belém a Ká ezres, faládikójából kikelve. De bizalmam soha nem ingott meg.

Szentmártoni Gergely



1. A Turbosound zöld hangfalai
Új szériájú surround hangfalrendszerrel jelentkezett a professzionális hangosítás etalonja, a Turbosound. Az Impact hangfalrendszerben még a természetvédők sem találhatnak kivétnevelőt, mivel nemcsak kitűnően szól, de teljes egészében újrafelhasználható anyagokból készül.

2. A világ legmagasabb hifi-hangfala
A több mint 1,9 méter magas B & W — Matrix 800 nemcsak szép és különleges, de eszeten hangerő lakozik benne, amely a márkától megszokott páratlan hangminőséggel és nagyfokú érzékenységgel igencsak szokatlan triót alkot. Teljesítménye: 800 W.

3. Vadonatúj JBL hangfalcsalád
A világ egyik legjelentősebb — sokak szerint legrockosabb — hangszórógyártója, az amerikai JBL új hangfalcsaládot mutatott be TLX-széria néven. A hattagú, két- és háromutas hangdobozokat tartalmazó csapat egy nagyobb növésű reprezentánsát következő számunkban teszteljük.

4. Amerikában a legjobb
Az USA-ban havonta megjelenő Home Theater Technology című lap házimozierősítő tesztjén egészen szokatlan eredmény született. Öt készüléket (még hozzá nem is akármilyeneket, a Denon, a Harman/Kardon, a Pioneer, a Sony és a Yamaha modelljeit) négy tesztelő nyolc kategóriában vizsgált, melyből hat esetben a Harman/Kardon fenti modellje került ki győztesen.



K Ö V E T K E Z Ő S Z Á M U N K B A N

B&W
Emphasis



Egy sikeres cég: HUNGAROTON Classic

A Hungaroton
privatizációjának
rövid
története

1990. A közvélemény először értesül a Hungaroton privatizációjának tervéről. Bors Jenő helyét Ella István foglalja el a vezérigazgatói székben, és a teljes vezérkar megújul. Az EMI-nak nem sikerül megvásárolnia a kiadót. A Művelődési Minisztérium döntése szerint a Hungaroton a száz százalékban privatizálandó cégek sorát gyarapítja.
1991. Az ÁVÜ állandóan változó álláspontot képvisel abban a kérdésben, hogy egészében vagy részenként kerüljön sor a cég privatizációjára. Ez nagyban nehezíti a magánosítás megvalósítását.
1992. A Hungaroton könnyűzenei kiadói igazgatósága létrehozza a Hungaroton Gong Kft.-t. Felmerül a Gong mintájára létrehozandó klasszikus zenei részleg ötlete.
1993. A mélypont éve. Elkerülhetetlenné válik a Hungaroton Classic létrehozása. A World Star Hungary (a dorogi gyártó üzeme) a Hungaroton egyszemélyes kft.-jévé változik, majd felszámolják. A vinillemezgyártó gépsorokat leszerelik, a kazettagyártó részlegeket megvásárolja a Fotex. A raktárházban diszkontáruház üzemel. Az ÁVÜ a nemzeti értéket képező archívum tulajdonjogát elvonja a Hungarontól.
1994. Az archívum „újraállamosítása” érdekében felmerül annak lehetősége, hogy azt az Országos Széchényi Könyvtár alá rendeljék, illetve hogy egyesítsék a Magyar Rádió archívumával. Az év őszén a Művelődési Minisztérium a két jogutódot (Classic és Gong) még az archívum használati jogától is meg akarja fosztani. Végül — szintén a Művelődési Minisztérium javaslatára — az ÁVÜ visszaadja az archívumot a Hungarotonnak, amely apportálja azt a jogutód kiadóiba.
1995. Az ÁPV Rt. elődje, az ÁVÜ létrehozza a Hungaroton Holding Rt.-t, amely magában foglalja a száz százalékban állami tulajdonú Hungaroton Classicot, a hatvannégy százalékban állami tulajdonú Gongot és az archívumot. Az ÁPV Rt. döntése szerint a Hungaroton Holding Rt. tulajdonjogának birtoklására kiírt pályázat nyertese — a PolyGram multinacionális céggel szemben — a tíz magánszemélyből álló Magyar Művészek Konzorciuma.

Új helyre, a régi Ofotért házba, a Reitter Ferenc utcába költözött a Hungaroton (Gong és Classic), és végre méltó elhelyezést nyert a kiadó tulajdonát képező, felbecsülhetetlen értékű archívum is. Ennek ürügyén kerestük fel Hollós Mátét, a Hungaroton Classic ügyvezető igazgatóját, aki természetesen rengeteg egyéb, a kiadóval kapcsolatos kérdésünkre is válaszolt. Elsőként elmondta, hogy az archívum költöztetése a legnagyobb odafigyeléssel zajlott, így sértetlenül és hiánytalanul érkezett meg új otthonába. Egy teljes emelet csak a gyűjtemény elhelyezésére szolgál, tehát további fejlődése is lehetséges, és biztosítottak a tárolás megfelelő körülményei is. Az új tulajdonos, a Hungaroton Music Rt. (amely cégnek gazdája a Magyar Művészek Konzorciuma) megkezdte a hanganyagok felújítását — melynek módja a hangszalagok írható CD-lemezre másolása —, ezzel eleget tesznek pályázatukban vállalt kötelezettségeik egyikének.

Ha egy kiadónak ilyen jelentős, a múlt értékeit felvonultató hangtára van, az minden bizonnyal befolyással bír jelen tevékenységeire is. Hollós Mátétól megtudhattuk, hogy nem csak lelkiismereti kérdés számukra, de jól felfogott érdekük is, hogy a piaci igényeknek megfelelően minél jobban kiaknázzák ezt a fantasztikus kincstárat. Így biztosak lehetünk abban, hogy minden arra érdemes hangfelvétel napvilágot lát majd CD-lemezen is — értenünk kell ezalatt a hajdanán fekete lemezen már kiadott alkalmak mellett olyan felvételeket is, amelyek, különböző okokból, rögzítésük után nem tártak a nagyközönség elé. (Álljanak itt példaként olyan, Cziffra György és Fischer Annie által előadott darabok, amelyeket a művészek sze-

rénysége akadályozott meg abban, hogy nyilvánosság elé kerüljenek. A jogutódok azonban engedékenyebbek voltak — és a közönség, a siker őket igazolta.)

A Hungaroton Classic nyereséges vállalkozás — a bevételekből jelentős részt képez az archívum hasznosítása —, de manapság egyetlen lemezkiadó sem élhet a múltból. A nemzetközi piacon csak az marad talpon, aki újdonságokkal jelentkezik: a Hungaroton évi átlagos hatvan kiadványából 25-30 az új felvétel. Hollós Máté röviden összefoglalta kiadójának politikáját e kérdéssel kapcsolatban is. Elemzése szerint a Hungaroton sajátos piaci helyzete értelmében nem vállalhatja fel ugyanazt, amit egy multinacionális cég. Nem koncentrálna energiáit egy-egy jól csengő névre, ebben az értelemben nem versenyezhet világsztárok kiadóival — anyagi erőit is inkább arra fordítja, hogy minél több művésszel hosszú távú, rendszeres együttműködést alakítson ki. Fontosnak tartja továbbá a már jól ismert művészek mellett új tehetségek megszólaltatását, kinevelését is. Éppen ezért az ügyvezető igazgató megfogalmazásában a kulcsszó: a repertoár. A különlegességnek, ritkaságnak számító darabok megszólaltatását az általuk előadott mű fogja „eladni”, így szinte észrevétlenül válhatnak ismertté, majd keresetté.

Minden lemezkiadó életében igen fontos a nemzetközi jelenlét. A Hungaroton terjesztőhálózata is egyre fejlődik. Politikájuk szerint egyre több kisebb, független céggel veszik fel a kapcsolatot, melyek igazán szívükön viselik a magyar cég kiadványainak terjesztését. Az elmúlt esztendőben a külföldi-belföldi forgalom aránya 50-50 százalék volt, idén pedig megvalósulhat az a 75-25



százalékos megoszlás, mely Hollós Máté szerint már az ideális állapotot jelenti majd.

A Hungaroton Classic repertoárja természetesen nem csak klasszikus zenei kiadványokból tevődik össze. Ehhez a részleghez tartoznak az archívum irodalmi, népzenei tartalmú hangfelvételei is, továbbá a magyar nóták és az operettek. A nemzetközi piacon elsősorban a klasszikus zenei és népzenei felvételek számíthatnak sikerre, de itthon nagy a kereslet az irodalmi lemezek egy sajátos fajtájára, a meselemezekre. Így „miszsiós” cselekedetként csak a felnőttekhez szóló irodalmi alkotások gondozását tarthatjuk számon. Idén két CD kerül a boltokba, Babits Mihály, illetve Arany János verseivel — ezek az anyagok is igen fontosak tehát a kiadó számára.

A Hungaroton Classic kiadói oldalról monopolhelyzetben van Magyarországon — ez azonban nem jelent piaci mo-

nopóliumot, hiszen a lemezboltok polcain megtalálhatjuk a multinacionális és más külföldi cégek kiadványait is. A monopolhelyzet előnye helyett inkább csak a felelősségérzetet „élvezhetik” a kiadó munkatársai, hiszen a magyar művészek többsége ma is leginkább hazájában szeretne lemezszerződést kötni. És sokszor bizony nehéz a döntés, a választás, a visszautasítás — így látja ezt Hollós Máté is, aki maga is művész, és sokszor bizony szigorú üzletemberként kell szembenéznie kollégáival.

Túl a nehéz éveken a Hungaroton Classic ma ismét sikeres cég — igazolja ezt az is, hogy szinte minden művész, aki a válságos időkben hátat fordított a kiadónak, most visszatér. Így karmesterként közreműködik Hungaroton-lemezeken Kocsis Zoltán (zongoristaként a Philipshez köti öt szerződése), és ismét a hazai kiadó „istállójához” tartozik a Capella Savaria és a Schola Hungarica. Vége-

zetül és bizonyítékként említsünk néhányat a megjelenő kiadványok közül: újdonságként látnak majd napvilágot a Frescobaldi orgonaművek és himnuszok, Karasszon Dezső tolmácsolásában. A Budapesti Énekes Iskola Werner-műveket énekelt lemezre, és Chopin kamara zenét is hallgathatunk majd Szabó Péter, Várjon Dénes és Takács-Nagy Gábor előadásában. Az archívum felvételeit magában foglaló Classical Diamonds című sorozat tagjaként jelenik meg Beethoven kilenc szimfóniája, Ferencsik János vezényletével, és két teljes opera is kiadásra kerül: a Don Pasquale, illetve a Simon Boccanegra. A gyermekeknek szóló Gyermekkuckó-sorozat tagjaként CD-re kerül a János vitéz. Hollós Máté kiemelt még egy újdonságot: azt az — előadói és hangszer-portrének számító — albumot, melyen Bazsinka József XX. századi tubaműveket ad majd elő.

Pataki Andrea

egy kialakulóban lévő piacon működő céggel előfordul, hogy kinövi korábbi kerekeit. Ez történt a Sony Music Entertainment Hungary lemezkiadóval is, melynek dolgozói néhány hete a Ponty utcából a Tusnádi utcába költöztek.

— Azt hiszem, ez a dolgok rendje — mondja Szűts László, aki a cég művészeti és marketing igazgatója. — 1993 áprilisában indultunk. Az első év azzal telt, hogy igyekeztünk megvetni lábunkat a piacon, inkább a nemzetközi repertoárra koncentráltunk. A második évtől kezdtünk aztán foglalkozni hazai művészekkel is. Első két szerződésünket Szandival és Vikivel kötöttük.

Szűts László a cég alapítótagjai közé tartozik. A Multimédia lemezzészlegétől, az MMC Records-tól került a Sonyhoz. Azelőtt koncertszervezéssel foglalkozott — eredetileg pedig diplomatának készült.

— A művészeti és marketing igazgatói cím kettős feladatkört takar — folytatja. — Az első azt jelenti, hogy én foglalkozom a hazai művészek szerződésével, és én vagyok felelős a külföldi repertoárral kapcsolatos határozatokért is — autonómiát élvezünk ugyanis annak eldöntésében, hogy a különböző társcégektől érkező anyagok közül melyek jelenjenek meg Magyarországon. A marketing igazgatói elnevezés pedig önmagáért beszél: megpróbálom rávenni az embereket arra, hogy megvegyék a lemezeinket.

Cserkúti Imre a Sony product menedzsere. Ő foglalkozik médiavásárlással, reklámlehetőségekkel, és a borító megtervezésétől a hanghordozó legyártásáig szükséges munkafolyamatokat is ő irányítja. Feladata továbbá a kiadványokhoz, és a cég összes tevékenységéhez kapcsolódó reklámanyag előállítás. Ő eredetileg térképész volt, majd a szakács szakma szépségeibe is belekóstolt.

Varga Lilla, a promóciós asszisztens pedagógus és rádiós múlttal dicsekedhet. Kapcsolatot tart a zenekarokkal, és ő a láncszem a média képviselői és a Sony között is. Igyekszik elérni, hogy mindenhol, mindig csak róluk legyen szó.

A külföldi lemezcégek magyarországi megjelenését a zenerajongók nagy örömmel fogadták.

— Izgalmas volt, hogy szinte az összes multinacionális kiadó egyszerre tűnt fel a hazai piacon — szólal meg ismét Szűts László. — A ma-



Elköltözött a Sony

gyar hanglemezpiac képe így pillanatok alatt átalakult. Nagyon izgalmas időszak volt.

— A Sony név sok esetben segíti munkánkat — veszi át a szót Cserkúti Imre. — Ugyanakkor hátrányt is jelent a hazai piaci helyzetben, a magyar munkastílus mellett. Amikor például árajánlatot kérünk, partnereink az első négy betűre felkapják a fejüket — és négyszeres árat kalkulálnak nekünk.

A Sony munkatársai a közeljövő terveiről, és a cég kiadási politikájáról is szívesen beszélnek.

— A napokban került a boltokba Katona Klári régóta várt, új albuma. A külföldi kiadványok közül pedig sikert jósolhatunk Gloria Estefan nyáron érkező új lemezének.

— Büszkék vagyunk rá, hogy minden zenei stílus képviselői közül az igényes produkciók előadói tartoznak hozzánk — így a Mex, a Carpe Diem, Fanny, a Fahrenheit, Bornai Tibor, az Ómen, az In Line, a Black Out, Babos Gyula, Ganxsta Zolee és a Kartel, a Kim Novak és Katona Klári.

Egy lemezkiadónál dolgozó szakembernek igen sokoldalúnak kell lennie. Néha bizony a

koncertszervezés mesterségébe is belekóstolnak. Ha nagyon szeretnék, hogy valamelyik külföldi művésztük ellátogasson Magyarországra, megpróbálják összehozni a megfelelő embereket egymással. Ha összejön a fellépés, a promócióban is részt vesznek. Most is zajlanak ilyenfajta beszélgetések, a Rage Against The Machine nevű csapattal kapcsolatosan. Egy magyar művész leszerződését is rengeteg, nem napi nyolc órában elvégezhető munka előzi meg. Éjszakákon át járják a klubokat, figyelik a feltörekvő csapatokat. Természetesen szakmai, baráti kapcsolataik is hoznak néha ötleteket - és minden nap hegyekben érkeznek az irodába a demokazeták...

— Mindet becsülettel meghallgatjuk, hiszen szeretnénk ismeretlen előadókat leszerződíteni, akik majd általunk lesznek híresek — fejezi be a gondolatsort Cserkúti Imre. — Politikánk egyik legfontosabb eleme, hogy új, fiatal neveket próbáljunk a piacon szerepeltetni. Hiszen közülük kell, hogy kikerüljenek a jövő nagy sztárjai.

G. Tóth Ilda

Don Henley



U 2



Scorpions



Szörényi Örs

A Beatles egyik promotere, Sid Bernstein 500 millió dollárt ajánlott fel a legendás csapat három élő tagjának. Ezért az összegért egy alig 20 perces koncertet kellett volna adniuk a Shea Stadionban, ugyanott, ahol hajdanán első alkalommal lépett fel a liverpooli együttes. Paul McCartney és társai azonban visszautasították a nem mindennapi ajánlatot.

Yoko Ono sohasem tartozott a kiemelkedő tehetségű zenészek közé — ám férje, John Lennon mellett sokat tanult. Például azt, hogyan és kikkel lehet egy sikeresnek számt albumot elkészíteni. Így a Rising Remixes című lemezen közreműködők névsorában olvashatjuk többek között Tricky Vveen, az ABA Allstars, Cibo Matto vagy Thurston Moore nevét is, akik meghatározó szerepet töltenek be a '90-es évek zenei, mind egyéb divatirányzataiban.

Don Henley jelenleg régi csapatával, az Eaglesszel turnézik. De amint véget ér ez a koncertsorozat, stúdióba vonul és új szólólemezt készít — szám szerint a negyediket.

Neurotic Outsiders néven vadonatúj együttes alakul — tagjai hajdanán a Duran Durant erősítette, Steve Jones, aki a Sex Pistolsban gitározott, valamint két Guns n' Roses tag: Matt Sorum és Duff McKagan.

Phil Collins nemrégiben bejelentette: több, mint húszéves együttműködés után kilép a Genesis-ből. Talán nem is tűnhet ez oly nagy szenzáció-

nak és meglepetésnek, hiszen ő és az együttes többi tagja hosszú évek óta szólóban, illetve más formációkban is dolgozott. Collins ismét a jazz és a filmzeneszerzés felé fordul: máris elkészített hat betétdalt a Tarzan című sorozat legújabb epizódjához. A trió másik két tagja, Tony Banks és Mike Rutherford (aki a Mike And The Mechanics sikerei után ismét visszatért az „anyaegyütteshez”) új énekessel kívánja elkészíteni a legújabb Genesis-albumot.

Saját, dublini stúdiójában készíti legújabb albumát a **U2**. Az előreláthatólag ősszel megjelenő lemezt természetesen világ körüli turné keretében mutatja be Bono csapata — már alá is írták a szerződést, mely szerint a koncertsorozat költségvetése 200 millió dollár. Ezzel az óriási összeggel sikerült megdönteni a Rolling Stones által tavaly felállított rekordot.

A német hardrock csapat, a **Scorpions** dobosa mintegy két hónappal az európai turné megkezdése előtt kilépett a zenekarból. Az ok ezúttal nem a tagok közötti rossz viszony. Hermann Rarebellnek régi vágya volt, hogy saját lemezcéget alapítson, amely most teljesült: karöltve a Monte Carlo-i herceggel létrehozta a Monaco Recordst.

Tina Turner európai turnéja május elején kezdődött, és még hosszú hónapokon át járja a kontinens nagyvárosait (Budapestre augusztus 27-én látogat), de máris újabb produkcióra készül. Nagyobb lélegzetű, közös munkára szeretné felkérni Stinget, aki néhány taktus erejéig már legutóbbi (On Silent Dreams című albumában egyik dalában (On Silent

Wings) is közreműködött. Az ötletnek látszólag a Police egykori frontembere is örül, akit — nyilatkozata szerint — a Live Aid koncerten, Mick Jagger társaságában történt fellépése alkalmával bűvölt el a rocknagymama.

Feloszlik a népszerű holland dance-csapat, a **2 Unlimited**. A minden idők legtöbb eladott lemezével rendelkező holland popegyüttesnek kikiáltott páros öt éven át halmozta a sikereket. Az énekesnő, Anita Doh és társa, Ray Slijngaard szólóban kívánja folytatni a muzsikálást.

Újra összeállt — egyelőre csak egy koncertturné erejéig — a punkrock leghírhedtebb képviselője, a **Sex Pistols**. Ugyanakkor a csapat basszusgitárosa, Glen Matlock szólóban új albummal jelentkezik. Néhány héten belül lát majd napvilágot a Who's He When He's At Home című lemez.

Patty Smith idén új albummal jelentkezik. Legutóbb akkor hallhattunk róla, mikor a Sometimes Just Love Ain't Enough című dallal aratot óriási sikert, Don Henleyvel az oldalán. Segítőtársai a lemezkészítésben ezúttal is a rockzene nagyjai: Jeff Buckley, Bono, valamint a R. E. M. énekes, Michael Stipe.

Néhány hete jelent meg **Szörényi Örs** új albuma, mely a Percemberek címet viseli. A dalok legnagyobb részében Örs szerzőtársa Adamis Anna, a lemez nyitódalának (Hidd, még eljön a napfény) zeneszerzője pedig nem más, mint a hajdani Bonna Banzai-tag, Hauber Zsolt.

Válogatta: Csík Gabriella

f isztelt Gramofon!

Egészen véletlenül, egy budapesti kirándulás alkalmával került a kezembe lapjuk próbaszáma — és, bár nem vagyok jó levélíró, mégis tollat ragadtam. Nekem is régi vágyam, hogy hifi témában szakmai kérdésekről szakértő, és mégis, a közönség számára is érdekes, érhető cikkek szülessenek. Nagyon fontosnak tartom a sokak számára ismerősen csengő, de csak egy márkát jelentő nevek mögött álló cégek bemutatását, akár történetükkel együtt, hiszen ez sokat el-

mondhat magáról az adott nevet viselő berendezésről is. Napjainkban, mikor oly sok jobbnál jobb felszerelés között válogathatunk, sokat segíthet a választásban egy szakember véleménye. Valakié, aki szem előtt tudja tartani, hogy vajon milyen kérdések fogalmazódhatnak meg a műszaki adatok között eligazodni képtelen átlagember fejében, és ezekre a mindennapi nyelv szavaival képes válaszolni is. Csak üdvözölni tudom tehát lapjuknak e rovatát, mely a nem feltétlenül szakmabeli, de igényes emberek számára lehetővé teszi a tájékozódást.

És mivel a hifi-rajongók számára sosem lehet közömbös a zene — és igaz ez természetesen fordítva is —, ezért kelles olvasmányoknak találtam a Gramofonban helyet kapott többi cikket is. A kiválasztott lemezeket tekintve én személy szerint örülök, hogy sikerült bevezetőjükben kitűzött és felvállalt céljukat elérniük, és igényes produkciókat elemezniük, bemutatniuk — remélem, ez a nagyobb terjedelem mellett is így lesz majd. Ehhez kívánok sok sikert:

Pásztor Sándor
Miskolc

k edves Szerkesztők!

Manapság szinte senki sem engedheti meg magának, hogy zsákba-macska vásároljon — legyen szó könyvről, lemezről, vagy akár egy mozijegyről. Jól meg kell gondolnunk, mire is adjuk ki azt a nem kevés pénzt, melyet ezekért az árucikkért elkérnek. Nagyon fontosak lettek tehát számunkra a hiteles, objektív, nem reklámízű kritikák, ismertetőik. Önök lapjukban ezt az egyre szélesebb körben jelentkező igényt igyekeznek kielégíteni. Próbaszámuk nekem nagyon tetszett — egyetlen kifogásom volt ellene, mely azonban, el kell ismernem, koncepció kérdése. Nevezetesen az, hogy én rossz, szegényes produkciókról is szívesen olvasnék megalapozott, érveket felsorakoztató bírálatokat — véleményem szerint ezzel fejleszthetnék olvasóik ízlését (hozzá kell tennem, hogy pedagógus vagyok, és talán csak azért olyan fontos nekem az élet minden színterén a tanítás, a jó értelemben vett irányítás). De természetesen elfogadom, ha ezt Önök nem tartják feladatuknak — nem beszélve arról a megközelítésről, hogy tulajdonképpen választásukkal már minősítenek. A lap egészét tekintve tartalmas, szórakoztató olvasmány, és a jövőben is szívesen elfogadom kalauzomként, már ami a zene világát illeti. Jó munkát, és mindannyiunk érdekében sok-sok igényes, bemutatható produkció kívánok!

Altörjai Katalin
Budapest

A szerkesztőség fenntartja a jogot, hogy a beérkezett leveleket rövidítve és szerkesztve közölje. A Gramofon posta olvasóink véleményét tükrözi, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőség álláspontjával.

f isztelt Szerkesztőség!

Mint azt beköszöntőjükben Önök is megfogalmazták, bizony, hiányzik a piacról egy egységes arculattal rendelkező, színvonalas, megbízható lap, mely lemezkritikákkal, vagy ha úgy tesszük, lemezbemutatókkal segíti a zene-rajongókat. Én elsősorban a klasszikus muzsika hívei — és talán mondhatom, értői — közé tartozom, így nagyon megörültem, mikor hozzáértő, színvonalas cikkeket találtam lapjukban. Hifi témában nem tartom magam szakértőnek, mégis érdekesnek, közérthetőnek találtam cikküket — és ha valami, akkor a rockzene igazán távol áll tőlem, mégis Friderikával készült interjújukat olvasva úgy éreztem: egy embert is-

merhettem meg közelebből, és ez a hozzám hasonlóak számára mindig érdekes. Remélem, szavaim nem veszítik hitelüket, és még egy dicséret belefér ebbe a levélbe. Sokan gondolják, hogy egy lapnak csak a tartalma a fontos — én úgy gondolom, a forma is ki kell, hogy fejezze az igényességet, és Önöknek ez is sikerült. Ha röviden kellene fogalmaznom: jó volt kézbe venni a Gramofon próbaszámát, és nem okozott csalódást elolvasás után sem — várom a következő számot. Gratulálok tehát — különösen azért, mert, ahogy a belső borítóról látom, igazán fiatal alkotógárdáról van szó.

Tisztelettel:
Kispéteri Ferenc
Budapest

“Az Apolló űrhajón a fényképezőgép fejlettebb volt a számítógépnél. De Önnek



nem kell rakétatudósnak lenni ahhoz, hogy használni tudja.”

Nikon Nem is lehetne egyszerűbb. Az új Nikon F70-es műszerfala egyetlen folyadékkristályos kijelzőből áll. Így egy pillantás alatt leolvasható minden szükséges információ a különleges formatervezésű, színekoordinált modulról. A gép irányítása is ugyanilyen könnyű: egy gombnyomással és a vezérlőtárcsa elforgatásával előhívható a már jól bevált 8 féle célprogram - a portrétól a sportfelvételig, a tájképtől a mozgásábrázolásig. Egy másik gyors ujjmozdulat egy rugalmas programot aktivál, amely segítségével 1/3 fényértékenként változtathat a beállítá-

táson anélkül, hogy az ideális expozíciót elveszítené a kísérletezés közben. A gyorsbeállító funkció tárolja az Ön három legkedveltebb felvételi kombinációját. És persze nem hiányozhat a fedélzetről a Nikon híres 3D mátrix fénymérése, a beépített vaku, a szinte zajtalan automatikus filmtovábbító és a világ legösszetettebb autofókusz rendszere sem. Ezek után talán nem meglepő, hogy ez a nehézsúlyú űrtechnika a súlytalanságot is bemutatja Önnek: a szerkezet mindössze 585 g. Az F70 megérkezett a Földre és készen áll, hogy megvalósítsa az Ön határtalan elképzeléseit.

AZ ÚJ NIKON F70



DON'T TRUST ANYTHING LESS.

**Az 55 cm-es BlackLine Philips TV
az új BlackLine képcsővel színesebb
és élesebb képet ad.
Valósággal él a képe.**



Let's make things better.



Ez a fantasztikus TV-készülék pontosan tudja, mit szeretne Ön. A modern BlackLine képcső felerősíti a színeket, az élességet és a kontrasztot, hogy a készülék még fényes nappal is kiváló képminőséget érjen el.

Kéthangszórós rendszere magas és mély hangzásával biztosítja a kiváló minőségű, kristálytiszta hangzást.

Az elől található AV bemenet segítségével a készülékhez videokamera, műholdvevő és videolejátszó is csatlakoztatható.

Élvezze a briliáns színeket és a tiszta hangokat! Olyan megnyugvást fog érezni, amelyet csak az 55 cm-es BlackLine Philips TV tud nyújtani Önnek.



PHILIPS

Black Line